

ÎN ACEST NUMĂR:

p. 2 - Despre *kakistrocrația* românească
de Mihai Buznea

pag. 3 - După Tabor
de Petrache Plopeanu

p. 3 - *Subtilitățile drepturilor omului*
în poezia lui Radu Gyr
de Al. Florin Țene

p. 5 - *Prin lupa poezeului* – Nicolae Silade
„Citește și dă mai departe (poeseuri)”
de Mioara Bahna

p. 5 - *Geometria unei voci poetice*
de Carmen Focșa

p. 6 - *Un jurnal pe muchea dintre două lumi*
de Gheorghe Mocanu

p. 7 - *Cartea realului imaginar (povestiri și eseuri)*
de Cezarina Adamescu

p. 8 - *Elemente de teatralitate în erotica lui*
Lucian Avramescu
de Constantin Miu

p. 10 - *Un mesaj uman*
și creștin
de Diana Dobrița Bîlea

p. 10 - *Daniel și Daniil*
de Cristian Ovidiu Dinică

p. 12 - *Luminița Zaharia- iubire și creație*
de Cristina Ștefan

p. 12 - *Cine a inițiat și legiferat sărbătoarea națională*
Ziua limbii române
de Ionuț Tene

p. 13 - *Autograf*
Poetului Radu Cange
de Dan Sandu

p. 14 - *Testamentul Francez,*
Andrei Makine
Labirinturi topite
în evanescența Timpului
de Ana Opran

p. 15 - *Marian Tomescu -*
Răsplata
de Lucian Gruia

p. 16 - *Școli și învățământ*
superior particular
în perioada interbelică
și postbelică
de Ioan Emanuel Stavarache

p. 17 - *Ușile timpului*
dau spre grădină
de Livia Ciupercă

p. 17 - *Un înțeles asumat*
de Diana Mihaela Dumitru

p. 18 - *Ștefan Petică - 150 de ani*
de la naștere
de Ionel Necula

p. 18 - „Prețul inițiativei: *Reflecții personale*
la un eveniment de suflet”
de Romulus Dan Busnea

p. 19 - *Premiul de consolare (fragment)*
de Ion Dulugeac

Pahar cu stema familiei Moruzi

din patrimoniul Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău

Imaginea obiectului a fost preluată din articolul intitulat
Stemele familiei Moruzi și paharele armoriata de la Bacău
autor dr. Anton Coșa

publicat în revista „Carpica”, XLII, Bacău, 2013, p. 420, fig. 3

Imagine copertă propusă de Mihaela Băbușanu

MIHAI BUZNEA

Motto
„Politica nu are principii. Are numai interese” (Octavian Paler)

Despre kakistocrația românească

Pentru că tot suntem braț la braț cu partenerul nostru strategic american, haideti să vedem ce a putut să spună celebrul actor George Cloney la ceremonia de deschidere a Festivalului de film de la Veneția, cu prilejul căreia i s-a decernat Leul de Aur pentru întreaga carieră: „Există un cuvând formidabil – kakistocrație*, adică o țară condusă de oamenii cel mai puțin calificați. Cred că asta trăim acum (în SUA – n.n.), dar o să ieșim la lumină”. Și iată întrebarea pe care o pun cititorilor acestor consemnări: vedeți niscă similitudini cu ceea ce se întâmplă și pe la noi în ultimele luni de zile?: un guvern demis de parlament, dar care refuză, ostentativ, să părăsească palatul Victoria, sârba „tot pe loc, pe loc, pe loc” pentru instalarea unui

nou Executiv, acuze vehemente și reproșuri interminabile venite din partea tuturor părților „beligerante”, de genul „tu ești vinovatul!”, regresul tot mai accentuat al economiei, cât și al celui social, creșterile vertiginoase ale datoriei externe, pierderile uriașe transformate în câștiguri declarative și pe care nu vrea să le vadă, și nici să nu le creadă, nimeni. Nici chiar promotorii lor. Ș.a.m.d. Și toate acestea nu fac decât să incite spiritele în toate sferile societății noastre: medicii și întregul personal medical își exprimă nemulțumirile și totalul dezacord față de prevederile noii legi a salarizării, cadrele didactice își revenică cu tot mai multă insistență drepturile salariile neacordate, fermierii și crescătorii de animale amenință cu noi proteste de anvergură acuzându-i pe guvernanti de falimentarea agriculturii, marile confederații sindicale își radicalizează discursurile vizavi de starea muncii, pensionarii își exprimă tot mai vădit nemulțumirile legate de neacordarea drepturilor stabilite prin lege și degradarea nivelului lor de trai, pe fondul menținerii la cote ridicate a inflației și al majorării continuu a taxelor și impozitelor. Dar toate ar fi după cum ar fi dacă guvernării noastre nu ar afișa la scenă deschisă ceea ce numim, îndeobște, sfidarea guvernaților. „Aroganța în politică este ecranul din spatele căruia se ascunde incompetența” – ne spune un proverb creat tocmai de astfel de stări de lucruri, de pe la noi, cât și de aiurea.

Toate sondajele de opinie efectuate în ăst răstimp, vizavi de starea lucrurilor de după separarea guvernamentală a celor patru potagoniști ai Puterii, constată nu doar degradarea accelerată a tuturor laturilor vieții, ci și, ca o consecință directă a acestora,

scăderea accentuată și continuă a încrederii românilor în conducătorii lor. Logoreea politicianistă este în mare vogă. Dincolo de ieșirile de așa-zise bune intenții ale acestora, de argumentele măiestrit ambalate în declarații de „bună purtare”. Numai că „arta de a guverna e, în România, sinonimă cu arta de a amăgi poporul, de a-l cloroformiza cu utopii demagogice” constata, cu mult timp în urmă, jurnalistul **Mihai Eminescu**, prefăcând parcă ceea ce avea să se întâmple în zilele noastre. Pentru ca, la rândul său, un alt maestru al gândului cu substanță – **Petre Țuțea**, să ne spună că „unii guvernează o țară, alții o stăpânesc și puțini o iubesc”. În ce categorie se încadrează guvernării noastre rămâne la latitudinea fiecăruia, funcție de simpatii, antipatii și interese.

Cert este doar un singur lucru, anume că treburile merg dinspre rău înspre și mai rău, cu protagoniști ce-și dispută propriile adevăruri pe care le propagă cu o nonșalanță de-a dreptul neverosimilă.

Ce am putea înțelege din cele toate câte se-ntâmplă la noi în acest mandat de (ne)reprezentativitate parlamentară, prezidențială și de guvernanta e cum nu se poate mai clar: *Guvernul și Opoziția sunt precum ochii aceluiași cap: unul nu se poate uita la celălalt*, după cum ne sugerează și un celebru aforism care circula tot mai intens pe rețelele sociale. O reciprocă din care singura constantă este persiflarea și respingerea reciprocă a protagoniștilor, ale căror argumente pro(prii) și contra se pare că slujesc cu osârdie subînțelesurile stărilor de lucruri din ultimii treizecișapte de ani, recte – din ultimii doi ani: de ce să ne fie bine, dacă se poate să ne fie rău?! Mariajul pe față al p.n.l.-iștilor cu u.s.r.-iștii pune frână la cam tot ce s-ar putea, și ar trebui,

să se facă, p.s.d.-iștii se țin tare pe poziții, iar u.d.m.r. - iștii arbitrează, ca de obicei, un meci cu prelungiri interminabile și scoruri de nimica la nimica. Blocând la index interesul național, care „...nu este altceva decât interesul fiecărui cetățean, ridicat la rangul de lege supremă”. Și iată cum nu contează faptul că sute, miliarde de euro din faimosul PNRR se duc pe apele sâmbetei, de unde nu le va mai putea pescui nimeni, că inflația crește precum pruncul din poveste, prețurile serviciilor și bunurilor de larg consum o iau razna, salariile și pensiile sunt înghețate pentru al treilea an, afacerile veroase prosperă ca nici-odată, în timp ce taxele, impozitele, accizele și alte făcături fiscale se lăfăie în huzurul decidenților, alimentat de ambiții penalizatoare către adversarii politici, cât și de interese obscure, dar în deplină armonie cu versul, devenit slogan politicianist– „...acum, ori niciodată!” Asta și pentru că „...în epoca actuală - ne spun analiștii vieții politice și economice - cleptocrația și plutocrația fac casă bună cu kakistocrația, sub aparența democrației”. Să nu ne pierdem, totuși, optimismul pentru ce va fi să vină, fredonând la unison pasajul muzical dintr-o viitoare operetă de trei parale: *N-a fost vară / și nici toamnă / mai frumoase...* (Hait!). La iarnă, deocamdată nu ne gândim, ca să nu ne ia, încă de pe acum, cu tremuratul.

***Kakistocrație** reprezintă în politologie o guvernare de către oamenii cei mai nepotriviți. Termenul provine din grecescul *kakistos* – „cel mai rău” și *kratos* – „putere” sau „guvernare”; acesta definește un sistem de guvernare condus de cei mai puțin calificați, cei mai corupți și/sau cei mai imorali cetățeni ai unei societăți.

Premiile filialei Bacău a U. S. R pentru cărțile anului 2025

OPERA OMNIA: **PAUL SPIRESCU**

PREMIUL PENTRU POEZIE

„GEORGE BACOVIA”

OCTAVIAN NESTOR: „Curs de levitație”

PREMIUL PENTRU PROZĂ „GEORGE BĂLĂIȚĂ” VIOREL SAVIN: „Anonimii”

PREMIUL PENTRU ISTORIE ȘI CRITICĂ LITERARĂ, ESEU „ION RÔTARU”

PETRACHE PLOPEANU: „Cioran al treilea ochi”

Premiile speciale

Premiul „Vasile Alecsandri” pentru poezie, **VIOLETA SAVU:**

„O bucată de zi în mijlocul nopții”

Premiul „Vasile Tărășanu”, pentru întreaga operă poetică **DAN MÔVILEANU**

Premiul „Ion Creangă”, literatură pentru copii” **TINCUȚA HORONCEANU BERNEVIC:** „Aventurile lui Pișchirel”

Premiul „Petru Creția”, pentru traduceri **GHEORGHE IORGA:** „Golestăn, Sa' di”

Premiul „Duiliu Zamfirescu”, pentru proză **DOINA IONET:** „Pumnalul însângerat”

Premiul „Calistrat Țostin”, pentru proză **SORIN COADĂ:** „Orașul cimitir”

Premiul „Adrian Păunescu”, pentru management cultural **IONICA BANDRABUR**

Premiul „Nicolae Dabija”, pentru promovarea literaturii în spațiul internațional **VALERIU STANCU**

Premiile Revistei „Ateneu”, 2026

Premiul „George Bălăiță” pentru Proză **Filip Florian**

Premiul „Constantin Călin” pentru Istorie și Critică Literară **Alina Bako**

Premiul pentru Publicistică **Constantin Ținteanu**

Premiile Bac-Fest, 2026

Premiul Național „George Bacovia” **Simona Popescu**

Premiul pentru Cartea de Poezie **Laura-Francisca Pavel**

Premiul pentru Critica Poeziei **Mirela Nagăț**

Premiul pentru Debut Poetic **Daniela Vizireanu**

Director:
IOAN PRĂJIȘTEANU
*
Redactor - șef:
DUMITRU BRĂNEANU

Consiliul editorial

Președinte:

CONSTANTIN DRAM

Membri:

OVIDIU GENARU

VIOREL SAVIN
IOAN CULIȚĂ UȘURELU
GRIGORE CODRESCU
CORNEL SIMION GALBEN
ION TUDOR IOVIAN
DOINA CERNICA
MIHAI BUZNEA

Colaboratori:

Prof. univ. dr.
ADRIAN DINU RACHIERU
Prof. univ. dr. **IOAN HOLBAN**
Conf. univ. dr. **IOAN DĂNILĂ**

Conf. univ. dr.
VICTORIA FONARI (Chișinău)

Redactori:

DAN ARVĂTESCU,
VIOREL DINESCU,
LIVIA CIUPERCĂ,
DORU CIUCESCU,
MIOARA BAHNA, NICOLAE MIHAI
ECATERINA
PETRESCU- BOTONCEA,
IOAN BĂRBUNȚOIU,
GHEORGHE UNGUREANU,
ROMULUS-DAN BUSNEA,
TINCUȚA HORONCEANU

Red-șef adj.: **Cristina ȘTEFAN**
Secretar de redacție:
Mihaela BĂBUȘANU
Ilustrații revistă: **Radu MIHAI**

Director economic:
Loredana DĂNILĂ
CRISTINA ȘTEFAN - ad. SITE;

Distribuție-curierat:
Toader **Titi ROZNOVANU**

Adresa: str. Oituz, nr. 32, Bacău
E-mail: revista_plumb@yahoo.com
Telefon: 0741 110 005

ISSN 1841-9437

Criticul literar Constantin Dram a plecat la cele veșnice miercuri, 7 octombrie 2026

Constantin Dram (n. 20 octombrie 1958, Războieni) a absolvit Facultatea de Filologie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, specializarea Limba și Literatura Română – Limba și Literatura Italiană.

Între 1997 și 2002 a urmat studiile doctorale în filologie la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași.

A devenit doctor în filologie în 2002.

A fost profesor de limba română la Liceul Industrial nr. 1 Pașcani (1982-1990), iar între 1990-1999 a fost redactor, redactor-șef și director la Editura Junimea.

Între 1997-1999 a fost lector asociat la Facultatea de Litere (Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași).

La aceeași instituție a

devenit, pe rând, lector (1999-2004), conferențiar (2004-2009) și profesor univ. dr. (2009).

Între 2020-2024 a fost director al Editurii Universității „Al. I. Cuza” Iași.

Din 2015 a fost președintele Consiliului editorial al revistei PLUMB.

Cărți publicate (selectiv): *Lumi narrative* (I), Editura Sagittarius Libris, Iași, 1998; *Mihail Sadoveanu. Modelul istorisirii de dragoste*, Editura Universitas XXI, 2002; *De la Ion Creangă la Vasile Voiculescu, o antologie a prozei românești, cu studiu critic*, Editura Universitas XXI, Iași, 2003; *Devenirea romanului*, Editura Institutul European, Iași, 2003; *Ordinea iubirii. De la Banchetul la Robinson Crusoe*, Editura Universitas XXI, Iași, 2009; *Muzeul de imagini*, Editura Alfa, Iași, 2012; *Iașii Teodorenilor și lumea mare*, Editura Tritonic, București, 2014; *Iașii scriitorilor, crestomație, date bibliografice, note și comentarii*, Editura Asachiana, 2021; *Mihail Sadoveanu, perioada ieșeană. O cronologie a*

operei comentată, Editura Vasiliana 98, 2023; *Marin Preda: Răbdarea timpului. Centenar Marin Preda*, Editura Asachiana, 2023; *Literatura română din Basarabia*, Editura UAIC, 2023.

Premii și distincții: Premiul Special pentru Critică Literară al revistei „Convorbiri literare”, pentru volumul *Lumi narrative* (I), 1999; Premiul pentru Critică și Istorie Literară la Salonul Internațional de Carte din Iași, 2003, pentru volumul *Devenirea romanului*; Premiul Filialei Iași a USR pentru eseu, în 2013, pentru volumul *Muzeul de imagini*; Premiul de Critică Literară al Filialei Iași a USR, în 2018, pentru volumul *Singurătăți de genul masculin*.

Prin plecarea la cele veșnice a lui **Constantin Dram**, literatura română pierde o voce exigentă, un spirit cultivat și un fin cunoscător al fenomenului literar.

Constantin Dram rămâne în memoria noastră prin opera sa, prin verticalitatea spiritului și prin felul în care a slujit, cu discreție și pasiune, cultura română.

PETRACHE PLOPEANU

Întrebarea firească care apare chiar în timpul lecturii cărții *Geaninei Bîrlădeanu, Lumină din Tabor*, este: Ce face această carte, descrie lumea sau descrie omul? Se pare că nici una nici alta, sau mai bine spus și una și alta, din perspectiva drumului prin care omul ajunge la sine.

La o primă lectură, cititorul poate avea impresia că parcurge un

volum de poezie a naturii, presărat cu simboluri biblice, motive folclorice și imagini ale satului românesc. O lectură atentă descoperă însă o altă arhitectură. Natura, timpul și sacrul nu constituie temele fundamentale ale cărții. Ele sunt treptele unei devenirii. Cartea nu vorbește despre lumină, ci despre omul care învață să poarte lumina. Însuși titlul ascunde această deplasare de accent. Nu este vorba despre *Lumina Taborului*, ci despre *Lumină din Tabor*. Diferența este esențială. Lumina nu rămâne pe muntele Schimbării la Față, ci coboară în existența concretă, transformând-o. Taborul nu apare ca punct final al unui itinerar spiritual, ci ca începutul unei alte vieți. Întrebarea pe care o pune discret întreaga carte nu este cum arată lumina, ci ce rămâne din om după întâlnirea cu ea.

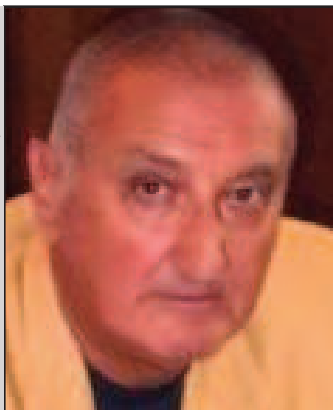
Nu întâmplător, volumul se deschide cu ciclul *Anotimpuri*. La prima vedere, poeta descrie renașterea naturii, succesiunea primăverii, verii, toamnei și iernii. În realitate, anotimpurile nu măsoară timpul cosmic, ci timpul interior al ființei. Primăvara nu vine peste câmpuri, ci peste conștiință. Într-un moment de maximă concentrare simbolică, eul liric mărturisește: „Cu ei îmi sunt copac, frunză, izvor... / Apoi reasc în strigăt de cocor” (*Strigăt de cocor*). Nu cocorii reprezintă adevăratul subiect al poemului, ci renașterea omului. Natura devine limbajul prin care ființa își exprimă propria transformare. Această perspectivă schimbă radical modul de lectură al volumului. Primăvara nu mai este un decor, ci prima depășire de limită. În „cămașa rece-a iernii” care „se topește” și în aripa trecută „dezghețată de ninsoare” (*Festin de primăvară*), nu asistăm doar la trezirea naturii, ci la ieșirea ființei din propria încremenire. Întreaga natură participă la această metamorfoză, pentru că lumea exterioară reflectă lumea lăuntrică. Nu omul contemplant primăvara; primăvara îl reconstruiește pe om.

Același mecanism se repetă în poemele următoare. „Spre altarul-pământ”, ghiociei „se apleacă tribut”, iar „primăverii sunt vers, poezie și gând” (*Verde crud*). Imaginile nu au doar funcție descriptivă. Ele sacralizează materia. Pământul devine altar, iar vegetația participă la un act liturgic cosmic. Natura încetează să mai fie peisaj și devine spațiul unei inițieri. Omul nu contemplant creația din afara ei, ci este absorbit în ritmul ei de renaștere. Această transformare explică și una dintre cele mai originale dimensiuni ale volumului: interiorizarea spațiului sacru. Taborul, Edenul, Golgota sau Ghetsimani nu funcționează ca simple repere biblice. Ele sunt convertite în experiențe interioare. În clipa în care eul liric întreabă: „Mirată trec spre Eden... / Un' se termină toamna...?” (*Pasul Evei*), locul biblic încetează să mai fie geografie. El devine o stare a ființei. Edenul nu este în afara omului, ci începe acolo unde acesta își depășește propria înstrăinare.

În această lumină trebuie citită și prezența obsesivă a drumului. Aproape fiecare secvență importantă este construită pe verbe ale mișcării: urcare, coborâre, trecere, rătăcire, întoarcere, renaștere. Nimic nu rămâne fix. Chiar și timpul este surprins în mișcare, ca o materie care modelează sufletul. „Port în rid toamne-n ocră, anotimpuri și zări... / Port furtunile toate pe altar de tăceri” (*Incursiune*). Nu timpul trece prin om, ci omul poartă timpul în sine, transformându-l în experiență spirituală. Această observație mi se pare decisivă pentru înțelegerea volumului. Geanina Bîrlădeanu nu scrie o poezie despre frumusețea lumii, ci despre felul în care lumea modelează interioritatea. De aceea, fiecare anotimp, fiecare copac, fiecare pasăre sau fiecare drum dobândește o funcție hermeneutică. Ele nu explică natura, ci explică devenirea omului. În această perspectivă, și toamna își schimbă sensul tradițional. Ea nu mai reprezintă declinul, ci pragul unei noi metamorfoze. „Mor spre a se naște codrii, păsări, flori” (*Reverie de toamnă*) nu exprimă o simplă alternanță biologică. Versul formulează legea întregului volum: orice devenire autentică presupune o moarte simbolică.

(Continuare în pag. 4)

AL. FLORIN ȚENE

Subtilitățile drepturilor omului în poezia lui Radu Gyr

la viață, libertatea conștiinței, libertatea credinței, demnitatea persoanei și rezistența împotriva deumanizării.

Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948) afirmă că orice ființă umană are dreptul la libertate, securitate și demnitate. Poezia lui **Radu Gyr** surprinde tocmai absența acestor drepturi într-un univers concentrațional.

În poemele scrise în detenție nu întâlnim discursuri juridice sau revendicări politice explicite, ci experiența existențială a omului redus la limita supraviețuirii.

Drepturile omului apar indirect, prin ceea ce lipsește: libertatea de mișcare, libertatea cuvântului, dreptul la credință și chiar dreptul la identitate.

Subtilitatea poetică constă în faptul că poetul nu transformă versul într-un manifest ideologic, ci într-o meditație asupra ființei umane supuse suferinței. Una dintre cele mai importante idei ale poeziei lui Radu Gyr este aceea că demni-

tatea nu poate fi confiscată.

În universul carceral omul pierde aproape totul: libertatea; familia; sănătatea; identitatea socială. Rămâne însă libertatea interioară.

Această idee apropie lirica lui Gyr de reflecțiile lui Viktor Frankl, pentru care ultima libertate a omului este aceea de a-și alege atitudinea în fața suferinței.

Demnitatea apare în poezie nu prin revoltă violentă, ci prin refuzul degradării morale.

În numeroase poeme, închisoarea devine simbolul tuturor regimurilor totalitare. Zidurile nu limitează spiritul. Libertatea autentică este prezentată ca o categorie spirituală.

Această concepție apropie lirica lui Gyr de filosofia existențialistă și de spiritualitatea creștină. Omul poate fi închis fizic fără a fi înfrânt moral. Această diferență reprezintă una dintre cele mai subtile forme de afirmare a drepturilor omului.

(Continuare în pag. 4)

Subtilitățile drepturilor omului în poezia lui Radu Gyr

(Urmare din pag. 3)

În poemul poemul devenit emblematic **Azi-noapte Iisus mi-a intrat în celulă**, experiența religioasă nu este doar una confesională. Ea exprimă libertatea conștiinței.

Într-un regim care urmărea controlul total asupra individului, credința devine ultimul spațiu al libertății.

Iisus nu apare ca simbol triumfalist, ci ca prezentă soli-dară cu omul suferind.

Astfel, dreptul la credință este exprimat poetic, nu doctrinar. O altă dimensiune subtilă este solidaritatea dintre deținuți.

În poeme precum **A mai murit încă unul**, moartea unui camarad nu reprezintă doar dispariția unei persoane, ci diminuarea întregii comunități umane.

Poetul surprinde degradarea provocată de universul concentraționar și transformă compasiunea într-o formă de rezistență morală.

Această solidaritate constituie fundamentul drepturilor omului.

Fără recunoașterea celui-lalt nu poate exista nici libertate.

Radu Gyr înțelege că totalitarismul urmărește nu doar distrugerea oamenilor, ci și ștergerea memoriei lor. Poezia devine astfel act de recuperare. Versurile conservă nume, suferințe și destine. Memoria devine o formă de drept fundamental. Prin poezie, victimele continuă să existe în conștiința colectivă.

Spre deosebire de literatura absurdului, unde omul rămâne captiv disperării, poezia lui Gyr păstrează în totdeauna o perspectivă transcendentă.

Speranța nu este optimism facil. Ea reprezintă victoria spiritului asupra violenței.

Această dimensiune explică de ce multe dintre poemele sale au circulat oral în închisori, fiind memorate de deținuți și transmise din generație în generație.

Analiza critică impune și recunoașterea unei tensiuni esențiale. Biografia lui **Radu Gyr** include implicarea sa în

Mișcarea Legionară, fapt care a generat controverse persistente. Din perspectivă academică, această realitate istorică nu trebuie ignorată, dar nici confundată automat cu întreaga sa creație poetică. O lectură critică presupune distingerea între contextul biografic și analiza estetică a operei, fără a eluda complexitatea morală a autorului. Astăzi poezia lui **Radu Gyr** poate fi citită în contextul universal al literaturii concentraționale, alături de autori care au transformat experiența detenției într-o reflecție asupra libertății și demnității. Mesajul său depășește contextul istoric românesc.

El vorbește despre: fragilitatea libertății; rezistența conștiinței; puterea credinței; responsabilitatea memoriei.

Aceste teme aparțin patrimoniului universal al culturii.

Subtilitățile drepturilor omului în poezia lui **Radu Gyr** nu sunt formulate prin limbaj juridic, ci prin simbol, metaforă și experiență existențială.

Poetul demonstrează că drepturile fundamentale nu încep în constituții, ci în conștiința umană. Libertatea, demnitatea, credința, memoria și solidaritatea devin valori estetice și morale care transcend timpul istoric. Tocmai această transformare a suferinței într-o meditație asupra condiției umane explică permanența operei sale în cultura română, chiar și în contextul controverselor legate de biografia autorului.

Bibliografie selectivă

- *Arendt, Hannah.
- Originile totalitarismului. București:** Humanitas.
- *Frankl, Viktor E. **Omul în căutarea sensului vieții.** București: Meteor Press.
- ***Declarația Universală a Drepturilor Omului, Organizația Națiunilor Unite**, 1948.
- *Gyr, Radu. **Poezii. Ediții critice și antologii.**
- *Gyr, Radu. **Sângele temniței.**
- *Marino, Adrian.
- Hermeneutica ideii de literatură.** București.
- *Manolescu, Nicolae.
- Istoria critică a literaturii române.** București: Paralela 45.
- *Negrici, Eugen.
- Literatura română sub comunism.** București.
- *Steinhardt, Nicolae.
- Jurnalul fericirii.** București.
- *Wiesel, Elie. **Noaptea.** București.
- *AL. Florin Tene. **Întoarcerea din cruciadă-viața poetului Radu Gyr între realitate și poveste**, roman, Editura Casa Cărți de Știință, 2020.

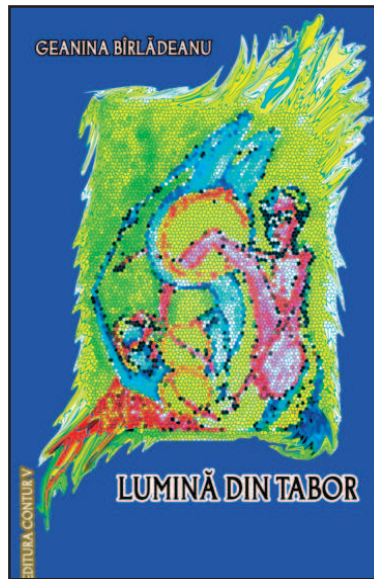
După Tabor

(Urmare din pag. 3)

Limita nu este o închidere, ci condiția unei renașteri. Tocmai de aceea poeta poate afirma, într-un alt poem: „Înmugurim din nou, a câta oară?” (**Copacul vieții**).

Întrebarea nu exprimă oboseala repetării, ci miracolul unei devenirii fără sfârșit. Astfel, prima parte a volumului pregătește discret ceea ce va deveni miza întregii cărți. Natura nu este destinația privirii poetice, ci limbajul prin care ființa învață să-și citească propriile transformări. Lumina încă nu s-a arătat pe deplin. Dar toate lucrurile tind spre ea. Iar omul, fără să-și dea încă seama, începe deja să urce.

După acest parcurs al anotimpurilor, poezia **Geaninei Bîrlădeanu** pătrunde într-un spațiu al confruntării interioare. Dacă până acum natura părea să conducă discret transformarea ființei, de aici înainte omul este obligat să participe conștient la propria devenire. Urcușul nu mai este sugerat de ritmul vegetal al lumii, ci devine un act al libertății. Nu întâmplător ciclul **Incursiune** marchează o schimbare de registru. Verbul dominant nu mai este „a renaște”, ci „a căuta”. „Uneori rătăcesc prin cetăți de tăceri... / Port furtunile toate pe altar de tăceri”

(**Incursiune**). Rătăcirea nu este aici pierdere de drum, ci începutul unei căutări de sine. Ființa descoperă că adevărata limită nu se află în lume, ci în propriile ei închideri. În acest punct, tăcerea capătă o funcție esențială. Ea nu mai exprimă lipsa cuvântului, ci spațiul în care omul începe să-și audă propria conștiință.

De aceea, poeta vorbește despre „Poarta tăcerii”, unde „pământul inimii renăscând cu pomi înfloriți” și „izvoarele iertării se duc și tot curg spre amurg” (**La poarta tăcerii**).

Tăcerea nu înseamnă suspendarea vieții, ci condiția în care iertarea și renașterea devin posibile. Limita nu mai este obstacolul, ci locul unei transformări interioare. De altfel, întreaga simbolistică a volumului converge spre această idee. Copacul, apa,

lutul, potirul, calea, ceaslovul sau candelă nu sunt simple motive poetice, ci figuri ale unei inițieri. Poeta reușește să transforme materia într-un limbaj spiritual fără a pierde niciodată contactul cu concretul existenței. Într-o imagine memorabilă, „Sunt iar olarul fără nume, pun coli de-argilă într-o carte” (**Ceasloave de toamnă**). Creația poetică însăși apare ca un act de modelare a ființei, asemenea olarului care transformă lutul într-un vas capabil să primească lumina.

Abia în acest moment se înțelege adevărata semnificație a titlului. Poemul final nu reprezintă punctul culminant al unei poezii religioase, ci confirmarea unui drum deja parcurs. „Te căutam cu umbra, Lumină din Tabor...”, iar apoi „La geamul minții Norul... Acesta-mi este Fiul...” (**Lumină din Tabor**). Lumina nu apare spectaculos, ca o revelație care suspendă condiția umană. Ea vine după o lungă pregătire a ființei. Numai omul care a traversat anotimpurile, tăcerile, rătăcirile și propriile limite poate primi această lumină fără să fie orbit de ea. De aceea, cred că miza volumului nu este contemplarea sacrului, ci transformarea omului prin întâlnirea cu sacrul. **Lumina Taborului** nu schimbă lumea, ci schimbă privirea asupra lumii. După această întâlnire, tot ceea ce părea efemer devine semn, iar ceea ce părea doar natură se revelează drept creație. În această perspectivă trebuie citit și unul dintre cele mai frumoase poeme ale cărții, unde „voi găsi iarăși zborul ce duce-n pridvorul Luminii”, iar eul liric mărturisește: „Adorm într-un verde, renasc iar și iar în grădini suspendate” (**Grădini suspendate**). Nu este o evadare din lume, ci descoperirea unei lumi transfigurate.

Originalitatea volumului rezidă tocmai în această conținutitate dintre natură și har. În multe texte de inspirație religioasă, sacrul apare ca o ruptură față de existența obișnuită.

La **Geanina Bîrlădeanu**, dimpotrivă, sacrul crește din interiorul lumii. El înflorește în anotimpuri, în izvoare, în copaci, în sat, în cuvânt și în memoria comunității. Tocmai de aceea, poeme precum **Sunt român sau Horește Milcovul** nu reprezintă simple exerciții patriotice.

Ele integrează identitatea istorică și culturală în aceeași mișcare de sacralizare a existenței. Pământul natal devine și el un spațiu al întâlnirii dintre om și lumină. Privit în ansamblu, volumul dovedește o arhitectură surprinzătoare de coerentă.

Succesiunea anotimpurilor, incursiunea în propriul sine, răscrucile timpului și poemul final nu alcătuiesc simple secțiuni tematice, ci etapele unei devenirii. Fiecare ciclu depășește limita celui precedent și îl pregătește pe următorul. Natura conduce

spre memorie, memoria spre conștiință, conștiința spre lumină. În această progresie discretă se află unitatea profundă a cărții.

Din această perspectivă, **Lumină din Tabor** depășește cadrul unei poezii religioase în sensul obișnuit al termenului. Ea propune o experiență existențială. Nu dogma se află în centrul discursului liric, ci omul aflat într-o neconținută devenire. Lumina nu este un premiu acordat la capătul drumului, ci energia care face posibil însuși drumul. Poate că tocmai aici se află frumusețea discretă a acestui volum. Taborul nu este prezentat ca locul unde omul ajunge pentru a rămâne, ci ca locul din care învață să coboare altfel în lume. După întâlnirea cu lumina, nimic nu se schimbă în aparență: anotimpurile își urmează cursul, copacii înfrunzesc și se desfrunzesc, timpul își macină secunde, iar omul continuă să străbate aceleași cărări. Și totuși, totul este diferit. Nu lumea s-a transfigurat, ci privirea care o locuiește.

Iar aceasta este, cred, adevărata izbândă poetică a **Geaninei Bîrlădeanu**: aceea de a sugera că depășirea limitelor nu înseamnă ieșirea din condiția umană, ci descoperirea luminii ascunse în însăși adâncimea ei.

Aforisme

Sunt cărți pe care le citești parcă ai mânca pește. Mai mult scuipi.

* În artă, dacă nu mănânci jar la timp, rămâi definitiv răpiciugă.

* Dacă salarizarea s-ar face după coeficientul de inteligență (IQ), unii dintre politicieni ar trebui să mai aducă bani de acasă.

* Dumnezeu a dat toată cota de talent criticilor literari. Iar ei le-o repartizează scriitorilor.

* Marii creatori de artă nu s-au întâlnit cu odihna, decât pe cruce.

* S-au deschis granițele și pentru scriitorii români. Pot pleca oricând la cules câpșuni în Spania.

* Unii poeți de astăzi ar trebui să scrie versurimai bune. Că mai proaste nu au cum.

* Marea artă este și rugă. Cartea debutantului merge spre librării, precum Natașa Rostova la primul ei dans.

* De pe unele frunți și muștele pleacă dezamăgite.

* Cele mai mari datorii le am față de pozele mele din copilărie.

* Dacă nu ne refacem echilibrul psihic, România va deveni un ospiciu de șapte stele.

VASILE GHICA

MIOARA BAHNA

Prin lupa poezului – NICOLAE SILADE: „Citește și dă mai departe (poeseuri)”

În 2026, la Editura Brumar, **Nicolae Silade** publică încă o carte, de „poeseuri”, după cum anunță de la început, propunând prin aceasta ceea ce el numește o nouă specie literară, sinteză dintre poem și eseu și anticipând, în consecință, valurile de uimire pe care le-ar stârni, atât în rândurile cititorilor, cât și – sau mai ales! – ale criticilor, ecou poate îndepărtat al poeziei eminesciene dedicate acestora din urmă, care s-ar arăta intrigată: „ce facem cu asta care iată că scrie / chiar aici despre noi de unde știe asta în ce dilemă ne pune (...)”.

În conformitate cu specia anunțată, cartea este alcătuită din rânduri / versuri ample, în care punctuația este aproape complet absentă, astfel că frazele curg neîntrerupt, imitând fluxul conștiinței, printr-un procedeu care nu este nou în literatura actuală, dar în carte este dus la extrem.

Volumul se desfășoară, concomitent, ca jurnal de idei și manifest poetic, așa cum se observă încă din textul inițial. Vocea poetică este oraculară („vor veni criticii...”), fiindcă pare a exprima gândurile unui inițiat care deține adevărul și îl transmite printr-un amestec de secvențe domenii diverse – istorie, literatură, tehnică, religie –, iar mesajele capătă forma unor discursuri sapiențiale, potrivit cărora Dumnezeu este începutul și sfârșitul; poezia este calea; iubirea este esența (de aceea, este posibil să existe „țara iubirii dacă iubirea are o țară dacă nu / cumva iubirea e însăși țara în care trăim cu toții adevărata țară / da”); lumea contemporană s-a îndepărtat de aceste adevăruri, dar poetul încearcă să le recupereze... Textul poetic îmbină gravitatea cu subțila nuanță (auto)ironică („cine e asta care le vrăjește pe toate cu sonetele lui”). Autoreferențial („mai înainte de a fi să fiu eram pământ și cer pustiu scrie poetul / nicolae silade într-unul din poemele sale de referință”), textul continuă să fie programatic, dezvăluind preocupări și convingeri legate, de pildă, de timp și de spațiu, expuse într-un registru si-tuat între colocvial și solemn, între seriozitate și ironie: „înainte de începutul nu este încadrat în timp undeva // în afara timpului pentru că timpul doamnelor și domnilor / există doar între început și sfârșit”...

În manieră postmodernistă, pe lângă amintita ironie, pe lângă notele ludice, pe lângă abolirea în mare parte a punctuației și încălcarea deliberată a unor convenții ortografice, apar și elemente de intertextualitate, un poem fiind, spre exemplu, „un cer de stele dedesubt” – în care poetul trece în revistă pagini din istoria literaturii române (construite de Mihai Eminescu, Nicolae Labiș, Ion Caraion...), asumate de poet în cotidianul său și care-i deșteaptă inevitabil „poezeului” gândul zădărniceii: „prin valea asta trec toate prin valea asta trec toți și eu și tu și / cei cu bmw audi volkswagen și cei cu honda (...)” –, în timp ce altul se încheie cu „iubire bibelou de

porțelan”. Dar sunt și alte secvențe construite astfel: „cum zice eclesiastul [nu râde citește / nainte] ce frumoasă e deșertăciunea aceasta zic eu în care poți / iubi trecerea marea trecere (...)”.

Printre toate acestea, poetul își mărturisește opțiunea pentru „poeseuri” – „am început să scriu poeseuri când am / simțit că poezia din ziua de azi nu se mai simte nu se mai / vede nu se mai aude nu se mai înțelege (...)” și, în același timp, formulează considerații despre scrisul contemporan și chiar se citează: „cum spune silade în...” –, continuând să-și expună crezul artistic: „marea / poezie a lumii e o mireasă fără mire cum spune silade (...) / ... și pe mulți i-a pierdut până în / ziua de azi”.

Prin toate imaginile pe care le cuprinde în cartea sa, **Nicolae Silade** face însă și o insolită monografie a lumii actuale, cu manifestări, gesturi, întâmplări, preocupări, detalii care îmbracă viața de zi cu zi, fără să caute să fixeze în scris spectaculosul, ci cotidianul (lumânări aprinse de sărbători, cadouri sub brad, iubire, mijlocul unei străzi, serpentine în munți etc.), gesturi obișnuite („să spargi nuci să mănânci pancove să bei horincă să citești”), repere geografice și spirituale... („cimitirul vesel”, „un

naturhaus...”; „welcome to salzburg”, „maldiv”, „santorini”, „în fiecare zi mănânc un câțel de usturoi”, „zi de zi car cu mine”), surprinzând detalii („sunt / atent la detalii și de ce nu pentru că detaliile sunt mai importante / uneori decât întregul și au valențe multiple”), trăiri, pentru exprimarea cărora apelează la o mulțime de procedee (de pildă, parafraza: „comedia urbană” sau „unde sunt tutungeriile de altădată”, referindu-se la „tutungeria lui ezra pound”) și, de asemenea, amintiri, fiindcă „amintirea e o realitate reluată dintr-o altă perspectivă”...

Fără ca volumul să aparțină propriu-zis poeziei religioase, dimensiunea religioasă traversează discursul liric. **Nicolae Silade** face trimiteri la episoade și personaje biblice („sodoma și gomora”, avraam...), amintește necesitatea înțelegerii limitelor cunoașterii omenești: „numai bunul dumnezeu știe totul iar / tu dacă știi că nu știi nimic e bine e bine să trăiești așa în ceața asta // care învăluie lumea de azi și lumea viitoare (...)”.

De aceea, o concluzie firească la care ajunge poetul este că „dacă ai impresia că lumea asta e lumea ta te înșeli dacă / stăpânii lumii acesteia au impresia că te afli în lumea lor, se / înșală (...)”.

Printre bornele importante ale textului cărții, în afară de flash-uri din banalul cotidian („caldură mare mon cher”, caniculă, aer condiționat, rețele sociale pe internet, comenzi de produse online, youtube, videoclipuri, dar și sărbători religioase, de pildă „sfânta parascheva”), se numără culturale: sapho, ovidiu, dante, petrarca, hafiz, francois villon, montale, oamar khayyam, bukowski, odysseas elytis etc., scrise tot cu inițială mică.

Așadar, pe lângă atenția la detaliile din care se construiește viața de zi cu zi, creatorul modern nu omite nici repere ale condiției umane, cristalizate în creații, idei și formule care au traversat timpul, uneori luând forma unor enunțuri memorabile: sic transit gloria mundi, memento mori...

Cu asemenea observații, poate identifica existența unui „infern de azi”, demonstrând astfel permanența unui cod cultural, al cărui limbaj se transformă și se adaptează fiecărei epoci.

Astfel, în universul aparent eterogen al „poeseurilor”, în care încap deopotrivă cărți și rețele sociale, călătorii și amintiri, sacrul și banalul, istoria culturală și gestul cotidian, vechiul și noul nu se exclud, ci se luminează reciproc.

De altfel, poemul care încheie volumul, „Lumina e mereu biruitoare”, pare să concentreze această perspectivă, pornind de la un război concret pentru a ajunge la confruntarea dintotdeauna dintre bine și rău, întuneric și lumină. Iar cunoscuta formulă a Eclesiastului, „nimic nu e nou sub soare”, primește imediat replica poetului: „Și totuși, totul se înnoiește sub soarele cel nou.” În această tensiune dintre permanență și înnoire se poate afla, poate, însăși rațiunea „poeseului” lui **Nicolae Silade**: încercarea de a spune, într-un limbaj al prezentului, adevăruri pe care omul le descoperă mereu ca și când ar fi pentru prima dată.

CARMEN FOCȘA

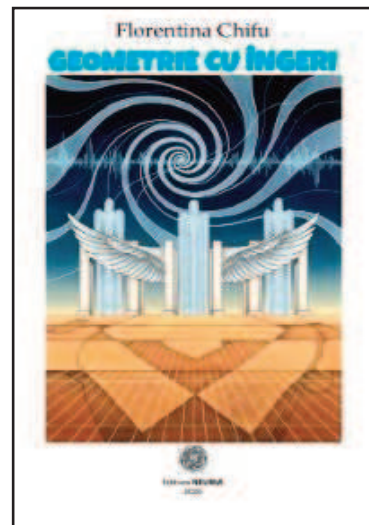

Geometria unei voci poetice

Editura Neuma oferă cititorilor un nou volum de versuri, **Geometrie cu îngeri**, semnat de **Florentina Chifu**, de fapt, o redefinire a unei voci poetice coordonatoare a unui univers interior în care „...îngerii caută să îmblânzească lumea / trasând linii infinite de la un muritor la celălalt”- imagine regăsită în chiar poezia care dă titlul volumului.

De fapt, „îmblânzirea lumii” ar refuza derularea existenței sub „...nechezatul verde al cailor/ce își predau trupul întunericului”, lumea privită cu ochii definiți drept „...două răni tulpuri/ce se grăbesc să se închidă”. (*Condamnat*). Lirica poetei propune un univers straniu în care, de pildă, cântecul balenei anunță schimbarea perspectivei de percepere a realității: „Și balenele cântă/când simt că trebuie / să pună la îndoială realitatea/ca să evite capcanele...” (*Și balenele cântă*). Geometria semnelor alfabetului Braille își găsește similitudini în viața cotidiană, cu tot ce presupune pe planul trăirilor umane: „Puncte, celule, coloane/o geometrie a semnelor/care ne scapă de multe ori/în timp ce ne închidem în propria celulă / aranjați pe coloane/ca niște puncte mici în universul infinit.” (*Geometrie Braille*). Tema oscilației vis-realitate se regăsește în versuri sugerând o întoarcere „...în locul de dincolo de timp,/în care toate sufletele se contopesc”. (*Pe firul visului*), adică, într-o zonă a regăsirii cu sine și cu ceilalți, un fel de eden al cărui revers-revenirea la realitate, este, de fapt, o întoarcere în iluzie.

Verbele la modul condițional opativ conturează o posibilă ambianță

spirituală în care „...oamenii s-ar întâlni la mijloc de univers/într-un păienjenis de filamente și țesături de lumină/pline de iubire, fără logică.”

Totalitatea poeziilor care înnoiează acest volum sunt, de fapt, o pledoarie pentru dragoste, năzuință, aflarea drumului către lumina spirituală.

Trepidațiile discrete ale versurilor aduc tensiunea necesară unei poezii care se vrea recitită, redegustată, rețrăită.

Preot
DUMITRU BONDALICI

Vai de noi, nu mai vorbim!

Merg adesea spre capitală. Trenul în anumite zile aproape plin cu pasageri mai de toate vârstele.

Observ că nimeni nu mai vorbește cu nimeni, doar ochii multora sunt aplecați spre smartphonul cu iluzii, butonându-l... în ducă-se pe pustii.

Ecranul digital al smartphonului generează îngrijorări din ce în ce mai mari celor lucizi. De ce? Lumea a devenit o junglă ireală, deralizată. Ecranul colorat nu face altceva decât să ne priveze de realitate, de cei dragi de lângă noi, de ce se află în jurul nostru, în sufletul nostru, în casele noastre, în viața și familia noastră, în cotidian.

Acesta nu face altceva, doar o izolare nefastă, dureros de dramatic, un fel de tulburare necontrolată prin care el sau ea pierde controlul cu sine, cu mintea și sufletul lor.

El sau ea se înstrăinează de tot și de toate. Perceperea devine ireală, insolită, alienată. Aplecarea ciudată spre smart-phone, crează repede o dependență bolnavă, care treptat anihilează și elimină memoria și rațiunea corectă. Cei dragi lor devin peste noapte dușmanii lor, și de aici tot dezastrul. Nu mai vorbim nici cu noi înșine, nu mai vrem să ieșim din spațiul mic și zăbrelit.

Fără Instagram, Youtube, Tik-tok, Twitter, Google, Whatsapp, Facebook și alte rețele, el sau ea nu mai pot funcționa.

O lume întreagă îți stă la îndemână 24 din 24 de ore să te joci cu iluzia digitală prin care să-ți satisfaci curiozitățile... mama tuturor păcatelor.

Da, vai de noi, nu mai vorbim între noi, nici măcar cu cei dragi, ci ne place mult să vorbim și să ne jucăm cu idolii inteligenței artificiale, care nu au emoții, nu au inimă, nu au suflet, nu au niciun fel de înțelegere, nu iubesc, nu suferă, nu plâng ci dimpotrivă sunt reci și morți, dar care fac mult rău așa cum se constată.

Oare aceasta să fie voia Bunului Dumnezeu? Nu, nici vorbă. „Dumnezeu este iubire” (1 Ioan 4:8). Dumnezeu ca dar suprem ne-a redat libertatea, pe care nu a îngăduit-o nici în Cer, nici pe pământ. Lucifer în Cer și Adam pe pământ, cu libertate absolută. Pentru această libertate vom da socoteală le nemitarnica Judecată de Apoi.

Din nefericire această libertate a fost și este înțeleasă cu totul greșit, o dăm de gard.

Smartphonul nu-ți va vorbi despre aceste taine, despre fragilitatea ființei umane și inevitabilitatea morții și a nemuririi sufletului. Sfântul Evanghelist Matei +79 ?, ne vorbește în *Evanghelia* sa, scrisă la anul 44 d. Hr. despre minunatele cuvinte rostite de Mântuitorul Iisus Hristos: „Pentru că ce-i va folosi omului, dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?” (Mt. 16:26).

Așadar, trăim într-o lume extrem de periculoasă, extrem de confuză, desprinsă parcă dintr-un science fiction.

GHEORGHE MOCANU

Există cărți care se scriu după ce întâmplările s-au încheiat, când timpul a așezat peste ele o anumită ordine și autorul știe deja unde începe și unde se termină povestea. Și există cărți care par scrise chiar în timp ce viața se întâmplă, când omul nu cunoaște pagina următoare a propriei existențe. Cartea de față aparține, în bună măsură, celei de-a doua categorii.

Ea are ceva din jurnal, ceva din memorialistică, ceva din literatura de călătorie și, dincolo de toate acestea, ceva din confesiunea unui om care încearcă să se înțeleagă pe sine într-un spațiu străin. De aici provine și una dintre calitățile esențiale ale volumului: autenticitatea. Autoarea nu privește lumea din afară, cu detașarea turistului care inventariază locuri, monumente și obiceiuri, ci din interiorul unei experiențe personale. Geografia devine astfel biografie. Locurile prin care trece nu rămân simple puncte pe hartă, ci capătă temperatură sufletească, sunt asociate cu oameni, întâmplări, neliniști, bucurii, dezamăgiri și speranțe.

La primul nivel, cartea poate fi citită drept relatarea unei experiențe într-un alt spațiu geografic și cultural. Avem deplasări, întâlniri, observații asupra oamenilor și locurilor, diferențe de mentalitate, mici întâmplări cotidiene. Dar adevărata călătorie se desfășoară în interior. Pe măsură ce înaintează printr-o lume nouă, autoarea înaintază, de fapt, spre sine. Acesta este unul dintre paradoxurile frumoase ale cărții: uneori trebuie să pleci foarte departe pentru a descoperi lucrurile care au fost dintotdeauna aproape de tine. Distanța geografică produce apropierea de propria identitate. Străinătatea funcționează asemenea unei oglinzi. În ea sunt privite nu numai lumea nouă, ci și lumea lăsată în urmă. Comparația apare firesc, fără să devină un program demonstrativ. „Aici” și „acasă” intră permanent într-un dialog tăcut.

Iar între ele se află omul.

Volumul își extrage forța din experiența directă. Autoarea nu încearcă să transforme fiecare întâmplare într-un eveniment excepțional. Dimpotrivă, multe dintre secvențe aparțin cotidianului. Tocmai această aparentă simplitate le conferă credibilitate.

Viața adevărată nu este alcătuită numai din marile ei răscruci. Ea se compune din conversații, drumuri, așteptări, mese, întâlniri întâmplătoare, gesturi mărunte și chipuri care intră pentru câteva clipe în existența noastră și apoi dispar. Cartea păstrează asemenea clipe. În felul acesta, scrisul îndeplinește una dintre funcțiile sale cele mai vechi: salvează de la

Un jurnal pe muchia dintre două lumi

dispariție. Ceea ce omul nu notează riscă să fie înghițit de memorie. Ceea ce este așezat în pagină primește însă o a doua existență. De aceea, jurnalul devine aici mai mult decât o consemnare. Devine o formă de recuperare a timpului.

Una dintre particularitățile volumului este tocmai această permanentă mișcare între document și literatură. Există pagini în care predomină observația concretă, aproape reportericească. Alteori, discursul capătă o evidentă încărcătură confesivă. În alte locuri, simpla descriere este depășită de reflecție. Această alternanță conferă cărții mobilitate.

Autoarea nu construiește artificial o intrigă, pentru că intriga există deja: este propria experiență. Personajele apar atunci când viața le aduce în apropierea naratorului și dispar atunci când drumurile se despart. Unele sunt surprinse fugitiv, altele beneficiază de portrete mai ample. Rezultă astfel o galerie umană diversă, în care cititorul poate recunoaște tipologii, caractere și comportamente. Oamenii sunt, de fapt, adevărata geografie a cărții. Dincolo de orașe, drumuri și peisaje,

ceea ce rămâne sunt întâlnirile.

În orice literatură de călătorie există pericolul exotismului facil: tentația de a prezenta lumea diferită doar prin ceea ce pare spectaculos sau neobișnuit. Cartea evită, în bună măsură, această capcană. Celălalt nu este doar „străinul”. Este omul aflat într-o altă cultură, într-un alt sistem de valori, cu propriile sale bucurii și vulnerabilități. Din această perspectivă, volumul devine și o carte despre diferență.

Autoarea observă diferențele, uneori se miră, alteori le compară cu realitățile cunoscute, dar încearcă permanent să le înțeleagă. Iar literatura începe adesea exact aici: în încercarea de a înțelege ceea ce nu seamănă cu noi. Pe măsură ce lectura înaintază, se conturează discret una dintre temele profunde ale cărții: acasă.

Ce înseamnă, de fapt, acasă? Este locul în care ne-am născut? Locul în care trăiesc oamenii noștri? Spațiul în care ne

recunoaștem limba? Sau poate locul în care, la un moment dat, simțim că aparținem? Cartea nu formulează neapărat teoretic aceste întrebări, dar ele se desprind din experiențele relatate. Omul plecat își poartă țara cu el într-un mod pe care cel rămas acasă îl înțelege mai greu. O poartă în limbă, în comparații, în reflexe, în gusturi, în amintiri și, mai ales, în dor. Depărtarea modifică proporțiile lucrurilor. Ceea ce acasă părea banal poate deveni, de la mii de kilometri distanță, prețios. Astfel, călătoria spre celălalt devine, paradoxal, și o întoarcere spre sine. Scrisul ca formă de supraviețuire a memoriei

Există în carte și o relație subtilă cu timpul. Autoarea consimnează pentru că știe, poate instinctiv, că tot ceea ce trăiește va deveni trecut. Fotografia poate păstra chipul unui loc, însă cuvântul poate păstra emoția acelui loc. De aceea, asemenea cărți capătă valoare suplimentară odată cu trecerea anilor. Astăzi citim întâmplarea. Peste ani vom citi și epoca. Gesturile cotidiene, modalitățile de comunicare, relațiile dintre oameni, drumurile, dificultățile, bucuriile și surprizele unei lumi contemporane vor deveni, inevitabil, document. Fără să-și propună neapărat acest lucru, autoarea fixează o felie de timp.

Dincolo de toate clasificările posibile – jurnal, memorialistică, literatură de călătorie, confesiune –, cred că volumul poate fi definit printr-un cuvânt mai simplu: întâlnire. Este întâlnirea cu o altă lume. Întâlnirea cu oameni diferiți. Întâlnirea dintre două culturi. Dar, mai ales, este întâlnirea autoarei cu ea însăși.

Călătoria schimbă perspectiva asupra lumii tocmai pentru că schimbă perspectiva asupra propriei persoane. După o asemenea experiență, omul care se întoarce nu mai este întru totul omul care a plecat. În aceasta constă, probabil, adevărata miză a cărții.

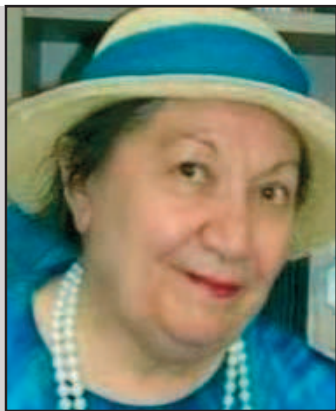
Nu distanța parcursă este importantă, ci distanța interioară dintre cel care pornește la drum și cel care ajunge la capătul lui.

Cartea aceasta nu trebuie citită numai pentru a afla unde a ajuns autoarea, ci mai ales pentru a descoperi ce a găsit acolo și ce a descoperit în sine. Sub întâmplările aparent simple pulsează o întrebare pe care fiecare dintre noi o purtăm, într-o formă sau alta: ce rămâne din locurile prin care am trecut? Poate că nu rămân clădirile, nici distanțele, nici măcar imaginile.

Rămân oamenii. Rămâne emoția. Rămâne povestea. Și, atunci când cineva are răbdarea și sensibilitatea de a o așeza pe hârtie, rămâne cartea. Iar acesta este, poate, cel mai frumos mod prin care o călătorie încetează să mai aparțină unui singur om și începe să aparțină tuturor cititorilor săi.

**Mariana Vicky Vartosu* – „JURNAL FUNAMBULESC” Editura „Olimpias” Galați, 2026)

CEZARINA ADAMESCU

Povestiri și eseuri

Creatoare de atmosferă în scrierile sale, **Ana Văcărașu** își reînnoiește uneltele pentru a creiona personaje reale care ne conduc la situații ireale, așa cum se întâmplă în proza contemporană. Prozele sale surprind ipostaze umane care conduc la situații aproape paradoxale, oricum atingând paranormalul, dar care-și păstrează natura inițială.

Prima povestire din carte, „*Vinovații fără vină*”, e o povestire tragi-comică în care personajele (o văduvă și un vecin al ei, ambii simțindu-se vinovați de moartea fostului soț al femeii) se surprind reciproc noaptea, cu câteva ceasuri înainte de ivirea zorilor, la un mormânt, cerându-și iertare, fiecare pe rând pentru presupusa vinovăție care ar fi dus la sfârșitul răposatului. Monologurile sunt destul de spumoase, cu expresii neaoșe și dacă situația nu ar fi destul de sumbră, ne-ar fura câte un zâmbet malițios. A sosit clipa mărturisirilor de ambele părți. O dragoste adevărată, de zeci de ani, nemărturisită decât în clipa când cei doi se întorc de la cimitir. Tulburare, bucurie, tristețe, vină, toate la un loc, reînviaseră ceva atât de plăpând, atât de gingaș, încât amândoi se mirau unul de altul și de ei înșiși. O poveste cu final deschis. A doua povestire, cea care dă și titlul cărții, „*Îngerul cu glonț în piept*”, are un acoperământ spiritual religios. Cristina primește de la bunica ei o icoană a Maicii Domnului cu Pruncul în brațe, având un înger mic pictat într-un colț și care avea o împunsătură de glonț chiar în dreptul pieptului. Și aici, tot de o dragoste trainică este vorba. Cea a bunicii și a bunicului, plecat la război, pe care, icoana aceea cu îngerul pipiriu, purtată în buzunarul mantalei, îl salvase de la moarte. Minunea cu îngerul îl schimbuse complet, îl făcuse mai înțelept și mai bun. Starea de pietate față de îngerul din icoană a trecut mai târziu la fiica Cristinei, iar acesta veghea asupra casei și asupra acestei urme a bunicului.

Realism și suprarrealism, sacru și profan, evlavie și profanare, se îmbină simbiotic în povestire. Concluzia cu morală creștină o spune Cristina soțului ei: „*eu am convins că nimic nu ne înalță mai mult în fața lui Dumnezeu decât iertarea pe care o oferim altora.*”

„*Roluri inversate*”, cea de a treia povestire, abordează tematica legăturii de prietenie între două femei, care duce la o confesiune a uneia dintre ele despre drama pe care o trăiește, provocată de iubitul mamei sale, cel care poartă vina ru-

perii relației mamă-fiică.

E o poveste mai mult decât pilduitoare despre încredere, iubire filială, responsabilitate maternă.

Despre relațiile familiale este și povestirea „*Revelația*”. Atmosfera de înstrăinare totală a cuplului despre care este vorba, nu e una neobișnuită în societatea noastră. Lipsa de comunicare și de timp petrecut împreună duseseră la o înstrăinare între cei doi soți.

Dar cum Dumnezeu lucrează neașteptat prin fapte și întâmplări aparent inexplicabile, cei doi, la intervale de timp diferite, trec prin fața unui cinematograful unde rula un film cu un subtitlu semnificativ: „*Nu există distanțe de nestrăbătut, nici bariere fizice, între suflete interconectate.*” Această frază a avut darul unei revelații asupra relației dintre ei. „*File din povestea unei emigrante*” este, după afirmația autoarei: „*o poveste despre determinare, autodidaxie, dar mai mult ca orice, despre zbor și luptă pentru împlinirea unui vis.*” În ea este abordată tema emigrației și a ceea ce simte un om nevoit să ia calea străinătății. O femeie își face curaj și ia calea diasporei spaniole pentru a câștiga câțiva bani să-și acopere cheltuielile de întreținere și de școlarizare a celor doi copii ai săi. În final, autoarea recunoaște că româncă aceasta este chiar ea.

„*Anna Karenina din trenul de noapte*” este următoarea povestire, despre o întâmplare crucială din viața autoarei, întâlnirea în tren, în același compartiment, față în față cu o femeie care citea romanul celebru al nu mai puțin celebrului autor rus Lev Tolstoi. Între cele două femei se leagă o anumită simpatie, bazată pe aceleași gusturi de lectură din clasici. Și după un timp, a venit și confesiunea necunoscută: „*Am avut o tentativă de sinucidere*”.

Nu poți să nu rămâi șocat la o asemenea mărturisire, mai ales, din partea unei necunoscute. Și relatarea a urmat de la sine. Întâmplarea este destul de stranie. Ceea ce a împiedicat-o pe necunoscută să-și pună capăt zilelor dinaintea unui tren a fost imaginea mamei sale moartă de peste zece ani, care i-a apărut pe șine, dinaintea trenului. Iată cum o întâmplare de domeniul paranormalului îți poate schimba viața și destinul.

Partea a doua a cărții cuprinde o serie de eseuri cu tematici diverse, despre lipsa de idealuri care poate deveni o dramă pentru oricine („*Drama lipsei de idealuri*”); „*Eminescu în conștiința neamului românesc*”, o amplă pledoarie asupra personalității sale istorice și literare, asupra contribuției sale la consolidarea identității naționale și a locului pe care îl ocupă în spiritualitatea românească.

Un alt eseu ridică o problemă actuală: „*Au scriitorii nevoie de validare?*” Cu argumente concrete, autoarea răspunde pe larg la această chestiune.

Și da, au nevoie de validare, nu doar pentru egoul lor, dar și pentru raportarea la ceilalți scriitori și oameni de cultură și a-și găsi locul în marea panoplie a creatorilor de frumos și adevăr. Deși scrisul este un act individual, el are nevoie de confruntare, de o recunoaștere din partea cititorilor și a criticii de specialitate.

„*Toamna și sentimentul de*

preaplin” – un alt text, de data aceasta mai intim, o adevărată proză poetică, puțin nostalgică, de o frumusețe naturală, neatinsă de zgura tehnologizării.

O poezie care te duce cu gândul la măreția creației lui Dumnezeu pentru noi, oamenii.

De cu totul altă factură este eseul intitulat: „*Ne-au furat străinii țara?*” – o frază care circulă relevând sentimentul de indignare a omului simplu față de tot ce se întâmplă în ultimii ani în țara noastră. Autoarea pune punctul pe i: „*Am putea spune chiar că există o vină colectivă a poporului român care, de la Revoluție încoace nu a știut să taie răul de la rădăcină.*”

Urmează o altă întrebare

existențială pusă sub forma eseului: „*Este originea socială un motiv de mândrie?*”. Aici, autoarea spune cu mult curaj: „*De fapt, nimeni nu-și alege locul în care vine pe lume, nici apartenența la un popor sau altul, la o rasă, clasă socială sau familie anume (cu excepția celei pe care și-o întemeiază singur). Toate aceste lucruri sunt pur și simplu un rod al întâmplării.*”

O notă de specificitate a acestor texte eseistice este faptul că autoarea intră în interacțiune cu cititorii și le cere părerea. Această metodă apropie scriitorul de cititor și duce la un soi de intimitate. „*Ei, ce ziceți?*”; sau anticipează reacția cititorului, printr-o expresie simplă: „*veți spune...*”; „*oare e posibil așa ceva?*” etc.

E o metodă de a pătrunde în mintea cititorului și de a-i monitoriza reacțiile.

Observațiile autoarei sunt foarte juste și faptul că se pune în mintea cititorului reflectă mobilitatea de gândire și de sondare a adâncului sufletului cu armele psihologice specifice scriitorului. Și concluzia ar fi aceasta: „*Indiferent de originea socială a individului, adevărata mândrie – și singura care se justifică – este strâns legată de felul în care își făurește singur traseul dorit în viață. Altfel spus, ține de modul în care își construiește el însuși identitatea.*”

Toate aceste reflecții în proză au darul de a-ți deschide noi căi de înțelegere a unui text sau altul, dar de fapt, a înțelegerii vieții însăși. Dar în încheiere, o concluzie e clară: „*Singurul indiciu de superioritate umană este sau ar trebui să fie bunătatea; felul în care individul care a ajuns sus știe să-l ajute și pe*

celălalt să urce, împărtășindu-i din cunoștințele și experiența sa, ori chiar folosind resursele materiale proprii, atunci când dispune de ele”.

În eseul: „*Cărțile și modul de gândire*”, titlul este edificator și reflectă modul cum o carte îți poate influența sau nu, și gândirea și simțirea și chiar modul de existență. Un subiect mai relaxat este în următorul eseu, intitulat: „*Despre artă și artiști*”, un foarte important expozeu despre aceste dimensiuni ale spiritului uman, după care se cunoaște valoarea unei nații. În continuare, autoarea abordează un subiect mai sensibil: „*Fericire/nefericire*”, la care vine și cu argumente: „*Când ne referim la nefericire, nu e vorba doar despre absența bucuriei, ci poate fi și o căutare excesivă a împlinirii personale, a perfecțiunii...*”.

Un alt subiect extrem de interesant este: „*Trece iubirea dincolo de moarte?*” Și aici nu e vorba de suprarrealism, ci de prelungirea iubirii, trecută în amintire, care poate fi la fel de intensă precum cea reală. Și un subiect la fel de delicat: „*Nuanțele iubirii la vârsta a treia*”. E drept că iubirea la această vârstă capătă alte nuanțe decât cele de la tinerețe sau chiar maturitate. Următorul eseu vine cu argumente cunoscute și necunoscute legate de întrebarea cea mai des formulată: „*De ce iubim poezia?*”, iar răs-punsurile sunt pe măsura simțirii fiecăruia. După sufletul fiecăruia. Și finalul acestui eseu este absolut magistral: „*Iubesc poezia, chiar dacă nu știu prea bine să explic de ce... Știu doar că o port în mine, în suflet, în sânge, în ființa-mi trecătoare și în sclipirea umilă a harului pe care mi l-a dat Dumnezeu.*” Eseul „*Băutura e de vină*” are darul de a te scoate din starea de iubire poetică și chiar strecoară o notă de umor legat de acest viciu. „*Urme și... poezie*” – despre explorarea urmelor lăsate în trecere, dar și aceea pe care poezia le lasă în timp și peste timp, adică în nemurire. Urmează o temă morală: „*Ipocrizia la rang de artă*” – legată de ideea de fericire conjugală care trebuie păstrată în ochii lumii, deși în realitate, este bazată pe certuri și umilințe și violență domestică. Precizarea autoarei: „*Comportamentul uman e surprinzător și versatil în cazul multora, iar ipocrizia poate fi conștientă, atunci când se spun lucruri politicoase (chiar dacă nu sunt întru totul sincere), cu scopul menținerii unor relații.*”

Cu alte cuvinte, *falsitatea, minciuna, manipularea, ipocrizia.*

La final, autoarea a inserat și câteva „*Opinii de cititor*” despre volumul „*Îngerul cu glonț în piept*”, apoi lista cărților sale – un palmares impresionant.

Acuratețea ideilor, exemplele edificatoare, stilul concis și clar, fac din aceste eseuri o lectură bună de citit și meditat și de ce nu, de urmat, ceea ce se potrivește fiecărui caracter în parte.

E bine să te confrunți și cu alte experiențe decât cele personale. Cu cât citești mai mult, cu atât capetei o nouă viziune asupra lumii și de ce nu, asupra propriei personalități.

E bine de știut și de adaptat la starea fiecăruia.

*Ana Văcărașu, *Îngerul cu glonț în piept* – povestiri și eseuri, Ed. PIM, 2026

Elemente de teatralitate în erotica lui Lucian Avramescu

Erosul la **Lucian Avramescu** are mai multe trepte de manifestare, susținute de o serie de elemente de teatralitate, pe care le vom prezenta, în cele ce urmează.

Poezia care deschide această incursiune, **Bună seara, iubito**, fixează **coordonatele unei iubiri care transcende contingentul**. Tema este așteptarea, încărcată de o tensiune soteriologică. Poetul stabilește o antiteză clară între puritatea legăturii erotice și degradarea lumii exterioare, unde „puține mai sunt pe pământ lucruri sfinte” și unde „intră iubiri prematur în morminte”. Iubirea apare ca singura formă de rezistență în fața finitudinii și a răutății sociale, simbolizată de cei care vor să pună „la ușa iubirii noastre zăvor”. Refrenul-invocție – „Bună seara, iubito” – funcționează ca o formulă ritualică, menită să instaureze o stare de grație și să marcheze trecerea de la timpul profan la cel sacru.

Metafora spațială „continente de palid mister” sugerează complexitatea și profunzimea ființei iubite, care aduce cu sine lumi necunoscute. Contrastul simbolic „Trenul personal și stingher” reprezintă elementul cotidian, banal, devine „vehiculul” sacralului prin prezența iubitei. Ultima strofă atinge apogeul ideatic, iubirea fiind văzută ca unicul reper existențial („Numai dragostea noastră ar fi pe pământ”), situată „mai presus de căderi, de mări, de cuvânt”. Eul poetic adoptă aici o postură de o solemnitate melancolică, însă lipsită de rigiditate. Teatralitatea rezidă în decorul schițat – peronul, trenul, așteptarea – transformând o scenă banală într-un moment cosmic. Deși tonul este preponderent grav, există o „ironie înțelegătoare” față de restul lumii („sunt destui care vor să pună lacăt cuvântului dor”), o detașare a îndrăgostitului care știe că adevărata realitate aparține doar celor doi.

Erosul divinatoriu este etapa în care sacralitatea așteptării din prima poezie lasă locul unei intimități ludice, aproape domestice. Dacă în **Bună seara, iubito** prezența feminină era o apariție miraculoasă, în **Cititul în ochi** ea devine un oracol în care bărbatul încearcă să descifreze viitorul și prezentul propriei relații. Tema e cunoașterea prin intermediul privirii, transformată într-un ritual de „ghicit” care parodiază practicile oculte („cititul” în cafea). Ochiul iubitei nu este doar o fereastră spre suflet, ci un ecran, pe care se proiectează temerile, gelozia și vinovăția eului poetic. Poezia explorează fragilitatea legăturii sentimentale, unde sub „geana stângă” sau în „pupile” se ascund pericole precum „o mare nenorocire” sau o prietenă care „pândește la drum de bărbat”. **Lucian Avramescu** construiește aici un adevărat spectacol al seducției, prin detalii de gestică

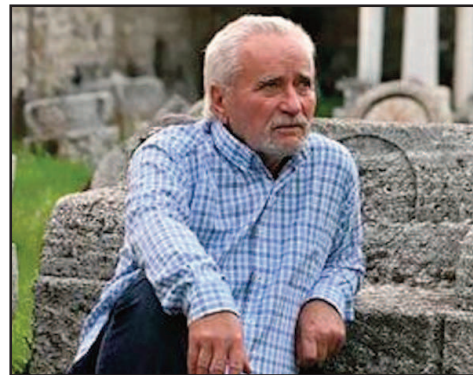
și regie poetică. Textul sugerează o proximitate fizică extremă. Eul poetic este atât de aproape de chipul iubitei, încât îi poate analiza detaliile anatomice (geana stângă, geana dreaptă, pupilele), creând o atmosferă de confidență teatrală. Se observă un amestec între registrul colocvial („păzea”, „na, mi-ai făcut-o”, „bâzdâcul”) și cel metaforic, de o plasticitate rară („mobiliul virtuții”, „condica de prezență a păcatelor mele”). Ironia detașată și auto-reflexivitatea sunt instrumentele prin intermediul cărora Avramescu evită patetismul. El nu este un îndrăgostit tragic, ci unul care se privește din exterior cu un zâmbet îngăduitor. Când „ghicește” o nenorocire în ochiul ei, poetul adaugă imediat o paranteză comică: „(pardon, acolo mă văd eu)”, sugerând că el însuși este „catastrofa” din viața femeii. Această „ironie detașată” transformă drama geloziei sau a păcatului într-o scenetă de interior, unde miza este menținerea jocului seducției. În această ipostază, iubirea este un act de descifrare reciprocă. Teatralitatea eului poetic, care „joacă” rolul ghicitorului, servește la înlănțuirea tensiunilor dintre cei doi, transformând posibilele conflicte (prietene care pândesc, păcate trecute) în materie poetică și umor rafinat.

O treaptă, unde erosul nu mai este doar o stare de așteptare sau un joc al privirilor, ci o confruntare a voințelor o putem sesiza în poezia **la aminte**. Aici, Lucian Avramescu schițează portretul bărbatului care iubește cu disperare, dar refuză cu încăpățănare orice formă de captivitate sentimentală. Această piesă marchează un punct de inflexiune în discursul erotic al autorului, trecând de la admirația contemplativă, la o declarație de independență spirituală în cadrul cuplului. Tema este **integritatea eului în fața pasiunii devoratoare**. Poetul mărturisește o iubire „infernă” și o dorință comparabilă cu rigoarea mistică a unui călugăr, însă impune o limită sacră: libertatea individuală. Iubirea este prezentată ca un act de voință voluntară („îți aparțin că vreau eu”), nu ca o sclavie a simțurilor. Conflictul ideatic se naște între „miliardul de comori” (sentimentele) și refuzul de a ceda chiar și un gram din „metalul libertății”. În această poezie, teatralitatea este de tip imperativ și declamatoriu, specifică unui monolog de forță. Titlul-refren „ia aminte” funcționează ca un gest de avertisment, aproape un arătător ridicat ce impune tăcere și ascultare. Eul poetic folosește termeni, care evocă o ierarhie nobiliară („princesă de stal”) sau imagini ale înlănțuirii („nici-un ham n-a-năcut pe creștetul meu”). Limbajul pendulează între vulnerabilitatea extazului („fierbinți zvârcoliri”) și rigiditatea statuară a mândriei masculine („statuie de aur”, „metalul libertății”).

Ironia detașată se manifestă aici sub forma unei auto-glorificări conștiente, o mască a orgoliului care știe să se joace cu propriile limite. Eul se autodefineste ca un „miliardar de cuvinte”, metaforă care trădează o conștiință artistică acută. Ironia apare în contrastul dintre generozitatea verbală/afectivă și „zgârcenia” în ceea ce privește autonomia personală. Deși invocă un sentiment

„infernă”, poetul privește scena cu luciditatea celui care refuză să devină un „giuvaier” pe degetul femeii. Această detașare transformă poezia dintr-o simplă confesiune într-o negociere contractuală a erosului, unde eul joacă rolul celui ce deține controlul asupra propriului abandon. Teatralitatea eului implicat este una defensivă; el folosește cuvântul ca pe o armură pentru a proteja nucleul dur al libertății, în fața unei pasiuni care altfel ar putea deveni o „supunere oarbă”.

În cazul următoarei trepte a manifestării erosului, iubirea părește zona confruntării de voințe, pentru a deveni un proces de reînviare a lumii, prin limbaj. Elocventă este poezia **Învăță-mă, iubito...** În această creație, Lucian Avramescu realizează o fuziune rară între sentimentul erotic și cel identitar, transformând femeia iubită în „logopeda” sufletului său. Poezia e centrată pe reconstrucția ființei prin cuvânt. Iubirea nu e doar o trăire senzuală, ci o școală a spiritului, bărbatul cerând să fie reinițiat în „limba română a poeziei” din interiorul femeii. Există o teamă profundă de pierdere a identității lingvistice și spirituale („mi-e teamă să n-o pierd”), iar iubita devine singura ancoră ce poate salva „inima cuvintelor” care bate tot mai rar. Geografia sentimentală se suprapune peste cea reală, unde „Bucegii din mine și Caraimanul” se cutremură în absența numirii corecte. Teatralitatea în acest text este una de tip pedagogic și confesiv, unde eul poetic adoptă postura discipolului umil. Eul poetic se prezintă ca o „frază nesfârșită” ce are nevoie să fie „silabisită”. Gestul de a-și pune „respirația la loc în vocale” sugerează o dependență vitală de ritmul impus de celălalt. Poetul uzitează de limbajul plastic, unde elementele naturii și ale anatomiei se confundă: „genunchiul” este confundat cu „aripa”, iar trupul femeii devine sursa focului din sobă. Apare o enumerare teatrală a marilor fluvii sau repere europene (Tamisa, Sena, Fontana Trevi), care sunt însă respinse ca fiind „apă tulbure” sau „străvezii” în favoarea profunzimii „limbii române a narciselor”. Ironia este aici mult mai subtilă, îndreptată spre propria neputință de a mai stăpâni realitatea fără ajutorul iubitei. Imaginea poetului care se „bâlbaie” în fața Căii

Lactee sau care uită unde sunt „cutiile cu metafore” trădează auto-ironia ludică. El recunoaște că, în ciuda măiestriei sale verbale, în fața iubirii este un analfabet care trebuie să învețe din nou cum se spune „bună seara”. Refuzul celorlalte limbi („ducă-se”) și concentrarea pe limbajul „pisicii care își linge blana în limba română” reprezintă o formă de ironie la adresa grandorii inutile,

preferând în schimb intimitatea domestică și autentică. Teatralitatea eului este cea a unui „învățăcel” care, sub masca naivității, caută de fapt salvarea prin redescoperirea sensului primar al cuvintelor.

Ajungem la etapa unde iubirea este disecată prin prisma „aritmicii sentimentelor”. În **Joc de mulțimi** luate una câte două, emoția e filtrată prin rigoarea aparent rece a conceptelor matematice, erosul părăsind zona logosului pur, pentru a deveni un calcul al supraviețuirii sufletului. Această creație este elocventă pentru analiza structurală a iubirii, unde unitatea cuplului este examinată prin prisma operațiilor de scădere și a restului existențial. Poezia are la bază interdependența celor doi amanți, exprimată prin metafora matematică a „Descăzutului” și a „Scăzătorului”. Poetul explorează ipoteza separării, întrebându-se ce mai rămâne din individ după ce „suma” sau „unul” este privat de „altul său”. Ideatica pendulează între teama de aneantizare prin singurătate – unde cel rămas este „împuținat”, „fără culoare” și „fără haz” – și recunoașterea faptului că identitatea unuia este definită iremediabil de prezența celui alt. Teatralitatea în acest text este una de tip didactic-interogativ, simulând o lecție de aritmetică sentimentală desfășurată pe o „scenă” a minții. Eul poetic folosește termeni precum „diferență”, „rest”, „mulțimi” sau „descăzut” (limbaj tehnic transfigurat), spre a cuantifica imaterialul. Structura poeziei este construită pe o succesiune de întrebări retorice („cât face?”, „ce culoare rămâne?”, „mai rămâne ceva?”), care implică direct partenera în spectacolul gândirii. În a doua parte a poeziei, rolurile se inversează („tu ești Descăzutul iar eu Scăzătorul”), sugerând o reciprocitate absolută, în care pierderea unuia este egală cu anularea celui alt. Ironia (detașată) a lui Avramescu se manifestă aici prin reducerea dramei la absurdul unui calcul. Poetul se joacă cu ideea de „rest”, transformând un termen matematic într-o interogație existențială despre „rost”. Există o detașare amară în descrierea celui rămas singur: „vai de capul lui”. Ironia apare și în alăturarea unor adjective senzoriale cu operații abstracte: a scădea „ceva mai albastru” din „ceva mai verde” sau a scădea din cineva „mâna mea aspră ca un șmirghel”. Această „ironie înțelegătoare” îndulcește gravitatea temei despărțirii, transformând-o într-un joc ipotetic („acum ne jucăm iubito altfel”). În această ipostază, erosul este înțeles ca o fuziune care refuză restul. Teatralitatea eului este cea a unui „matematician al inimii” care demonstrează că, în iubire, 1 minus 1 nu face zero, ci provoacă o dispariție totală a sensului și a culorii lumii.

Următoarea ipostază a erosului o reprezintă treapta **fidelității absolute**: iubirea sparge barierele timpului, ale spațiului și chiar ale morții, într-un spectacol de un devotament total. Semnificativă e poezia **Niciodată, iubito**. Sentimentul erotic părește în această creație dimensiunea terestră și cotidiană, pentru a deveni o constantă a universului, indiferent de contextul în care se află eul poetic.

(Continuare în pag. 9)

Elemente de teatralitate în erotica...

(Urmare din pag. 8)

Autorul aduce în prim-plan inevitabilitatea prezenței iubitei, definită ca o stare de simbioză biologică și spirituală. Iubirea e un „galop” în sânge și o „băătură în vine”, fiind singura forță care poate tăia „sfoara unui gând”. Ideatica se extinde spre un absolut fascinant: fidelitatea nu este condiționată de viață, ea persistând și în „iadului odăi” sau în misiuni intergalactice, unde femeia rămâne „singura râvnită” dintre toate stelele.

Teatralitatea în *Niciodată, iubito* atinge cote paroxistice, transformând devotamentul într-o scenografie de tip cinematografic sau SF. Eul poetic folosește o imagine de o forță vizuală violentă, declarând că iubita îi stă în palmă „ca un cui răstignit”, o gestică simbolică a sacrificiului asumat în numele „dulceții” care ține o viață. Poetul pendulează între detaliul senzual terestru – „sânii mici”, „legănarea șoldurilor” – și peisajul tehnologic sau cosmic: „escadrile”, „norii atomici”, „metroul” din iad. Prezența feminină este una activă, „galopând” prin sistemul circulator al poetului, scoțându-i pe alții „din minți” și fiind singurul reper într-un „iureș” stelar. Deși tema este una gravă (*fidelitatea până la moarte*), **Lucian Avramescu** introduce o ironie detașată, aproape ludică, pentru a „împământeni” aceste proiecții fantastice. Cea mai savuroasă notă de ironie apare în strofa finală, unde poetul își imaginează cum, aflat în smoala iadului, ar continua să-i admire iubitei „trusoul”. Această coborâre a sacralului în detaliul cochec (trusoul) este o marcă a „ironiei înțeleghătoare” față de natura umană. Folosind contrastul dintre „grandios” și „banal”, eul se vede comandând escadrile în cosmos sau coborând „fără lift” în moarte, însă rămâne atașat de imaginea pământeană a șoldurilor „ce scoate pe Corso vânzătorii din minți”. Această detașare subliniază ideea că, indiferent de „decorul” în care joacă, rolul său principal rămâne cel de îndrăgostit. Teatralitatea eului poetic este una exuberantă, el refuzând tragismul morții sau imensitatea vidului cosmic, preferând să „mobileze” neantul cu amintirea fizică și vestimentară a femeii iubite.

Ipostaza următoare aduce în prim-plan erosul ca forță vitală și eliberatoare, detectabil în *Sentiment de primăvară*. Această piesă reprezintă treapta expansiunii eului, în care barierele dintre interior și exterior se estompează sub presiunea unei energii irepresibile. Tema rezidă în sinestezia dintre natură și afect, iubirea fiind echivalată cu o „emancipare generală”. Eul poetic îi cere femeii un gest de o intimitate extremă: să-și lipească urechea de sufletul său, pentru a auzi „pădurile înmugurind”. Teatralitatea în acest text e una de tip

senzorial și dinamic, bazată pe o regie a sunetelor și a mișcărilor interioare. Invitația repetată „lipește-ți urechea de sufletul meu” stabilește o scenografie a tăcerii exterioare necesare pentru a auzi tumultul interior. Este un gest teatral de o mare forță sugestivă, care anulează distanța fizică. Lucian Avramescu utilizează un vocabular al intensității: „tropotul înnebunit al hergheliilor sevei”, „izbind pereții”, „vuietul greu de silabe”. Acest limbaj transformă interiorul eului într-o arenă a vitalității. Un element teatral inedit este hârjoana silabelor în interiorul limbii române. Cuvintele sunt personificate, ele „se hârjonesc” și sunt „sufocate de dragostea de-a ajunge cuvânt”. Finalul poeziei aduce o notă de o finețe rară: sufletul este gata să se piardă în neant „odată cu prima adiere a surâsului tău”. Ironia detașată apare aici ca o recunoaștere a fragilității eului: după tot „vuietul” și „tropotul” interior, întreaga construcție se poate dizolva sub influența unui simplu gest feminin. Teatralitatea eului poetic nu mai servește ascunderii sub mască, ci devine o invitație la participare directă. Femeia nu mai asistă la spectacolul poetic, ci este chemată să „asculte” și să „simtă” direct pulsația vieții care se transformă în poezie sub atingerea ei. *Anacronismul asumat* apare în ipostaza *suavului demodat*. În poezia *Suavul demodat*, nu mai avem de-a face cu un simplu discurs amoros, ci cu un spectacol de epocă, unde eul poetic își construiește cu migală o identitate pentru a seduce și, totodată, pentru a se proteja. Această poezie reprezintă treapta stilizării eului, în care iubirea este trăită prin filtrul unei estetici apuse, transformând actul erotic într-o piesă de teatru de boulevard, din la Belle Époque. Eul poetic ia masca „Suavului demodat” (dandy-ul anacronic), un personaj desprins parcă dintr-un tablou de la începutul secolului al XX-lea. Recuzita este completă și meticolos aleasă: „Fracul imperfect și lung”, „jobenul cu bord pictat”, „bastonul pictat cu aripi de fluturi” și „pipa ca un crâmpei de nai”. „Personajul” se deplasează în „diligență”, salută „tramvaietele cu cai” și se autodefineste drept „cam dandy”, „fistichiu” sau „filfizon de trei parale”. Purtarea măștii e un o strategie deliberată cu multiple roluri. Mască îi permite poetului să evadeze dintr-un prezent arid într-un univers, unde gestul contează mai mult decât utilitatea. Sub „fracul imperfect”, eul poetic ascunde un „fantastic rug” și un „buchet de anateme”. Mască de dandy „fistichiu” este armura care protejează o intensitate sentimentală, care altfel ar fi prea greu de expus. Într-o lume a uniformizării, a fi „demodat” devine o formă supremă de unicatate. Eul poetic nu vrea să fie „modern”, ci vrea ca însași mâna iubitei să învețe să

„zboare” sub îndrumarea sa. Salutul adresat tramvaielor cu cai și refuzul de a lăsa moștenire jobenul (văzut ca un testament al unui muribund din Montparnasse) sunt gesturi teatrale, care marchează distanța dintre „personaj” și restul lumii. Poetul este conștient de ridicolul posturii sale de „filfizon de trei parale”. El nu pretinde că este un aristocrat veritabil, ci joacă rolul unui pentru a aduce o notă de magie și joc în relația cu iubita. Această „ironie detașată” îi permite să fie „suav”, fără a deveni siropos și „demodat”. Teatralitatea eului poetic este dusă la extrem, prin asumarea măștii, demonstrând că iubirea are nevoie de „recuzită” și de „scenariu” pentru a-și păstra misterul și prospețimea în fața tăvălugului modernității. Erotica lui **Lucian Avramescu** nu este o simplă confesiune sentimentală, ci o construcție complexă, bazată pe o dinamică permanentă între implicare totală și detașare auto-ironică. Autorul propune un model de „iubire-spectacol”, în care sentimentul nu este doar trăit, ci este „jucat” pe o scenă, unde limbajul, gestică și măștile devin „instrumente” de cunoaștere și protecție a ființei.

Teatralitatea în poezia lui Avramescu funcționează ca o coloană vertebrală a discursului. Ea se manifestă prin crearea unor *decoruri specifice* (*peronul gării, deșertul, cabinetul de matematică sau interiorul unui salon de secol XIX*) și prin utilizarea unei *gestici simbolice* de mare impact. De la „sărutul mâinii” ca reverență universală, până la „răstignirea” pe palma iubitei sau invitația de a „lipi urechea de suflet”, fiecare gest este o replică într-un *scenariu al seducției*. Ironia reprezintă elementul de echilibru în lirica lui Avramescu, fiind instrumentul prin care poetul evită căderile în patetism sau sentimentalism facil. Aceasta îmbracă forma unei *detașări suverane*, o privire de la balcon asupra propriului zbucium interior.

Eul poetic are capacitatea rară de a zâmbi în fața propriei suferințe. *Ironia înțeleghătoare* este de fapt o formă de înțelepciune: ea acceptă imperfecțiunea lumii și a femeii („doamna mea oarecare”, „femeie, tu oricare”), transformând deziluzia într-un gest de curtoazie. Detașarea nu înseamnă lipsă de sentiment, ci o formă de luciditate care îi permite poetului să continue jocul erosului chiar și atunci când „zăvorul” este pus la ușa iubirii. Erotica lui **Lucian Avramescu** este un omagiu adus feminității, filtrat printr-o conștiință artistică ce știe că iubirea este singura „emancipare generală” posibilă. Prin teatralitate, măști și ironie, poetul reușește să transforme efemerul unei întâlniri într-un eveniment major, demonstrând că, în fața „măselei iubirii”, singurul remediu este transfigurarea realității prin cuvânt și joc.

IOAN DĂNILĂ

Prozopoematice

Înainte de toate, când am aflat că **Emil Ariton** este născut (la 28 mart. 1949) în satul Bucșești, l-am așezat imediat în galeria autorilor de scrieri de toată natura, iviți în aceeași comună băcăuană Poduri: Radu Crișan (poet), Mihail Chirnoagă (prozator și critic literar), Gheorghe-Jan Ișcu (prozator), Elena Grigoraș (monografistă), Elena Călăpăreanu, Cornelia Lupeș (memorialiste), Anca-Diana Bibiri (cercetător științific în filologie), Ion Mareș (istoric), Elena Zaharia-Simionescu (etnologă), Alina-Ionela Busuioc, Diana-Narcisa Miclăuș, Daniela-Roxana Grecu, Ioan Busuioc, Vasile Ișcu-Lăcătușu, Iuliana Răstoacă, Mihaela Trofor, Cristina Popa (didacticieni), confirmând bunul renume de care se bucură așezarea din coasta Moineștiului. Apoi, când am citit că **Emil Ariton** a debutat, în 1969, în revista „Gaudeamus” a Institutului Pedagogic de 3 Ani din Bacău (actuala Universitate „Vasile Alecsandri”), mi-am zis instantaneu că este unul dintre alumnii acestei instituții de învățământ superior.

Ultimul detaliu din CV-ul său, acela că este profesor de matematică, m-a dus cu gândul către profesorul și publicistul Dumitru Fânaru, de la acel institut înființat în 1961, care a elaborat o teză de doctorat despre valoarea formativă a matematicii în relație cu arta.

Cu acest ultim amănunt am intrat în domeniul poeziei lui **Emil Ariton**, ilustrat de opt cărți apărute la edituri din Iași (*Timpul*), Bacău (Corgal Press, *Ateneul Scriitorilor*), dar mai ales din Piatra-Neamț (*Crigarux*, *Nona*, *Cetatea Doamnei*). Constantin Tomșa îl înregistrează într-„Un dicționar al literaturii din județul Neamț” (Piatra-Neamț, editurile *Crigarux & Cetatea Doamnei*, 2014), fără a oferi multe date biografice.

Îi apreciază scrisul ca având originalitate, conchizând: „Unele ecouri care străbat din poezia sa ne îndreptătesc să afirmăm că el se revendică din lirica celor citați prin motouri, în special din Ion Barbu, Mihai Eminescu, George Bacovia, Ștefan Augustin Doinaș, poetul însuși subliniind în propriile creații elementele de intertextualitate”.

Volumul *Starea de amăgire* (Iași, Editura *Timpul*, 2026), pe care l-am parcurs în întregime, se află, cu unele dintre poezii, la limita dintre ficțiune și document liric, dovada strânsei relații cu mediul în care i-a fost dat să se plaseze. De la nume geografice („depresiunea Ozanei”, „la nord de Bodești de Jos”, în „Căderea și reînălțarea mirabilei mănăstiri Brădițel”, sau Vlădiceni, Vădulele și Căndești, în „O parodie cu un țârcovnic și-un clopotar”, și Cârliști, Tulgheș, Războieni, în „Drama unui satean enigmatic”), la toponimie minoră (Strada Ecoului, în „Toamna ca o configurație pitorească”) și date de bibliografie publicistică („Detectiv cultural”, „Convorbiri culturale”), totul transmite o acuitate senzorial-afectivă care îl ține pe cititor aproape. Emil Ariton practică o narațiune în versuri, cu tot necesarul speciei, ceea ce face ca anumite pasaje să poată fi parcurse ca scrieri în proză (ne îndeamnă la acest exercițiu minuscula de la începutul de vers, dacă anterior nu există un enunț încheiat cu punct): „Prin însoțit sfârșit de mai în care / războiul din nord-est făcea ravagii, / treceam printre ruinele Fabricii de hârtie / de la poalele Pietricicăi, / un vast teren pustiit, prea stâncos / și terifiant devastat”. Această primă strofă funcționează ca expozițiune, urmată de intrigă: „Pe un zid cineva a postat ca avertisment / Pericol de japcă” etc. Practica e vizibilă și într-„Un film povestit la o întrunire”, de pildă (p. 67). Poezia lui **Emil Ariton** induce intenția de „a re-desena realitatea” (Marius Chelaru), dar este și dovada unei atitudini transmise cu mijloacele lirismului, ceea ce face să câștige simpatia cititorului.

DIANA
DOBRÎȚA BÎLEA

Un mesaj uman și creștin

Pentru **Maria Chivăran**, scrisul este deja un mod de viață. La cei 76 de ani, autoarea poate spune că a avut parte atât de bucurii, cât și de încercări grele și de momente de cumpănă. Puterea de a merge mai departe și-a găsit-o mereu în dragostea nețărnută față de oameni și de Dumnezeu deopotrivă, iar aceste trăiri se reflectă în tot ceea ce scrie. Romanul **Între două iubiri** (Ed. *Metamorfosi*, Slobozia, 2026) vorbește tocmai despre această iubire împărțită între semenii și divinitate. Este tema principală a cărții, deconspirată chiar de titlu. Și pentru că a simțit nevoia să numească această ipostază și s-o certifice prin autoritatea unei instanțe credibile, în ton cu mesajul romanului, autoarea pune cuvintele în gura stareței, un personaj blând și ferm deopotrivă: „Amândoi vă aflați în acest moment între două iubiri”.

În aceste vremuri în care literatura abordează adesea alienarea, conflictul și puțină rezistență a bunelor relații umane, romanul **Mariei Chivăran** reduce în prim-plan valori esențiale precum credința, iubirea, familia și puterea sacrificiului. Suferința și bucuria se succed sau se împletesc aici sub semnul providenței. Protagonistii sunt mireni Maria și Andrei, un cuplu cel puțin surprinzător și cu o poveste pe care am fi tentați s-o catalogăm drept utopică dacă am scăpa din vedere puternica dimensiune spirituală a romanului, acțiunea desfășurându-se în cea mai mare parte în incinta unei mănăstiri. Ea este modelul femeii care își asumă cu demnitate încercările vieții, iar el se remarcă prin echilibru, loialitate și iubire necondiționată. Lui Andrei destinul îi rezervă chiar mai multe surprize dramatice, precum cancerul de care scapă în mod miraculos și un accident petrecut pe Muntele Athos, în urma căruia își pierde temporar memoria.

A m â n d o i urmează un parcurs al maturizării sufletești, al creșterii duhovnicești și al slujirii aproapelui. Așezat pe o structură preponderent dialogică, cu dese inserții lirice, romanul se înscrie în categoria literaturii de inspirație creștină, dar depășește granițele unei simple narațiuni religioase prin complexitatea relațiilor umane și a desfășurării subiectului, ca și prin modul cum înfățișează lupta permanentă dintre suferință și speranță. Deși se căsătoresc legal pentru a o putea înfia pe Ioana, unul dintre copiii de care au grijă maicile în mănăstire, și deși se iubesc la fel de

mult ca atunci când trăiau în afara mănăstirii și erau pe punctul de a-și uni destinele, cei doi medici Maria și Andrei aleg să evite dragostea carnală din iubire față de Dumnezeu. Chiar dacă mai târziu devin și părinți biologici pentru patru copii concepuți prin inseminare artificială, ei trăiesc aproape ca doi călugări, respectând regulile mănăstirii, oferind consultații oamenilor și cercetând în laboratorul lor virtuțile terapeutice ale plantelor. Cartea este astfel o reflectare a iubirii în multiplele ei forme: iubirea părintească, iubirea filială, iubirea între soți și iubirea față de Dumnezeu. Un aspect interesant este că nici stareța, nici Dumnezeu nu apar aici ca forțe coercitive și nimeni nu îi obligă pe cei doi să aleagă.

Tema familiei contează în economia romanului, fiindcă Maria și Andrei cresc șase copii (il mai înfiază și pe Constantin, fratele Ioanei) și îi educă în spiritul valorilor morale și creștine. Rodul acestei educații este evident la sfârșitul romanului, când fiii organizează în secret aniversarea și cununia religioasă a părinților.

Pe de altă parte, romanul mai are un fir epic emoționant, care, deși se desfășoară doar în două sau trei episoade, adaugă narațiunii o latură dramatică deosebită. E vorba despre povestea monahiei Varvara, care își păstrează întreaga viață secretul de a fi mama biologică a copiilor Ioana și Constantin. Scena despărțirii ei de lume, când cei doi fii îi spun pentru prima dată „mamă”, constituie unul dintre momentele de puternică intensitate emoțională ale cărții. Autoarea transmite astfel cititorilor că maternitate înseamnă uneori sacrificiu tăcut și iubire dusă până la renunțare de sine.

Ultimul capitol debutează cu reflecția Mariei și cu gânduri de recunoștință față de divinitate: „Am simțit fiorul mângâierii divine în îmbrățișarea vântului. Am trăit frânturi de timp, frânturi de viață cu speranța în suflet că nu mă voi prăbuși în hăul durerii, iar Dumnezeu a fost mereu lângă mine și m-a susținut, m-a ridicat de câte ori am avut nevoie de un braț puternic să mă ridice. Îți mulțumesc, Doamne!” Acest fragment sintetizează filosofia de viață a personajului și, s-ar putea spune, mesajul între-gului roman, acela că omul poate ieși din orice încercare, oricât de grea, atunci când are credință.

De remarcat este simbolistica naturii, prezentă frecvent în roman. Luna, soarele, pădurea, liniștea nopții, florile de câmp, grădina etc. contribuie la crearea unor cadre poetice menite să oglindească stările sufletești ale personajelor. Într-un astfel de pasaj, aflat aproape la finalul cărții, autoarea scrie: „Este soare peste câmpie. Gingașele flori de mac își etalează frumusețea printre spițele de grâu ce au dat în pârg”.

Această imagine plină de lumină anticipează deznodământul fericit al cărții. Între două iubiri este o pleadoare pentru frumusețea valorilor perene. Cartea vorbește despre puterea iubirii, despre recunoștință și despre credință, care, împreună, dau un rost existenței omului. Prin mesajul său uman și creștin, romanul se adresează cititorilor care caută, pe lângă poveste, și lumină ori alinare sufletească.

CRISTIAN OVIDIU
DINICĂ

Daniel și Daniil

Romanul lui **Gheorghe Smeoreanu** se desfășoară asemenea unui fluviu care curge pe mai multe albi, fiecare reprezentând o „faleză a timpului”.

Autorul nu se limitează la redarea trecutului sau a prezentului, ci le suprapune, le împletește și le proiectează în viitor, construind o narațiune ce devine meditație asupra destinului uman și asupra credinței.

Această structură stratificată transformă romanul într-o parabolă despre continuitatea spirituală și despre felul în care omul, prin credință, poate sfînti locul și propria existență.

Punctul de plecare al romanului este legenda fraților Daniil și Misail, retrași din Mănăstirea Cozia pentru a ridica un schit pe malul stâng al Oltului. Zidirea bisericii de lemn și transformarea schitului în Mănăstirea Turnu nu sunt doar fapte istorice, ci simboluri ale felului în care omul sfîntește spațiul prin credință și trudă. Astfel, toposul – locul – devine ontos – ființă, iar logosul – cuvântul – se materializează în rugăciune și zidire.

În paralel cu evocarea trecutului, autorul introduce povestea a doi tineri români, Daniel și Mihai, absolvenți de facultăți prestigioase, dar constrânși să muncească sub calificarea lor în străinătate.

Întoarcerea lor acasă, în preajma Crăciunului, devine un drum inițiat, presărat cu zăpadă albă – simbol al purificării – dar și cu tentațiile distructive ale alcoolului și drogurilor. Momentul de cumpănă, când cred că au ucis o ființă, îi aruncă în abisul disperării, dar și în brațele rugăciunii. Rugăciunea către Sfântul Daniil îi salvează, iar revelația că nu au ucis un om, ci au salvat două vieți – Ana și Maria – îi transformă din vinovați în eroi. Alegerea numelor nu este întâmplătoare: Ana și Maria evocă filiația sacră, continuitatea credinței și speranța renașterii spirituale.

Romanul se joacă cu planurile temporale: trecutul istoric al mănăstirii, prezentul zbuciumat al tinerilor și viitorul posibil, în care aceștia devin ziditori și slujitori ai bisericii. „Respirațiile timpului” – prima, când zidesc turlele, și a doua, când slujesc – sugerează metamorfoza ființei prin credință și muncă.

Autorul invită cititorul să participe la această construcție imaginară, să devină cocreator al destinului personajelor, până la canonizarea lor ca „sfînți Daniil cel Nou și Misail cel Nou”.

Volumul se așază pe o

arhitectură narativă aparte: pornește dintr-o legendă veche, cea a fraților Daniil și Misail, și se întoarce la o legendă nouă, rescrisă și renăscută în prezent și viitor.

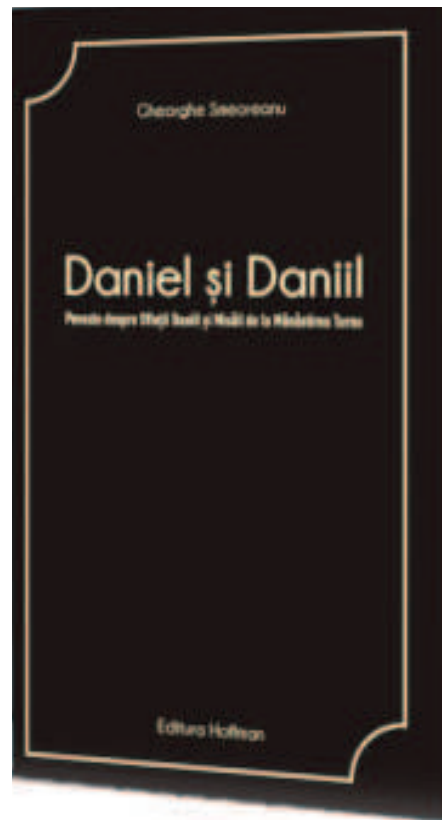
Această mișcare circulară, de la începuturi la renaștere, nu este doar un artificiu literar, ci o meditație asupra felului în care timpul și credința dau sens existenței.

Legenda originală nu rămâne închisă în trecut, ci devine punct de plecare pentru o nouă legendă, cea a tinerilor Daniel și Mihai.

Ei, rătăciți prin lume, ajung să repete, într-o altă formă, destinul pustnicilor: trec prin încercări, se apropie de moarte și renaștere, iar în final se regăsesc în mănăstirea Turnu, zidind și slujind.

Astfel autorul ne arată că legenda nu este un fapt înghețat, ci un organism viu, capabil să se rescrie și să renască în fiecare generație. Trecutul se revărsa în prezent, iar prezentul se proiectează în viitor, într-o continuitate spirituală.

Ceea ce frații Daniil și Misail au început în secolul al XVI-lea, Daniel și Mihai duc mai departe, devenind ei înșiși personaje legendare. Mesajul romanului este limpede: timpul nu este doar o

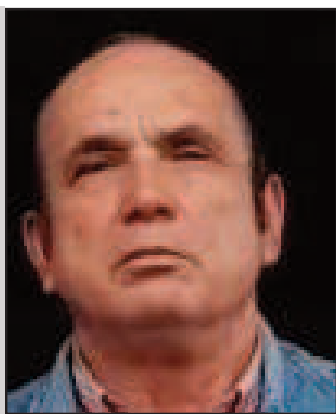

succesiune de clipe, ci o stratificare de experiențe, o falză pe care se așază istoria, prezentul și viitorul.

Omul, chiar rătăcit, poate regăsi sensul prin credință și comunitate.

Legenda nu este doar povestea altora, ci poate fi destinul fiecăruia, dacă este trăit în comuniune cu Dumnezeu și cu tradiția. Romanul devine astfel o parabolă a renașterii spirituale: pornind de la o legendă, se întoarce la o legendă rescrisă, dovedind că timpul nu îngroapă poveștile, ci le renaște în forme noi.

Îmbinând legenda, istoria, teologia și drama contemporană, el reușește să construiască o simfonie narativă în care timpul devine spațiu sacru, iar omul – ziditor al propriei mântuirii. Romanul său este dovada că literatura poate fi nu doar artă, ci și rugăciune, nu doar poveste, ci și cale de mântuire.

Doamna **Victoria Furcoiu** este un nume notoriu în breasla autorilor de cărți pentru copii, domeniu literar de care se ocupă exclusiv și unde a performat cu succes de mai mulți ani. Cariera sa este deja remarcabilă, cotate la un nivel elevat, iar personalitatea domniei sale s-a consolidat și impus în special în rândul beneficiarilor primi, copiii, dar și al specialiștilor care investighează acest brand. Știm că literați se recrutează din mai toate domeniile profesionale, iar astăzi aproape că nu ne mai mirăm că un șofer de autobuz, român, dar care lucrează în Elveția, este nominalizat la un premiu continental de poezie. Atrăși de vraja cuvântului scris și imprimat, prin intermediul căruia își pot face cunoscute atât un talent personal, cât și dorința de se semna și pe alt palier decât cel cunoscut de către apropiați sau de către colegii de serviciu, nu puține voci reușesc a se impune. Accesul la afirmare e girat de competența manifestată în planul creației. Spre deosebire de lumea sportului, în care afirmarea și confirmarea se fac la tinerețe, atunci când calitățile fizice și aptitudinile susțin cu brio atare propensiuni individuale, autoratul în materie artistică este o tribună de lansare pentru orice vârstă, inclusiv cea a maturității târzii. Fără să cunosc mai nimic din biografia carismaticei dna Victoria (bunica, așa cum îi place să se răsfete nominal pe coperte), doar parcurgându-i câteva titluri și apreciind critic calitățile producției domniei sale, am fost convins aproape 100% că a profesat în învățământ, ca institutoare, bănuită de un nedisimulat talent pedagogic, în primul rând. Pasiunea și dăruirea cu care se apleacă spre acest segment de vârstă fragedă, suverana ei înțelegere a sufletelor aflate la primele contacte cu exigențele adulților față de trebuințele educative stricte o recomandau plenar ca făcând parte din rândul celor care se devotază profesional acestui sacerdoțiu laic. Or, surpriza mea a fost să constat că nimerisem pe alături de realitatea faptelor. Dar ceva tot se lega de lumea copiilor: venirea lor pe lume, iar aici e vorba de certitudini. Îmi place să-mi imaginez că o persoană căreia profesia i-a acordat ca privilegiu nu doar să asiste, ci și să ia cu pricepere parte la înfriparea celui mai miraculos eveniment din lume: întruparea și țâșnirea în lumină a vieții însăși, nu se poate să nu-și dubleze activitatea de asistență și sprijin specializat de aceea de visare. Cei care prospectează terenuri cu metale rare sau pietre prețioase, aducându-le la lumină din locurile unde au stat ascunse sute de mii de ani sau chiar mai mult, se entuziasmează sincer de fiecare dintre aceste premiere absolute, studiază cu priviri admirative pepitele sau gemele și se duc instantaneu cu mîntea la bijuteriile ce vor umple de frumuseți lumea comorilor astfel date la iveală. Cam la fel îmi reprezintă visările celor care priveghează și cu su-

Despre tratamentul paidetic al virtuților

fletul bebelușii îmbobociți în unicitatea lor primordială, cu gândul la ce promisiuni vor constitui ei în viitorul căruia îi sunt destinați. Ei sunt certitudinea că cel mai de seamă fenomen cunoscut în cosmos, *bios-ul* pe treapta umanului, are toate șansele de reușită și de continuitate pe planeta vieții...

Personal, mă flatez cu gândul că am identificat în propensiunea de a scrie cărți pentru copii, a doamnei Victoria – acum bunicuță septuagenară – o verigă de continuitate cu fosta ei activitate profesională. După ce a fost mijlocitoare calificată la nașterea multora, acum când această etapă a fost depășită, dumneai ține să le însoțească un parcurs subsecvent al vieții sub aspect formativ și educativ. Nu se putea găsi o mai nimerită ipostază decât aceea de a le înfrumuseța copilăria școlară cu scrieri ce îmbină armonios plăcutul cu utilul (miscere utile dulci, cum spunea poetul Horațiu). A început cu mijloacele ludicului, adică modalitatea cea mai prizată de copii de a se instrui prin joc, ceea ce a condus la instituirea unei colecții sau platforme de profil, seria **Scrieri pentru copii**,

de la bunica. Ea cuprinde povestioare special adaptate spre a stârni curiozitatea infantilă a generațiilor din prezent, ghicitori, sfaturi educative, fabule cu tâlc ușor de descoperit, întâmplări hazlii, scenete teatralizate etc. A privilegiat formula rimată și ritmată, chiar dacă bucățile respective au alura de proze, știută fiind predilecția celor mici pentru ceea ce sună armonios și se fixează cu mai multă ușurință în memorie. A dat prioritate cărților cu ilustrații de gen, cât mai atractive, imaginea fiind un adjuvant prețios în a stârni curiozitatea și a prelungi zăbava asupra paginilor astfel înfrumusețate și potențate prin coduri iconice stimulative.

Ultima (până în prezent) carte de acest gen, **Cuvinte așezate... pe benzi desenate** (ed. „Arco Iris”, Mărcuș, 2026) își propune un obiectiv mai ambițios, scopul ei declarat este de a-i introduce pe școlari într-un capitol avansat de instruire, ceea care în pe-dagogie poartă numele de educația morală.

Profesioniștii din învățământ știu bine cât de dificil este să obții performanțele scontate prin acest gen de pregătire instructiv-educativă. În primul rând că noțiunile (în sens didactic, itemi/unități de învățare) teoretice sunt destul de abstracte pentru a fi asimilate de mințile fragede, ne-

exersate, existând riscul de a se patina doar la suprafața lor. Doar dascălii cu multă experiență reușesc ceva mai mult; aceștia au descoperit eludarea parcurșurilor ascensionale abrupte, livrate de către termenii tehnici neologici, prin crearea de poteci mai line, adică prin prezentarea lor la nivelul de reprezentare accesibil minții în formare. Nici chiar la stadii mai avansate, final de ciclu gimnazial sau liceu, discutarea și implementarea a ceea ce se subsumează termenului de virtuți nu este o întreprindere facilă. Cu atât mai puțin sub acest prag, cunoscut fiind că între 8-14 ani copilul preadolescent e preponderent o ființă naturală, mai curând instinctuală decât dispusă a încorpora fără reticențe modelări de tip etic sau comportamente dictate de sfera moralității. Filosoful Imm. Kant afirma că două lucruri îl cutremurau în cel mai înalt grad ca ființă umană: „cerul înstelat”, zona cosmică exterioară, și „legea morală”, descoperită în interiorul conștiinței. Însă pentru prospectarea acestora era nevoie de o pregătire complexă, de ordin filosofic...

Or, aceste fenomene sunt mai greu, deși nu imposibil, să le fie revelate și inculcate copiilor, întrucât chiar și adulților cu un nivel superior de instrucție le este adesea dificil de penetrat în substanța lor genuină. În general, se vorbește despre... dar ce se înțelege este ceva mai greu de priceput decât $2+2=4$.

Ceea ce m-a frapat la lectura, dublată de investigare analitică, a textelor propuse de dna Victoria Furcoiu vizând prezentarea virtuților și a altor concepte din preajma acestora, este „formatarea” lor cu capacitatea metodică de a-și atinge țelul. „Metoda” e un termen care etimologic (*meta odos*, în lb. greacă) vorbește despre calea aleasă pentru atingerea unui obiectiv fixat. Întâmplarea – una fericită, în ceea ce mă privește – a făcut ca nu cu multă vreme în urmă să fi parcurs cu mare interes o carte din arealul etic al unui filosof contemporan în vogă, francezul **André Comte-Sponville**, intitulată **Mic tratat despre marile virtuți**, și pe care o socotesc capitală pentru problematica învedereată. Autorul socotește între „marile virtuți” doar optsprezece ca fiind fundamentale, dintr-un areal mai larg, pe care le discută filosofic. Știm că Antichitatea culturală s-a ocupat în principal, prin marii ei dascăli, de cultivarea în oameni a învățămintelor de ordin moral, iar după aceea ștăfeta a fost preluată de o anumită parte a învățământului religios. Poetul persan O. Khayyam, în rubayatele sale, ne îndepărta de cerința cultivării virtuților de obște, atrăgându-ne spre trăirea epicureică a vieții, căreia să-i savurăm cele oferite nouă în trecătoarea noastră existență.

Cartea de față, însă, este o pledoarie convingătoare că este de mare folosință să redescoperim necesitatea cultivării, la nivel de masă, a virtuților morale, și a milita pentru transpunerea lor în practica zilnică. Însă pentru aceasta nu este suficient doar să le pomenim numele, ci să facem cunoștință concretă cu conținutul lor intrinsec, cu tot ce s-a speculat pozitiv și esențial în legătură cu valențele fiecăreia.

Iată-le, într-o prezentare neetajată calitativ: *politețea, fidelitatea, prudența, cumpătarea, curajul, spiritul de dreptate, generozitatea, compasiunea,*

mizericordia (iertarea), recunoștința, umilința, simplitatea, toleranța, puritatea, blândețea, buna-credință, simțul umorului, iubirea (eros, philia, agapé).. în total 18! Fiecare dintre acestea este expusă atât succint, cât și substanțial, cu parcursul diacronic de rigoare, cu accepțiile ei în anumite epoci și cu dezvoltarea și spre altceva decât propunea originalul.

Am făcut această trimitere pentru a-i semnală cititorului o aproape identitate de preocupări, firește cu capacități de tratare diferită, atât la un specialist de o mare suprafață și profunzime culturală, cât și la relevanța unei autoare de cărți pentru copii. Se va observa cu ușurință că virtuțile de care ambii autori se ocupă sunt aproape aceleași. Și aș îndrăzni să spun că meritul „bunicuței” este cu atât mai evident, cu cât a dovedit prin modul de prezentare a textelor sale de factură diversă că dacă dispui de har și imaginație creativă, poți să faci accesibile orice fel de cunoștințe, chiar și la nivelul unde acestea sunt socotite de acces dificil, cum am și discutat mai sus.

Mai mult de atât, te poți servi de ele pentru a sădi în comportamentele cu plastică în progress laturi morale care îi vor alcătui în viitorul apropiat celui pus în temă „scheletul etic” al personalității umane astfel modelate. Socotesc că acest breviar de învățăminte morale, în mare parte „preversuri tocmite” (cum spunea mitropolitul Dosoftei despre traducerea în românește a *Psaltirei*), ar putea fi recomandat, bibliografic, ca manual de educație morală practică în învățământ. Cu siguranță, ar constitui un auxiliar prețios în munca de formare a conștiinței etice la viitorul cetățean, astăzi preponderent bombardat în școală doar cu achiziții de ordin științific, pe parcursuri înguste, vizând parcă să transforme ființa umană într-o mașină cu algoritmi gnoseologici inculcate la nivel instrucțional... și cam atât.

Dascălii pe frontul muncii instructiv-educative ar putea să-și fișeze, pornind de la materialul didactic-literar oferit de scriitoare, elemente de discutat la clasă în orele de „cultură civică” – sau cum s-or mai fi numind ele acum. Deși nu mai sunt cadru activ în învățământ, mi-am extras de la fiecare „item” al cărții fișe signalactice, pentru un posibil „portofoliu” personal, dintre care ilustrez doar cu două sau trei mostre:

Generozitatea: opusul zgârceniei, un revelator de bunătate față de semenii, starea acelora al căror „suflet se cheltuie crescând din ceea ce dăruiesc” (dont l’âme de dépense/ à s’accroître de ses dons), cum frumos spune poetul Paul Valéry în poemul *Parmierul*.

Grija pentru ceilalți/ Altruismul: (contrariul indiferenței și al egoismului), preocuparea pentru a preveni necazuri posibile în firea celor neprevăzători, dovedind spirit de ocrotire a celor nepricepuți.

E un semn de maturizare responsabilă pentru soarta semenilor, în special imprudenți și predispuși astfel evenimentelor neplăcute din existență.

Ca model, personajul adolescent care decide să stea „de veghe în lanul de secară” pentru a-i ocroti de primejdia căderii în prăpastie pe țăncii care se joacă într-un lan fără vizibilitate către exteriorul accidentat (J.D. Salinger, *The Catcher in the Rye*).

(Continuare în pag. 14)

CRISTINA ȘTEFAN

Luminița Zaharia – iubire și creație

Ce i se întâmplă cititorului când lectură poezia de dragoste a **Luminiței Zaharia**, altcum, poezia profundă și reală de iubire a ei? Ar avea, desigur, nevoie de un diagnostic cert medical și un tratament de echilibrare, căci vorbim de atâta forță de exprimare, încât cu greu se poate digera fără efecte secundare... și vorbim de recentul volum al Luminiței, **Un Like de la el**, la editura Neuma, anul acesta. Este dedicat unui domn, personaj, real sau ireal, pe nume V... poate Viața însăși.

Sigur că mai punem întrebări: cine este V? „simplu concept sau personaj încarnat/ vis ne-mplinit sau nevroză/ dacă are trup, consistență./dacă există măcar o poză/ să vă faceți idee, cât de cât”.

V trăiește cotidian, o viață obișnuită, când virtual, când real...dar important este că o transformă în poezie și ce umor sănătos are!: „V m-a învățat, ca să nu doară,/cum să preschimb un like în inimioară/ ca la o casă de schimb valutar/ când jigăritul leu e dat pe dolar/ fondul e același. percepția contează.” V este foarte jucăuș, foarte năstrușnic, ce coincidență! Exact ca poezia L. Z, inventivă, ludică, plină de idei transpuse liric, cu un limbaj rogvaivic: „întrebarea care se pune-/purta V o mască/ sau nu purta/era prințul din poveste/era exact cum părea?/ creierul se abține/ inima strigă da”.

Și nu este numai atât, este paradoxul ei definitoriu, mereu între dimensiuni spirituale, între obiecte și sentimente, între fulgerător și lent, mereu delimitarea se face cu un umor amărui, de nu mai știi dacă plângi sau râzi, dacă ceva există sau e fantasmă, dacă toate la un loc sunt reale sau ireale... dar ambiguitatea definește poezia așa că: „în fiecare secundă/ mă gîndesc la V/ mă ocupă, mă locuiește/ mă copleșește/ să spun că mă iubește/ ar fi banal/ că îl iubesc – redundant/ iubirea nici n-a auzit de noi/ scrisorile ne mor la post restant”. Spunea **Nicolae Manolescu** în **Contradicția lui Maiorescu** – editura Eminescu, 1973; că G. Călinescu aprecia că „Maiorescu se citește mereu cu plăcere!” o definiție simplă a unei opere prodigioase. Referința ar fi că Luminița Zaharia se citește cu încântare! Ca o contrazicere a leitmotivului nostalgic și amărui. Ca iubirea... iată un exemplu elocvent de încântare a unei elegii citite: „cum să fac să te doară de noi/ alipiții prin semnul egal / telepatici, miscibili, zdrobiți/ în acest aliaj din dantelă metal? Visul meu s-n-trupat, prima oară!/ spune-mi V, cum să fac să te doară?”

Spontaneitate, umor, ironie fină găsim și de această dată în noul volum al Luminiței, întregul fiind savuros prin adresarea directă, ritm accelerat, limbaj diversificat amplu. Un like de la el, poezia care dă și titlul volumului, este lanterna care luminează întregul parcurs lecturabil...este ea însăși o recenzie existențială a iubirii de azi, căci tehnologia i-a modificat profund chimia: „așa e firesc/ ieri îmi dăruia universul întreg/ dar există

găuri negre, implozii/ pirați de suflet ori blesteme/ există distorsionări de real/ și insurmontabile probleme... azi, un zîmbet sincer mi-e de-ajuns/ sentimentele s-au sublimat înțelepte,/ nu mai vor în castel/... mîine toată fericirea lumii va sta/ într-un like de la el!”. Dar **Luminița Zaharia** are o viziune liric-nostalgică la aceste dileme: odată cu dispariția actului artistic veritabil, vom beneficia de panacee cu efect placebo, cum ar fi un like. Poate nici condoleanțele nu vor mai fi necesare la dispariția celui mai bun prieten, încadrat de Luminița în litera V: „ar fi sărit în foc pentru tine - / făcuse pact, prea scump plătit, cu Prometeu/ condoleanțe, dragă V, pentru cel mai bun prieten/ eu”.

Suntem generația unui progres care a schimbat radical mersul omenirii. În doar câțiva ani, am trecut de la lampa cu gaz și telefon cu manivelă, la corespondență face to face de la mii de km distanță și folosirea energiei solare sau eoliene. Rapid și plenar. Poate crea acest salt prăpăstii între generații? Poate fi benefic celor tineri și distrugător celor în vârstă? Încă se studiază, încă sunt păreri pro și contra, încă se estimează nevoia de reglementare juridică... Până unde și încotro digitalizarea? Până unde și încotro libertatea mașinăriiilor de a crea artistic, muzical, literar, fără a anula marea artă umană, de milenii, care a asigurat speciei noastre o treaptă mai înaltă în spiritualitate?

În jocul de-a creația pe care îl trăim azi din plin, inteligența artificială dădora de informațiile băgate în hardul ei tot de către oameni, face din noi, cei care am rămas cu forța creatoare a materiei cenușii organice, niște pitici sentimentali, probabili ridicoli în viziunea mașinilor culte, enciclopedice.

Și vine acum **Luminița Zaharia** cu o culegere de texte atât de inventiv formate sentimental, ca un întreg spirit de frondă la bagatelizarea sentimentelor omeniești, la de-clasificarea iubirii în primul rând, și urcarea ei pe soclul cel mai înalt al omenescului. Da, despre iubirea omenescă scrie Luminița, lui V, despre V, Vieții, Viitorului...

Iată o serie de gânduri de iubire zahariene, care să ne înfioare și să ne readucă speranța în a fi oameni și nu mașini, iubind, iubind... „cum îmi demonstrei matematic aproape,/ că poți afla frumosul oriunde?/ dar frumosul absolut erai tu/ te rog, să-ți intre-n cap odată!... la prima furtună adevărată/ tavanul meu s-a spart și a curs în odaie/ iubirea, apă de ploaie”

„nu ne cunoaștem, V, ni se năzare/ că împărțim iubirea asta mare/ pe care vrem musai s-o transformăm/ într-o prietenie de poveste/... în esență, iubirea este.../ prietenia pare...”

„V e copilul ăsta înduioșător/ ca o pisică la fereastră/ într-o sănătate noastră/ e un orumbel alb, rătăcit/ într-o urbe unde emoția a murit/ să ne readucă-n simțiri/ să ne amintim subit/ balada regăsitelor iubiri...”

Iată și o poezie care m-a uimit prin profunzimea viziunii asupra creației și a iubirii omeniești...

Fie ele eterne!

„eu mă afund în febra iubirii/ el în febra creației/ avantaj cine?/ schimbăm rolurile apoi/ și tot așa/ pînă cînd iubirea și creația/ se vor confunda/ pînă cînd febra va deveni una/ o masă compactă/ușor de confundat, și ea, cu Luna/ ...

A citi versuri despre iubire azi, scrise de **Luminița Zaharia** cu inteligență umană, umor, transmise perspicace și imbatabil, poate deveni pasiune, da, tot pur omenescă... În pofida unui viitor digital, care e foarte aproape de prezentul trăit în degradarea ființelor noastre creative și iubitoare, mai găsim în această carte o punte spre ce am putea fi noi, oamenii sentimentali, iubitori, ca fiind purtători veritabili ai Creației inițiale. Cartea asta plutește ca o dronă, amenințator, peste chat **gpt** ul sigur pe el. M-a făcut fericită! Mulțumim, Luminița Zaharia! Îți salut geniul cu reverență!

IONUȚ ȚENE

Cine a inițiat și legiferat sărbătoarea națională Ziua limbii române

Trecuse peste 20 de ani de la Revoluția din Decembrie 1989 și românii nu aveau legiferată o Zi a Limbii Române, așa cum aveau celelalte „naționalități conlocuitoare” din țara noastră. Minoritățile naționale își afirmău propriile sărbători ale limbii maghiare, germane, ebraice, armenie sau ucrainiene, dar românii nu aveau legiferată o Zi a Limbii Române. Era un gol spiritual și lingvistic, al elogiului limbii materne, pe care românii, prin instituțiile de stat, autoritățile centrale și locale nu-l umpleau. Așa că, începând cu anul 2009, un grup de scriitori inimoși, influențați de cultul lui Mihai Eminescu pentru limba română și istoria dragostei fraților noștri de peste Prut, din Basarabia, față de limba maternă prigonită de ocupația rusească din 1812, atât în vremea imperiului țarist, cât mai ales de regimul sovietic, au acționat inspirați de poezia „Limba noastră” a lui Alexei Mateevici. „Limba noastră” este o poezie scrisă de Alexei Mateevici (1888-1917), cuprinzând 12 strofe superbe de câte patru versuri. Poezia este un elogi adus limbii române și un îndemn pentru prețuirea ei. Versurile acestui imn au fost scrise de către Alexei Mateevici la Congresul Scriitorilor din Basarabia din 1917, unde s-a hotărât trecerea la alfabetul latin și alte reforme naționale importante. Melodia a fost compusă de Alexandru Cristea.

Această melodie pe versurile lui Alexei Mateevici a devenit stindardul luptei Frontului Popular din Basarabia la sfârșitul anilor '80 pentru emanciparea națională împotriva URSS și impunerea alfabetului latin. Republica Moldova a obținut recunoașterea oficială a statalității, la 2 martie 1992, când a obținut statutul de membru al ONU.

Declarația de Independență a Republicii Moldova a fost un document adoptat de către Parlamentul Republicii Moldova. Documentul face referiri la „istoria milenară” și „statalitatea neîntreruptă” a românilor de la est de Prut în spațiul istoric și etnic al etnogenezei acestora, consacra, pentru spațiul de la

est de Prut, denumire oficială: limba română. Acest act fondator al Republicii Moldova din 27 august 1991 este marcat în fiecare an ca Ziua Națională a Republicii Moldova sau Ziua Independenței. La 22 iulie 1995, deputații din Parlamentul Republicii Moldova au aprobat strofele poeziei „Limba noastră” drept imn național și oficial al Republicii Moldova.

În fiecare an, începând cu 1992, în Republica Molodvei se sărbătorește la sfârșitul lunii august limba română, unde în centrul sărbătorii, la loc de cinste, era poezia „Limba noastră” de Alexei Mateevici. Poetul Grigore Vieru, dar și Leonida Lari sau Mihail Cimpoi au devenit corifeii promovării sărbătoririi și cultivării limbii române în Basarabia. Sub inspirația însuflețitoare a acestui model de iubire românească a limbii materne, un grup restrâns de scriitori au luat inițiativa legiferării Zilei Limbii Române, pe 31 august. Această propunere legislativă a fost legiferată la inițiativa regretatului scriitor **Corneliu Leu**, alăturându-se **Al. Florin Țene**, președintele Ligii Scriitorilor Români și **Ligya Diaconescu** director al revistei internaționale STARPRESS, membră a Ligii Scriitorilor Români.

S-a depus un memoriu, semnat de cei trei, ca în 31 au-

gust să se sfințească, prin sărbătorire, **Ziua Limbii Române**. Propunerea legislativă făcută de scriitorii **Corneliu Leu**, **Al. Florin Țene** și **Ligya Diaconescu** a fost inițiată în 2011 și preluată de la inițiatori de către senatorul PNL Viorel Badea, fiind semnată de 166 de parlamentari aparținând tuturor partidelor parlamentare din România. În expunerea de motive, inițiatorul propunerii legislative explică faptul că „importanța limbii române nu trebuie marginalizată de tendințele actuale către globalizare, deoarece limba română reprezintă fundamentul identității naționale, un punct deosebit de important pentru consolidarea unei societăți puternice și unite”. Această propunere legislativă a fost legiferată ca zi festivă a României prin Legea nr. 53 / 2011 adoptată de Parlamentul României cu 312 voturi pentru, două voturi împotriva și cinci abțineri. În 2011, **Ziua Limbii Române** s-a sărbătorit pentru prima oară în Munții Bucegi, lângă Babele, unde au participat **Corneliu Leu** și **Ligya Diaconescu**.

(Continuare în pag. 13)

DAN SANDU

Primul autograf
Poetului Radu Cange

La Aniversară

Verbul să te aibă
în pază poet risipit
prin zgomotul zilei
Prizonieră tăcerea ta
în zgâriatul căznit al
Autografului rușinat ca o
Fată mare
De ziua primului tău autograf
admiratorii tăi șireții
Nu vor scăpa de chinul
Primului brânci lăudându-ți
fantoma din titlul ritmat
Imediat prima
lor grijă e să te uite
pe-un raft cu degetul dus
la buze de inger
vor desena toropeala
înscrieri la cuvânt
angajamente solemne eterne.

...Se făcea că era pe la începutul anilor '80... Zi de toamnă pe sfârșite, anunțând „sedință” de cenaclu la „Comentar”. Poetul **Radu Cange** și cu mine ne-am dat întâlnire la un birt din Piața Obor. Amușinam atmosfera gri-ului de toate zilele și lingeam o blondă la varice. Adică-tălea, ne dedulceam la o halbă de bere, 5 lei bucata, bună-rău de tot, stând în picioare și sprijinind o masă înaltă, rotundă, cu picior destul de reumatic. Țin minte că l-am și admonestat pe barman că ne-o servise (pe ea, pe bere) cam spu-moasă (ca să pară multă!) și cu lipsă la gramaj. (O să-mi spuneți că lichidele nu se măsoară-n grame etc!). Acesta ne-a bătut obrazul și ne-a arătat mulțimea de „gorniști” ce așteptau la rând... Am înțeles: puțina bere din butoi trebuia s-ajungă la toți! Am tot sporovăit, că nu ne văzu-serăm de mult, și-am început a cărcoti, fără fereală, despre frigul din case și lu-mina tăiată, despre programul de alimentație științifică redusă la ne-chezol și creveți vietnamezi, la ta-câmuri de pește și adidași de porc, despre cooperativa ochiul și urechea, despre noile meserii în plin avânt revoluționar (turnător și filatoare!) etc... Discutam, probabil, ca tot ro-mânul, despre „iepoca de aur” de prin alte „lagăre socialiste”, vezi bine! ... Dar ce credeți ?!?... Și, cum îi prezentam prietenului meu, mai cu foc, noul legământ al șoimilor patriei (“...Jur cu mâna pe buric/ Să cresc mare și voinic/ Fără să mănânc nimic...!”), numai ne și pomenim că un zdronh, de la o masă mai dosnică, îmbrăcat maroniu, cu două ciubote-n picioare și cu una trasă pe cap (așa ni se părea nouă!), spumegând de furie, începe să grohăie amenințător, își scoate mantaua care-l incomoda evident și încearcă să „înoate” spre noi, printre „sugacii” însetați, aflați, cruciș și curmeziș, în calea sa, la cisla cea de obște ...! În zadar încerca să-l potolească tipa care îl însoțea și care-l ruga să aibă-astâmpăr! Individul a înțeles altceva din discuția noastră! Atâta l-a dus capul! Sesizând pericolul, am ușchit-o voinicește, fiecare, pe unde am putut, răzând mânzește, ca după o glumă bună, și nu ne-am mai regăsit decât seara, târziu, într-un amurg năuc și-amirosind a foame... Taman pe... Calea Moșilor, așa, din întâmplare! Și ca să vezi Predes-

tinare!... Au trecut anii... Probabil că preafericitul majur din vremea aceea își molfăie, fericit, pensia dichisită și-si admiră, cu nostalgie, certificatul de revoluționar, pus în ramă, la căpătâiul patului, în timp ce poeții cetății ajunși, fatalmente, ...pe Calea Moșilor, își plimbă punga de-un leu prin colț, pe la (f)alimentara, interesându-se, din greu, cercând să afle pe unde-au mai „băgat” ceva scuipați uscați, măsele de găină sau picioare de... scaun..., că de trufe și de caviar rusesc le-a cam dat în greață... ...Peste Vremi și peste Vremuri, **Radu Cange** (cel care la ponoase tra(n)ge!), știind că „...n-o suferi posteritatea din cauza noastră, da’ nici noi dintr-a ei...” și că „... „ni se termină zilele și n-om mai avea timp de amintiri...” , îmi scrie în patria autoexilului meu asumat:

Și nimic nu disting...
lui Dan Sandu,
prietenului de care
nimic nu mă leagă,
decât doar acest amarnic
de vers...

Iată, atâr-n visul –
o singurătate îpușcată
de conspirația gândurilor
și mă întreb: ce am să fac eu
cu închipuita mea fericire?
Ecoul – curcubeu
multiplicat la infinit
mă prinde iar în mreajă
și nimic nu disting
între conspirație și singurătate...

Cred că i-am răspuns cu sprinteneala bobului-zăbavă, gravată adânc în carnea fără de cusur a unor iluzorii **Paleative**:

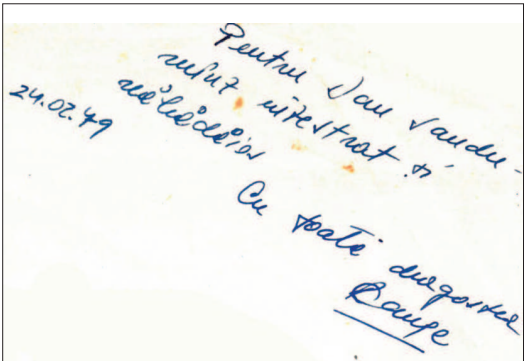
Ne cârpim ușile
ferestrele intrarea la pod
răsuflătoarea la beci
cu folii de plastic
cu zgură de spaimă
cu amintirea unor
ierni scandaloase
nu c-ar intra peste noi
urlând singurătatea rămasă
fată bătrână dar teama
că s-ar puteas-o pierzi să-ți scape
atâta cât o avem
deh singulară singurătate
și ce te faci iar singur?

...Și-au curs misivele din Bucureștii tinereților noastre, dinspre R. Cange spre D. Sandu, ani mulți și fără de odihnă, adunate cu grijă de către sub-semnatul, „...în pânda ăstui ornic de bătrânețe, oftând între clipe”... Mai bine, luați, iarăși, aminte:

Loc prieteniei

lui Dan Sandu

... Floare de gând
luceferind
curcubeie-n tăceri,
unde tristețea
n-are loc decât asupra
lucrurilor necunoscute;
Poiană a logodnei
de luminiș și speranță
unde din veșnicie
primăveri au înmugurit
prieteșugul!

Cine a inițiat și legiferat
sărbătoarea națională
Ziua Limbii Române!

(Continuare din pag. 12)

Și de atunci revista STAR-PRES, sub egida Ligii Scriitorilor organizație profesională condusă de scriitorul Al. Florin Tene, au organizat **Ziua Limbii Române** în diferite orașe ale țării, începând cu stațiunea Jupiter și sfârșind cu Olănești, unde au răsunat poezii ale scriitorilor români din țară și diasporă, cântece și jocuri populare, dar și comunicări tematice susținute de exegeți și scriitori români.

Astăzi, majoritatea institu-țiilor centrale și locale ale statului român organizează festivități și activități cultural-artistice și educative legate de Ziua Limbii Române.

Se organizează spectacole și serate literare, precum și con-

ferințe sau recitaluri poetice în școli și universități de pe cuprin-sul țării.

Dintre inițiatorii acestei legi naționale fundamentale pentru poporul român, **Corneliu Leu**, autorul celebrei proze **Romanul unei zile mari**” a trecut în 2015 la cele veșnice, Ligya Diaconescu, care organiza la Mănăstirea Horezu serate dedicate limbii române, a murit neașteptat în 2020, răpusă de Covid, iar singu-rul dintre scriitorii inițiatori care mai trăiește azi, curând a împlinit frumoasă vârstă de 80 de ani, este **Al. Florin Tene**, președintele Ligii Scriitorilor din România.

Lui îi pot spune emoționat, în această zi de sărbătoare, când sunt implicat în organizarea Zilei Limbii Române la Cluj-Napoca: Mulțumesc tată!

DE UN DOR CUMPLIT DE GENIU Lui Constantin Lupeanu 85	și ne aducem, Doamne, câteodată aminte cum că din noi se-nalță toată arhitectura lumilor deșarte și-a cerurilor sfinte
Un apus etern și blând Peste praguri de mileniu Eu mă duc în sus pe țăr-muri De un dor cumplit de geniu	și sângele nostru atât de pustiu curge prin ceruri și pe pământ unind toate lucrurile din univers într-un noian de muzici suferitor de sfânt
m-aș topi în mări pustii și-aș lăsa în urmă toate lumea țăr-murile cerul după dorul meu de moarte	IMNUL POETILOR
arde-un crin etern în candeli pe pustii de apus fumul trupului meu urcă de pe lumea asta dus	Nouă ne sunt date izvoarele din veci unde pășari cu mari milenii înainte zidiseră masa întinsă a lumii și degetele mele uitate în n memoria înțeleptului azi flutură în vântul puternic al mileniului care coboară. Vai, cine își întoarce fața în apus pășari uriașe se descompun peste popoare vinovat eu sunt în veci
IMN DIN NOI SE ÎNALȚĂ	ARDEALUL
Mergeam pe un podiș și ne vedeam clari în lumina apusurilor incendiarecum ne vărsam în ziduri de biserici ca niște fluvii galbene în estuare	Buzele înțeleptului la porțile Ardealului unde păduri umbroase răsună-n univers
și un dor ne lumina pe dinlăuntru și buzele noastre par niște țări din care-și iau zboruri stoluri pustiide țipete reci și de chemări	ȘTEFAN DUMITRESCU
suntem corăbii albe pe niște mari pustiiuri	

Existențe paralele

În grădina de trandafiri
Îmi ascult viața furată
În acorduri
de muzică madrilenă
Și fado pătrunde în gânduri
Tristețe și revoltă în același timp
Existență bipolară
în adevăratul sens.

Luptă

Războinic sunt azi
Cu inima spartă
Am pornit la lupte
Cu mâinile la spate.
Vorbele curg
Simțurile cresc
Cu cine mă lupt?
De-aș ști cine sunt eu.

Viață

Dacă ar fi să dau filmul înapoi
Cu rolele de hârtie m-aș juca
Nu aș mai aștepta iertarea ta
Nici dorința de scuze în public
Aș primi fiecare gând
cum ar veni
Și aș asculta muzic
a sufletului în doi.

Memorie

Astă-seară s-a deschis
Robinetul cu emoții
Una caldă una rece
Intensitate maximă.
Vinul îmi amorțește simțurile
Și îmi estompează luciditatea
Încă nu m-am hotărât
Dacă beau ca să uit
Sau ca să îmi amintesc.

SIMONA GEMENEANU

Testamentul Francez, Andrei Makine Labirinturi topite în evanescența Timpului

Le testament français (Testamentul francez), **Andrei Makine** (Editions Mercure de France, 1995) tradus în limba română de **Virginia Baci** și tipărit în 2002 și 2013, la Ed. Polirom este cartea care în același an obține *Prix Goncourt*, *Prix Médicis* și *Prix Goncourt des Lycéens*, performanță unică în istoria culturală, când aceeași carte primește trei dintre cele mai prestigioase premii literare franceze. Prin acest imens succes de critică și de public **Andrei Makine** este consacrat definitiv ca scriitor francez de origine rusă, exponent major al literaturii francophone și unul din marile talente ale literaturii contemporane.

Născut la Krasnoïarsk, în Siberia, în 1957, el face studii filologice și obține un doctorat Limba Franceză la Universitatea Kalinin din Moscova. Predă filozofie la Institutul din Novgorod și colaborează la reviste de literatură modernă ruse pentru străinătate. În 1987, aflat într-o călătorie în Franța cere azil politic. Începutul este greu: locuiește într-un cavou din cimitirul Père Lachaise, apoi într-o cămăruță din Montmartre. Scrie mult în acest timp, dar editurile îi refuză manuscrisele. În țara de adopție, Makine susține un nou doctorat la Sorbona și predă câțva timp la Sciences-Po. Apoi se dedică exclusiv scrisului. Succesul deosebit al acestui roman-biografie îl impune în atenția publicului cititor și a criticii literare franceze, fiind urmat de o însemnată serie de scrieri, direct în limba franceză, ceea ce-i va aduce în 2016 intrarea în Academia Franceză ca succesor al scriitoarei franco-algeriene Assia Djebar. Parcurul său existențial și literar unic, din zăpezile nesfârșite ale Siberiei la Academia Franceză, premiile și distincțiile conferite confirmă statutul său de clasic în viața al literaturii de expresie franceză.

Testamentul francez, romanul său cel mai amplu și complex traversează narativ multiple straturi ale existenței, toate de o densitate de semnificații care se ramifică și se împletesc continuu construind un univers magnetic și fluid, un nesfârșit „panta rei”. E o rețea complexă de motive filologice, filologice și istorice. Un prim strat este acela al poveștii unei familii ruso-franceze al cărei destin este urmărit pe parcursul a câtorva generații, traversând revoluția rusă, stalinismul, exilul și revenirea. Pe țesătura lui rară, plină de goluri abil create de un subtil suspans, dar și de o melancolică așteptare, se grefează un alt strat existențial: cel al inițierii unui copil rus în Siberia anilor '60-'70, fascinat de poveștile bunicii sale, Charlotte Lemonnier. Prin amintirile sale bunica îi deschide o fereastră

magică spre țara sa de origine, o Franță mitică, plină de poezie, eleganță și istorie. Această Franță nu e o entitate geografică reală, ci o construcție livrescă schițată din amintiri, poezie, articole din presă și imagini ale Parisului din La Belle Époque: „Timpul care se scurgea în Atlantida noastră își avea propriile lui legi. Mai precis nu se scurgea, ci unduia în jurul fiecărui eveniment evocat de Charlotte. Fiecare fapt, chiar și perfect accidental se încrusta pentru totdeauna în viața de zi cu zi a acelei țări. [...] Dar nouă puțin ne păsa de cronologia exactă. Timpul Atlantidei nu cunoștea decât minunata simultaneitate a prezentului.” (A. Makine, *Testamentul francez*, Polirom Iași, 2013, p.93). Copilul (un alter ego al autorului?) parcurge astfel, treaptă cu treaptă drumul sinuos și sfâșietor dintre două lumi cu regimuri politice flagrant contrastante, situate la extremitățile Europei secolului XX: Franța și Rusia.

Fluxul memoriei intermitente scoate din uitare gesturi, cuvinte, mirosuri, obiecte mici dar de o insidioasă forță de trezire dintr-un fel de somn protector al memoriei, o înviere a „paradisului pierdut,” lumea mitică a „Franței-Atlantida” a bunicii Charlotte, adusă în sufletul nepotului printr-o magică mișcare de translație a clipei dintr-un trecut aparent pierdut, într-un prezent viu, perceptibil senzorial, care o încremeneste în eternitate. Pe acest strat al creației și recreației cititorul nu poate să nu simtă parfumul și gustul celebrei „madeleine” prustiene. Această căutare a „timpului pierdut”, dorința dublată de imposibilitatea recuperării sale străbat întreaga operă devenind vizibil că nu e vorba de un epigonism, ci autorul dă o replică vie și intenționată conceptului de „anxietate a influenței” din teoria estetică a lui Harold Bloom, un fel de confirmare peste timp a constatării acestuia că „orice operă literară importantă este o lectură creativ-deviată și, prin urmare, o răstăl-măcire a unui text precursor (sau a mai multora)”. De fapt opera întreagă pare a se situa în mijlocul unei adevărate încrângături de influențe atât de profund asimilate și simbiotice contopite, așa cum întreaga construcție romanească o dezvăluie treptat, încât

rezultatul este un *Tot coerent*, complex și tulburător un imaginar artistic pe cât de unic și ori-ginal, pe atât de universal în adevărurile lui profunde și în starea de mirare perplexă a ființei umane pusă în fața lor. Efluvii din „*Război și pace*” a lui Tolstoi, cu descrierile carnagiului de pe câmpul de luptă, cheamă în amintirea scenei din *Doctor Jivago* (spiritul sălbatic zburcumat al Rusiei secolului XX), se încrustează adânc pe retină și în

conștiință odată cu instantaneele aduse, aparent în trecere, de pe câmpul acoperit de cadavre și carne omenească a Stalingradului. Melancolia cehoviană, ca stare de cunoaștere, pune o tușă de amar peste seninătatea filozofic-olimpiană a Charlottei. Misterul naturii siberiene se așterne pe destinul personajelor cu puterea unei fatalități hipnotice: „nemărginirea albă a Siberiei a împresurat-o încet pe Albertine. Desigur, ea s-a mai întors de vreo două ori la Paris, ducând-o acolo pa Charlotte. Dar planeta zăpezilor nu dezrobea niciodată sufletele subjugate de spațiile ei fără repere, de timpul ei adormi... Acum nu doar mormântul lui Norbert o lega de tărâmul acela de gheață, ci și tenebroasa viață rusească, a cărei otrăvă amețitoare o simtea strecurându-i-se prin vine” (A. Makine, *Testamentul francez*, Polirom 2013, p.56). Che-marea indicibilă a stepei ne-sfârșite împrumută ceva din recursul la memoria timpului pierdut: „Dragoste, moartea frumusețea...și cerul acela de sără, vântul, mireasma de stepă pe care, datorită cântecului, o simteam de parcă viața mea începuse în clipa aceea.” (ibid., p.15). Și la polul opus celălalt „acasă”, un alt strat existențial, opus și-n același timp legat prin mii de fire secrete cu primul: „Balconul se legăna ușor, fugindu-ne de sub picioare, începând să plutească. Orizontul se apropia de noi ca și cum ne-am fi avântat spre el prin răsuflarea nopții... Vedeam cum ieșeau din marea aceea fantastică conglomeratele negre ale clădirilor, turlele catedralelor, stâlpii felinarelor- un oraș întreg! Uriaș, armonios în ciuda valurilor care-i inundau bulevardele, un oraș - fantomă ieșea la iveală sub privirea noastră.... Franța bunicii noastre asemenea unei Atlantide cețoase, ieșea din valuri” (ibid., p.22). (Referire la inundarea Parisului din 1910.) urmărin straturile existențiale care se întrepătrund în roman suntem de fapt în inima temelor recurente, profund explorate, ale prozei lui Makine: memoria, oscilația identitară între Rusia și Franța, între cele două limbi și două culturi, exilul/dublul exil, Estul sovietic văzut cu nostalgie, dar fără idealizare, tolitarismul.

Stilul este acel inefabil și indicibil „ceva” care topește toate aluviunile venite dinspre înaintași, dinspre cele două lumi, două culturi, două voci și două esențe existențiale într-un întreg perfect încheiat prin care se produce armonia. Actul de a scrie romanul, început într-un cavou din cimitirul Père Lachaise, devine un act de eliberare de sub tutela dualității de conștiințe, actul definitiv de reconciliere: naratorul personaj nu mai trebuie să aleagă între a fi rus sau francez, ci devine un cetățean al *Cuvântului* prin care se produce sinteza celor două culturi. Se întâmplă cu *Testamentul francez*, și de fapt cu întreaga manieră stilistică a lui Andrei Makine, ceea ce semnală Paul Valéry în legătură cu Marcel Proust: „poți să deschizi cartea unde vrei: vitalitatea ei nu depinde de deloc de ceea ce precede; ea ține de ceea ce am putea numi acțiunea proprie a țesăturii înseși a textului său.” Alura de text biografic, cu narator- personaj la persoana I, departe de a crea impresia de liniaritate monotonă a recitului, relevă de fapt un stil prismatic axat pe metafora care iradiază un anume indicibil al esenței în același timp cu o precizie penetrantă a definirii situației concrete. Căci „numai metafora poate da un soi de eternitate stilului”-pare să afirme în subtext Makine extrapolând viziunea predecesorului Marcel Proust. *L'Art atteint vraiment à l'ordre de la Grâce*.

Despre tratamentul paidetic al virtuților (Urmare din pag. 11)

Iertarea: o virtute care aduce binele și celui care șterge din „dosarul” memoriei neplăcerile și supărările cauzate de alții, deci îndepărtează din sine ca pe ceva vătămător „ținerea de minte a răului”, dar și celui iertat, care se simte exonerat de o rea făptuire; deci un dublu câștig limpezitor de frustrări și ranchiune (etc.). Sau versuri bine gândite și frumos articulate, cu valoare de memento: „Dreptatea, adevărul, așadar/ Te-ajută să devii justițiar.”; sau: „Să folosești gândirea, sentimentul/ Spre-a depăși inteligent momentul.”; ori:

„Vrei să-ajungi la excelență?/ Nu uita de ...diligență./ Cartea se încheie cu ceea ce s-ar numi, în termeni didactici, „aplicații practice”, exemplificări cu rol ilustrativ (personajul Niță), sau ghicitori cu rol de *feed-back* pentru verificarea curentă a însușirii de către școlari a cunoștințelor predate. Util se dovedește și glosarul cu termeni utilizați din motiv de acuratețe, considerați mai puțin familiari utilizatorilor, și chiar mica bibliografie aferentă.

O mențiune specială se cuvine compartimentului grafic asigurat de măiestria ilustratorului V. Cărmămidă, dublet textual iconic inspirat și congruent cu specificul fiecărui text literar în parte. E ceea ce dă un plus de interes și de atracție volumului, altminteri într-o prezentare grafică de excepție.

Îl adresez autoarei, pe lângă sincere urări de sănătate și putere de muncă pe aceeași nobilă linie de preocupări, felicitări pentru reușita de față, nutrind speranța că volumul, unul realmente de top în materie, se va bucura de atenția comentatorilor și că-și va atrage cel puțin o binemeritată premiere, precum și mult succes de librărie. Considerațiile livrate mai sus sper să fie în consens cu opiniile cititorilor.

OCTOMBRIE

*Se desprind cocorii din zare
și după ei pleacă,
târându-se, și vara...*

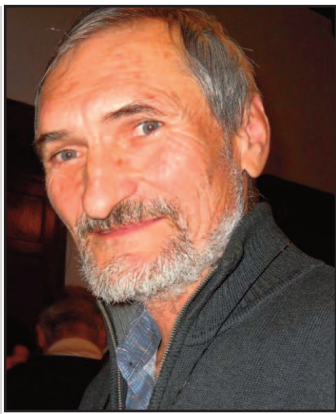
*vântul smulge frunze ruginii
apoi le numără una câte una
făcând inventarul bobocilor
iviți în primăvară.*

*Grădina își adună-n coșuri
prune îmbrumate și regrete,
teii bătrâni își scutură
ultimele șoaapte
pe dealuri lumina-i
precum mierea,
pe drumuri tăcerea mă-nvăluie
iar umbra crește în urma mea.*

*Vin ploii
o muzică de tinichea răsună
pe acoperișul casei, e toamnă,
și nimeni nu poartă vreo vină
...e doar o toamnă care-mi
mărește tristețea.*

I.P.

LUCIAN GRUIA

Marian Tomescu - Răsplata

După părerea mea, există trei tipuri de proză: realistă, imaginară și fantastică. Romanul **Răsplata** (editura Eikon, 2025) este imaginar verosimil. Personajele sale sunt imaginare, dar evenimentele istorice la care participă sunt reale, sporind astfel gradul de verosimilitate.

Dar să desfășurăm ghemul epic. Tudorică, copil fiind, într-un sat de lângă Buzău, privește fascinat, din podul casei, zborul avioanelor.

Vrea să devină aviator.

Ajuns elev de liceu în anul întâi, este asaltat de Camelia, o fată emancipată, care îl invită la film și la niște petreceri, dar băiatul refuză și fata se răzbună. Își trimite tatăl la școală cu reclamația că Tudorică i-a făcut propuneri indecente. Noroc că băiatul mai avea asupă lui biletul în care fata îl invitase la film și scapă basma curată.

La un miting aviatic desfășurat pe aerodromul din Buzău, Tudorică îl cunoaște pe Daniel, sergent la Școala de ofițeri, care îi spune că poate trece de la liceu la școala militară, că au nevoie acolo de cadre, întrucât se zvonise că va începe războiul. Tudorică face acest pas, depune jurământul și după un program riguros de ore teoretice și practice devine aviator navigant, împlinindu-și visul.

Dar evenimentele se precipită, Hitler a organizat Noaptea de cristal în Germania, când evreii au fost prigoniți, unii omorâți și zeci de mii duși în lagăre. La noi, legionarii i-au copiat. În august 1939 se semnează Pactul Molotov - Ribbentrop la Moscova, în prezența lui Stalin. După o săptămână Hitler atacă Polonia, iar în 1940 are loc cedarea Basarabiei, transformată în RSS Moldovenească, sudul Basarabiei, nordul Bucovinei și al Herței sunt dați RSS Ucrainiene, o parte a Dobrogei, Bulgariei. Ardealul de Nord este cedat ungarilor. La o săptămână regele Carol al II-lea abdică și părăsește țara, însărcinându-l pe Antonescu cu formarea noului guvern, Antonescu își arogă puteri depline, Mihai I depune simbolic jurământul alături de el.

În ianuarie 1941 are loc rebeliunea legionară, înăbușită de armată. Nicolae Iorga este ucis de legionari la Strejnic.

În timpul liceului, Tudorică, în fiecare sâmbătă pleca cu trenul acasă, ca să-i aducă medicamente sorei sale Viorica bolnavă de tuberculoză. Aceasta moare după ce fratele ei devenise pilot.

Odată, Daniel și Tudorică se duc în parcul din Buzău, în Crâng, la Casino să bea o bere. Aici se întâlnesc cu Camelia. Aceasta era însoțită de căpitanul Rudolf, căpitanul Otto von Korhll, Sisi și Maricica. Petrec

împreună.

Cu ofițerii germani, Tudorică se va mai întâlni în clipe grele.

La 22 iunie 1941 România intră în război alături de Germania, pentru a redobândi teritoriile luate de ruși. Începe recucerirea Basarabiei, dându-se lupte aeriene grele între aviația noastră și bombardierele sovietice, însoțite de avioane de vânătoare. Tudorică mitraliază un avion rusesc care explodează afec-tând comenzile avionului său aflat în apropiere, eroul nostru reușește cu greu să aterizeze fără roți și se trezește pe un pat de spital.

Preotul din satul natal îi spune că în război se încalcă porunca „să nu uciți”, ceea ce îl pune pe Tudorică pe gânduri.

Armata română trece Nistrul, motiv de controversă între piloți. Frontul se apropie de Stalingrad. Tudorică face o bravură, înconjurat de aviația inamică execută un picaj și se ridică în spatele avioanelor de vânătoare sovietice și le mitraliază. Se întoarce teafăr.

În toamna anului 1942, generalul Jukov pornește contraofensiva. Cad două aerodromuri românești în mâna rușilor și aprovizionarea cu mâncare și apă se face greu.

Aerodromul din Karpovka fusese încercuit. Locotenentul aviator Alexandru Șerbănescu dă ordin mecanicilor să ridice cozile avioanelor pe butoaie ca să poată trage cu tot armamentul și astfel au ieșit din încercuire cu pierderi enorme.

Avionul lui Tudorică este lovit, pilotul sare cu parașuta și la aterizare se agață între crengile unui copac. A tăiat corzile parașutei și a ajuns pe pământ. Se întâlnește cu un alt român scăpat din ghearele morții de pe front, mecanicul de la aerodrom, Șerbănescu. Amândoi se târăsc până în apropierea unui aerodrom sovietic. Noaptea avioanele erau la sol, dar paznicii împușcaseră un mistreț și-l frigeau și beau vodcă. Cei doi români se târăsc până la avionul cel mai îndepărtat, îl fură și se înalță în văzduh, apoi le mitraliază pe celelalte avioane de la sol, ca să nu-l poată urmări. La radio află că trebuie să ajungă la aerodromul din Rostok - pericolul era ca nemții sau românii să tragă în avionul rusesc pilotat de Tudorică. Atunci aterizează forțat, cei doi români se duc până la prima localitate, cucerită de nemți. Sunt duși la comandament, unde îl găsec pe căpitanul Otto von Korhll cu care Tudorică petrecuse în Crâng la Buzău.

Daniel fusese trimis într-o misiune de observație dar nu a mai revenit. Tudorică primește „Virtutea aeronautică” prin decret regal. Japonezii nu tacă Rusia și Stalin aduce câteva divizii din Siberia în apărarea Moscovei (250000 de soldați). Tudorică vine în permisie și află că ai lui l-au crezut mort și l-au îngropat creștinește, punându-i și cruce pe mormânt.

În 1943 au loc două tentative eșuate de asasinare a lui Hitler. Se deschide de către aliați frontul de vest, Hitler este încolțit din două părți.

Într-o permisie, Tudorică merge cu toți frații săi: Nicolae - cel mai mare, Paul, Titi și Vasile - cei mai mici, la horă la Stâlpu. Aici o cunoaște pe Marilena, fata preotului din sat și e dragoste la prima vedere. În timpul horei dezlănțuite, lui Tudorică i se descos pantalonii în

fund, Marilena îl ia acasă să-i coase pantalonii, fratele ei se oferă să-i dea o altă pereche până se repară ceilalți. Tudorică revine pe front. Căpitanul Otto von Korhll își pierde un picior în luptă. În aprilie 1943, aliații bombardează obiective economice din România (instalațiile petroliere de pe Valea Prahovei).

În anul 1944 se petrec alte aten-tate împotriva lui Hitler, toate eșuate.

Colonelul Rudolf, pe care îl cunoscuse la Cazinoul din Buzău, îi propune lui Tudorică să fugă cu avionul pilotului în Italia, că-l va umple de bani, dar acesta refuză.

La 23 august 1944 are loc întoarcerea armelor României împotriva Germaniei. Prietenul lui Tudorică, Daniel, dat dispărut, trăiește, o schijă i-a tăiat o mână. A căzut prizonier la ruși, care îl fac tanchist. Cu prizonierii români se organizează diviziile: Tudor Vladimirescu și Horia, Cloșca și Crișan, care vor însoți trupele sovietice pe frontul românesc.

Hortiști în Ardealul de Nord i-au tratat rău pe țigani, evrei și români. Mii de oameni au fost uciși.

Tudorică, rănit la un picior, este internat pentru refacere la spitalul din Iernut. Aici trăiește o poveste de dragoste cu Ildikó, asistenta me-

dicală din spital. Fata îl duce la ea acasă și se iubesc nebunește. Dar apare prietenul mamei fetei, un secui care îi cere lui Tudorică uniformă germană și biletul de ieșire din spital. Secuiul voia să ajungă la Brașov. Intervine fata și-i spune lui Tudorică să accepte că îi va aduce ea un alt bilet de externare, cât despre haine,

Tudorică mai avea o uniformă. Până atunci îi dă lui Tudorică haine de la soțul ei decedat. Sasul o ajutase pe mama fetei într-un moment greu, apărând-o în fața hortiștilor.

Nicolae moare de tuberculoză, după ce s-a împărțășit. Marilena îi promite lui Tudorică faptul că-l va aștepta până după terminarea războiului.

Tudorică este avansat sblocotenent. Se purtau lupte la Carei și Oradea. La Carei se dă ultima bătălie pentru eliberarea teritoriului României. Apoi aviația noastră a purtat lupte în: Ungaria, Cehoslovacia, Austria.

După război, 14 mai 1945, Tudorică vine acasă pentru câteva zile.

Se programează nunta cu Marilena pentru toamna anului 1945.

Guvernul bolșevic împrăștierește pe săraci și expropriează pe latifundieri. Se înmulțesc lichelele. Familia lui Tudorică, țărani mijlocași, își păstrează pământurile. Titi și Paul își definitivau studiile, apoi îi aștepta armata, Vasile urma liceul. Tudorică devine instructor la Școala de Aviație din Tecuci.

Titi își dăduse licența la Politehnică, Paul urma o specializare în comerț, Vasile îi călca pe urme, terminase liceul. După nuntă, Marilena însărcinată naște un băiat la Popești-Leordeni. Tudorică își cumpără o motocicletă, apoi o vinde și vrea să cumpere o mașină, dar intervine stabilizarea și pierde banii.

Vine vremea bolșevismului răz-bunător, sunt vânați aviatorii care au luptat pe frontul de est. Celebrul aviator Horia Agaric fusese arestat ca legionar. Titi și Paul îl sfătuiesc pe Tudorică să se înscrie în partid ca să scape de probleme. Titi era propus să se perfecționeze la Moscova. Frații îl sfătuiesc pe Tudorică să doneze pământul familiei la stat.

Se aude despre întovășiri și colhozuri, lui Tudorică îi pare rău că nu a fugit cu Rudolf în Italia. Regele Mihai e obligat să abdice. Tudorică e luat la întrebări. La 11 iunie 1948 are loc naționalizarea. Lui Tudorică i se cere să facă cerere de intrare în partid, dar nu acceptă, că era împotriva convingerilor sale politice.

Se fac și unii legionari membri de partid. Titi obține diploma de inginer în utilaj agricol și neavând pământ e trimis la specializare la Moscova. E membru PMR.

Marilena primește loc de muncă la Buzău și închiriaza acolo o casă. Lui Tudorică i se pune în vedere ca în trei zile să-și rezolve situația, că e trecut pe listele de reeducare bolșevice acuzațiile puteau duce chiar la închisoare. Agarici pilotul este târât prin pușcării.

Tudorică face memorii până sus, poate să găsească un post în agricultură să împrăstie îngrășă-minte pe câmp. Din vânător a devenit vânat. Frații membrii de partid nu-l ajută.

Tudorică a donat pământul statului, nu mai e chiabur, dar a fost trecut în rezervă.

Primește un răspuns la un memoriu că e considerat dușman al poporului. Trebuiau să tacă, îl aveau pe Iliuță și al doilea copil sta să se nască.

În sfârșit, Tudorică e angajat la Electrica cititor de contoare. Aici se încheie romanul.

Concluzia romanului ne amintește de un fapt istoric real și anume pedepsirea de către comuniști a ofițerilor care au luptat pe frontul de est în timpul celui de-al doilea război mondial.

Aceasta a fost răsplata (de unde titlul cărții) pe care au primit-o de la regimul comunist pentru curajul lor în lupte și înaltul lor patriotism. Tudorică este un caz tipic.

Marian Tomescu este un povestitor plin de har. Scenele de luptă aeriană parcă le vedem în fața ochilor.

Gaston Bachelard afirmă că activitatea mentală îndeplinește două funcții: realistă - care ne permite să comunicăm cu semenii și imaginară - care ne determină creația artistică. Marian Tomescu posedă funcția imaginară deosebit de dezvoltată.

Stilul este direct, limpede, coloc-vial.

Cartea se citește cu interes.

IOAN EMANUEL
STAVARACHE

Școli și învățământ superior particular în perioada interbelică și postbelică

Înainte de Primul Război Mondial, Transilvania, aflată atunci în cadrul Austro-Ungariei, dispunea de numeroase licee și școli profesionale. Multe dintre acestea erau înființate, administrate sau susținute financiar de diferite confesiuni religioase, în special de Biserica Romano-Catolică, Biserica Luterană/ Evanghelică, Biserica Reformată și Biserica Ortodoxă etc. În Vechiul Regat situația era diferită, numărul acestor instituții fiind mai redus. Acest lucru ținea și de disponibilitatea resurselor financiare, deoarece categoria celor care aveau posibilități economice suficiente pentru a susține astfel de inițiative era mai restrânsă. Nivelul ridicat al sărăciei, resursele financiare limitate și dezvoltarea mai redusă a unei elite economice capabile să susțină asemenea proiecte au făcut ca învățământul cu atât mai mult cel superior să rămână, în principal, în responsabilitatea statului.

În ceea ce privește învățământul universitar, problema era mult mai complexă, deoarece înființarea și întreținerea universităților presupune costuri foarte mari, infrastructură adecvată și existența unei resurse umane specializate. Spre deosebire de Statele Unite ale Americii, unde numeroase universități au fost înființate de congregații religioase sau organizații private (precum universitățile din Ivy League, termen care a devenit și o metaforă pentru excelența academică), în România condițiile sociale și economice nu au favorizat apariția unor astfel de instituții private la nivel universitar în perioada interbelică.

În perioada de dinainte de 1948, licee private (particulare) existau în România încă din secolul al XIX-lea, în jurul anilor 1830, având o combinație între tradiția orientală, dar cu influențe occidentale, limba franceză (Țările Române au fost sub ocupație rusă la începutul secolului, ofițerii ruși aveau pregătire occidentală). Primele structuri au apărut sub forma pensionatelor și a școlilor particulare, iar organizarea modernă a liceului s-a conturat după reforma educațională din decembrie 1864. Aceste instituții private au avut o prezență importantă în anumite orașe, inclusiv la Iași. Calitatea lor varia în funcție de perioadă și de instituție: unele erau foarte apreciate, în timp ce altele aveau un nivel mai redus. În acea perioadă, școlile nu erau în general mixte (doar în mediul rural), iar pentru fete existau mai puține instituții publice, ceea ce a favorizat dezvoltarea liceelor private și a pensionatelor feminine. Acestea includeau frecvent și internate, existând costuri mai mari, acestea nu puteau fi întreținute de stat. Trebuie făcută observația că în perioada ante și interbelică, frecvența la zi nu era obligatorie; elevii puteau studia acasă în regim de elev particular, prezentându-se la liceu doar pentru susținerea examenelor de sfârșit de an sau de ciclu.

În perioada regalității din Româ-

nia au existat anumite institute de învățământ superior particulare, însă depinde de criteriul utilizat pentru definirea acestora. Privite prin perspectiva actuală, unele dintre ele aveau mai degrabă caracterul unor instituții de învățământ mediu aplicat sau profesional. Nu exista un interes foarte mare pentru dezvoltarea institutelor superioare particulare, deoarece accesul la universități era relativ deschis, condiția principală fiind obținerea diplomei de bacalaureat. În perioada interbelică, bacalaureatul era un examen foarte dificil și selectiv, ceea ce făcea ca admiterea universitară să aibă o funcție diferită față de cea actuală. Instituțiile private erau adesea fondate și administrate de profesori, iar mecanismele moderne de finanțare publică nu existau în forma actuală (*vouchere sau burse*).

Conceptul de „învățământ superior” a fost, de asemenea, diferit în epocile anterioare.

Prima școală românească din Șcheii Brașovului

În Evul Mediu, universitatea nu era definită exclusiv prin nivelul academic al studiilor, ci mai ales prin statutul său juridic și autonomia față de autoritățile politice sau religioase.

Pentru existența unei universități era importantă recunoașterea oficială, uneori printr-o bulă papală. Modelul medieval clasic al universității includea facultăți precum *Arte/Litere, Drept, Medicină și Teologie*. Unele universități au fost fondate cu sprijinul conducătorilor politici și cu acordul Bisericii. Universitatea din Paris (Sorbona) a evoluat dintr-un nucleu educațional religios și nu trebuie evaluată exclusiv prin criteriile moderne ale calității academice. În sistemele tradiționale europene, doctoratul reprezenta finalizarea unui parcurs academic și era comparabil ca statut cu ceea ce astăzi ar putea fi asociat cu nivelul de formare avansată al unui absolvent universitar (licență).

Obținerea sa presupunea studii îndelungate, examinări orale și dispute publice, urmate de primirea solemnă a candidatului în corpul universitar al măestrilor sau doctorilor; spre deosebire de doctoratul modern, acesta nu era definit în primul rând prin elaborarea unei cercetări originale.

La Iași, de exemplu, au existat numeroase școli particulare. Sora lui Titu Maiorescu, Emilia Maiorescu Humpel a condus o școală privată (1), iar personalități academice, inclusiv profesori universitari, predau

uneori în astfel de instituții pentru completarea veniturilor. Trebuie menționat ca bacalaureatul a avut o istorie/evoluție complexă. În unele sisteme, examenele de finalizare a studiilor au avut inițial o legătură mai apropiată cu universitățile decât în prezent. În anumite perioade europene, acesta a fost asociat cu nivelul universitar, fiind practic prima diplomă universitară, „*bacca lauri*” (coroana de lauri așezată pe capul celor mai merituoși).

În Franța, reforma educațională napoleoniană de la începutul secolului al XIX-lea a legat bacalaureatul de finalizarea studiilor liceale, iar ulterior modelul s-a extins în alte state europene.

După instaurarea regimului comunist în Europa de est, sistemul educațional este „reorganizat”, ceea ce în practică a însemnat, între altele, eliminarea bacalaureatului din structura tradițională a învățământului secundar pentru a accede pe poziții superioare.

Ulterior, la sfârșitul anilor 50, acesta este reintrodus.

În Ungaria, de exemplu, în formule adaptate noii ideologii, inclusiv sub forma „*cursurilor de bacalaureat de specialitate*”, menite să răspundă nevoilor de cadre tehnice și pedagogice ale statului socialist.

Discursul oficial insistă pe „*grija Partidului și a guvernului nostru de democrație populară*”, prin care „*toți fiii de muncitori și țărani muncitori pot să învețe mai departe la uni-versități și la școlile superioare*”. În acest context, se introduce formula „*cursurilor de bacalaureat de specialitate (szakérttségis tanfolyamok)*”.

Despre această formă de examinare se afirma că „*după terminarea acestor cursuri tinerii dau examen de bacalaureat și-și pot continua studiile la școli mai superioare*”. Textul subliniază explicit finalitatea utilitară a acestor trasee educaționale: „*mulți tineri devin pedagogi, medici, ingineri după terminarea cursurilor de bacalaureat de specialitate*.” (2)

În anii '50 au existat forme alternative de acces la studii superioare, precum facultățile muncitorești cu durată de aproximativ doi ani (3), destinate formării rapide a unor cadre necesare noului regim.

În anumite perioade, accesul la unele facultăți, inclusiv la Drept sau Politehnică, s-a realizat și prin astfel de forme de pregătire, fără parcursul clasic de liceu cu finalizarea obținerii bacalaureatului. Reglementările privind admiterea în învățământul superior din perioada 1953–1958 relevă o diversificare a bazei de recrutare a studenților, specifică politicilor sociale ale regimului comunist. Deși diploma de bacalaureat nu mai constituia singurul act de acces — fiind înlocuită în nomenclatorul oficial cu

„*diploma de maturitate*” a școlilor medii. Într-un articol al ziarului *Zori Noi* din 1957, textul dădea exemple de H.C.M.-uri și demonstra că selecția pentru treapta academică rămânea condiționată de finalizarea unei forme de învățământ secundar, fie ea teoretică, pedagogică, tehnică sau prin intermediul cursurilor speciale ale facultăților muncitorești. Instituții precum Școala Superioară de Științe Sociale „Ștefan Gheorghiu” au avut un statut particular. Aceasta a devenit o instituție de învățământ în perioada comunistă, însă statutul său și echivalarea diplomelor au fost controversate (4, 5) După 1990, prin acte normative adoptate de noua putere politică, anumite diplome emise anterior au fost recunoscute și echivalate.

Bibliografie:

1. Începând cu anul 1872, soții Wilhelm și Emilia Humpel preiau conducerea pensionatului de fete deschis în anul 1871 la Iași, la inițiativa Asociației Femeilor Române, instituția devenind cunoscută ulterior sub numele de Institutul Liceal de Domnișoare „Humpel” sau Pensionatul „Humpel”. A funcționat până în 1901.
2. *Libertatea Noastră*, 1952 (Anul 2, nr. 1-24) 1952-10-15 / nr. 20.
3. *Lupta Moldovei, octombrie-decembrie 1952* (Anul 8, nr. 1904-1980) 1952-12-30 / nr. 1979
4. La inițiativa Anei Pauker Partidul Comunist Român a înființat la 21 martie 1945 Universitatea Muncitorească a P.C.R.. La 10 februarie 1946, a primit numele de „Ștefan Gheorghiu”.
5. *Zori Noi*, august 1957 (Anul 10, nr. 3011-3035) 1957-08-02 / nr. 3012.

**SCRIITORI
din FILIALA BACĂU a U.S.R.
născuți în luna octombrie**

IOAN CULIȚĂ UȘURELU
5 octombrie 1944

GINA ZAHARIA
11 octombrie

CEZAR STRATON
16 octombrie 1959

DĂNILĂ LOREDANA
21 octombrie

DUMITRU BRĂNEANU
26 octombrie 1953

IOAN PRĂJIȘTEANU
28 octombrie 1951

IULIANA PALODA POPESCU
30 octombrie

LA MULȚI ANI!

LIVIA CIUPERCĂ

Ușile timpului dau spre grădină

Titlul volumului *Ușile timpului dau spre grădină* (Junimea, 2024), autor **Ioana Coșoreanu Vasilescu**, invită la profundă reflecție, la o disecare pe verticală a măritului *Timp*. A măritului timp care îmbrățișează totul: și trecutul, și prezentul, și mai cu sârg, viitorul.

Și amintindu-ne de invitația lui Khalil Gibran de a privi pe verticală, singur demers atotcuprinzător, putem să ne apropiem cu mai multă înțelegere asupra mesajului pe care-l transmite sintagma: „Ușile timpului dau spre grădină”.

Privind în adâncul ființei sale („cineva mă învăța să nu pierd suflul pur”) și „escaladând înălțimile spațiului” (după sfatul aceluiași Khalil Gibran) care ne înconjoară cu atâta dărnicie, ochiul poetic este copleșit de acea mantie înrourată care învăluie totul în juru-ne! Și într-un anumit moment tainic, la „ospățul somnului”, mai precis, la „înstăpânirea nopții / timpului stelar (în ziua a patra când, zice-se, se nasc oamenii cu taina vederii lăuntrice), vocea lirică surprinde „mișcările” timpului care „forfotesc” prin „prea multul” lor răvășitor (*Ușile timpului dau spre grădină*), într-această „lume potrivnică”, unde domină „umbra” (*Timp cu lună*).

Dar în încrengătura „legilor cerului”, timpul dobândește subtile stilizări: „înstăpânirea... timpului stelar” (*Ospățul somnului*), „fundătura trupului timp” (*Stare*), „timpul îndopat cu humă” (*Gol limpezit*), „soarele-timp” (*Ritual*), timpul „înălbit” (*Orient Expresse*) sau „mort” (*Dali*), deopotrivă, „aerul timp” (*Restul lumii*) etc. Iar din „adâncul cerului” (*Timp cu lună*) tresaltă „umbrele mișcătoare / ale slovelor vorbe” (*Râsul nopții*) pentru a înțelege cât de complexe sunt frământările creatorului, ale plăsmuitorului de frumos, ale poetului pentru care *Cuvântul* se cuvine să fie într-atât înnobilit până la zeificare!

Și de aici și varietatea de termeni care amplifică acest traiect pe verticală: „arșiță”, „încins”, „fierbinte”, „iubirea de vară clocotindă” etc. În poezia doamnei **Ioana Coșoreanu Vasilescu**, emoția este ușor subtilizată („râsul strămutat în suspin”), iar albul domină cu o subtilă forță interioară.

Și câtă stilată imagistică în formulările de esență temperamentală: „nor de cuvinte din amintiri rebele”, „valuri sfioase”, „amânata îngăduință”, „sfioasă scânteie / cu frunte înaltă”, „cer viu” – „ochiul adânc al cerului”, „cer pierdut în sine”, „lacrimi izvor de tristețe” (*Să nu uiți revin*), „propriul neunde” (*Un munte până la cer*)!

Impresionează traiectul metaforic, de-a dreptul învăluitoare: „inima / năvodul în care ne cuprindem” (*Am răs împreună*); „Natura / o ficțiune care nu

mintă / chipul ei deschide între universul / dezvăluie venirea noastră stelară” (*Restul lumii*); „cerul se oglindește în luciul / flămând al apelor” (*Despre mare*); „femeie trup de undă” (*Orient Expresse*) etc. Asemenea, ni se revelă o felie de viață înveșmântată-n fald purificat în scânteieri de vis, pentru a înțelege cât de profund este eul ființei, eul poetic în mod particular.

Așa ne explicăm sublimele stări contradictorii, pentru că așa e viața – profundă, sublimă, străbătută de nerv.

Dar amintirile? Un „vast teritoriu”, „un miracol al spunerii scris”, „imagini”, „năluciri îngropate” (*Despre joc*) care cer dreptul la iluminare, „jertfă a jocului” imaginar.

Sunt momente când întristarea tembrățișează, iar cuvintele, „albe dansatoare” (*Turnul orhideei albastre*) devin pulsații care, fie se cer „umbrite de lacrimi” (*Catedrala întristării*), fie impun o „tăcere ascunsă discret” – „melodie tânguitoare” (*Copilărie II*).

Copleșitoare fantasme învăluie imaginarul poetic... „imaginea se lasă-n voia înnoptării” lăsând loc „ochiului închipuirii” (*Fantazie*), într-atât, încât vocea lirică se lasă dominată de gânduri „destrămate” ca „niște fantome șovăitoare” însoțite de sunete șoptite dar ritmate, muzică adormitoare (*Poveste întreruptă*).

Vizualul hrănește oniricul oferindu-i un surplus imagistic ... „desena vise/figuri albastre fără trăsături / străine de ființa trupului”; „o femeie de abur ascunsă / în întunecimea dorului plăsmuiește oarecare confort / alungă prezența brațelor deschise / să prindă / aerul timp” (*Restul lumii*) – sau – „un suflet chircit / frământat aluatul / cuvintelor / precum pâinea cea de toate zilele” (*Rugă de copil*). În „căutare de adevăruri”, lumina („falduri aurii”,

„timp înălbit”, „miros de floarea zilei”) și întunericul („culoar de întuneric”, „timp de noapte”, „vis întunecat”) se întrepătrund, deși „însorirea / nu poate pătrunde adâncul”.

Și-această perpetuă „căutare” o întrezărim în poemul care atinge sublimul: „Locuiesc / într-un trecut pe care / nu-mi amintesc să-l fi traversat / pentru că nu am reușit să-l ating // ... într-o muzică pe care / nu reușesc să o ascult până la capăt... // ...într-o pădure albă / pe care nu am încercat să o străbat / pentru că nu o pot cuprinde”!...

Bineînțeles că această „cuprindere” întrui îmbrățișare care se cere mereu „replăsmuită” o regăsim și în volumele de versuri anterioare, precum *Noptile (ne)iubirii* (1999), *Aproape transparent* (2008), *Fantasme în rochii de jar* (2014) sau *Ceasuri, orologii, clepsidre* (2017), dovadă că poeta **Ioana Coșoreanu Vasilescu** este preocupată încontinuu să atingă „însorirea”!

DIANA MIHAELA DUMITRU, studentă

Un înțeles asumat

Cea mai recentă carte a lui **Alexandru Dumitru** cu titlul *Răstignirea mea pe crucea poeziei* apărută la Editura *Timpul* din Iași în anul 2026, postată de autor pe Facebook unde cineva a comentat că nu a înțeles sensul titlului cărții, a determinat această analiză.

În contextul specific al operei lui Alexandru Dumitru, criticul literar Ioan Holban notează că autorul inventează un concept literar aparte *poemul-rebus*.

Aceasta este o formă de poezie ghidată de o căutare continuă a *fildeşului rațiunii*.

Astfel, titlul volumului *Răstignirea mea pe crucea poeziei* capătă o semnificație dublă și profund originală.

Într-un *poem-rebus* cuvintele se întretaie, se unesc și crează o rețea fixă, exact ca liniile orizontale și verticale ale unei cruci sau a le unui careu de rebus. Pentru **Alexandru**

Dumitru, „crucea poeziei”, este chiar structura, rigoarea și logica matematică a textului.

Poetul nu își varsă doar sentimentele liber pe hârtie, el le *răstignește* într-o formă fixă, forțând emoția neo-romantică să se supună rigorilor rațiunii și jocului de cuvinte.

Critica literară subliniază că, deși fluxul sentimentelor este *aparent întrerupt* de această geometrie a rebusului, poezia sa *tresare* totuși, sub un gând metafizic.

Răstignirea reprezintă chinul autorului pus între două forțe opuse: nevoia de control intelectual (rațiunea structurală a rebusului) și izbucnirea spirituală sau emoțională (metafizica și credința).

Așa cum se menționează în cronicile revistei *Scriptor*, **Alexandru Dumitru** este un autor care trăiește prin poezie și pentru poezie descriind actul scrierii ca pe o *coborâre în cuvânt*.

Răstignirea propriei persoane pe această cruce geometrică a poeziei nu este un act de abandon total.

Poetul acceptă să devină prizonierul propriilor sale construcții de cuvinte pentru a putea atinge revelația divină sau metafizică.

Titlul definește o poetică a paradoxului.

Este vorba despre sacrificiul eului liric în interiorul unei structuri literare stricte (rebusul) unde sensibilitatea umană este ținută în tipare logice, dar continuă să pulseze de viață de credință.

Poemul de deschidere al cărții *Ceea ce am fost, sunt și voi fi* de **Alexandru Dumitru** funcționează ca un manifest poetic care explorează identitatea artistului prin prisma timpului și a unei structuri de tip *poem rebus*.

Textele, structurate pe trecut, prezent și viitor, propun o definire a sinelui într-un cadru de rigoare artistică absolută, unde eul liric își asumă des-tinul.

Analiza relevă o luptă între emoția neo-romantică și forma fixă, poezia servind drept cheie de boltă pentru experimentul literar al întregului volum.

Pentru a înțelege mai bine legătura poemelor cu titlul cărții, trebuie să accesăm acea zonă a poeziei sale marcată de un tragism asumat, de livresc, de tensiune metafizică și de o auto-sacrificare ritualică pe altarul cuvântului.

Metafora *răstignirii pe crucea poeziei* se potrivește perfect cu universul său, unde creația nu este un meșteșug, ci o osândă mistică și o unică formă de mântuire.

Se lasă bătut în cuie pe această cruce a versului nu din trufie, nici din dorința de a-și striga calvarul lumii, ci pentru că știe că logosul cere întotdeauna o jertfă de sânge pentru a deveni nemurire.

Fiecare poem este o duminică a patimilor sale.

Răstignirea pe propria sintaxă nu e o pedeapsă, ci singura metodă de a rămâne într-o lume care se prăbușește în tăcere.

Își întinde brațele pe rândurile albe ale paginii, lăsând metaforele să-i străpungă palmele, pentru că numai din rănilor deschise ale poetului se poate hrăni setea de absolut a cititorului.

De aceea vă rog nu plângeți la picioarele acestei cruci de hârtie, dincolo de agonia tușului, fiecare strop de sânge vărsat aici devine o înviere prin cuvânt.

În concluzie, prin aceste ipostaze temporale, versurile nu doar definesc devenirea spirituală a autorului, ci fixează și cordonatele *răstignirii* sale geometrice, transformând actul poetic dintr-o simplă confesiune într-un destin asumat și eternizat prin arhitectura riguroasă a cuvântului.

IONEL NECULA

Despre întâiul poet simbolist declarat și recunoscut, **Ștefan Petică**, ne aducem aminte rar și, de regulă, la anumite date exacte, când se împlinesc cifre rotunde de omagiere sau comemorare. Cine să-și aducă aminte de el? Inimioasa Zina Molcuș, care l-a editat și l-a supus unui tratament monografic a plecat de mult din această lume, și la fel G.G.Ursu și C. D. Zeletin. A mai rămas neobosită d-nă Presură, purtătoare a unui genom petician. Constantin Trandafir și Doru Scărlătescu - amândoi într-o stare de sănătate precară. Toate trec și se primelesc în această lume, doar numărul celor interesați de **Ștefan Petică**, de opera și destinul său nefericit a rămas același.

Trecea drept un enfant terrible, în ochii contemporanilor. Făcea, asemeni unui acrobat exersat, teribilism fără plasă. Ftizia îl măcina în adânc și-l obliga la izolare și înșingurare. Treptat-treptat și prietenii s-au împuținat. Dintre cei puțini care i-au rămas prin apropiere trebuie să-l amintim pe consăteanul și colegul lui de școală primară Dumitru Popa. Acesta urmase Normala și devenise institutor la Sinaia, unde l-a și invitat pe poet într-o vară să se întremneze cu aerul ozonat de munte. Acolo a scris **La Sinaia în mănăstire**, și a făcut cele două fotografii pe care ulterior Dumitru Zbârnea, le-a publicat în **Cele trei Crișuri**.

În București mai frecventa cafeneaua Kubler unde avea locul lui, lângă sobă și continua să facă publicistică pentru bani. Rămăsese cu niște datorii familiei, are investise sume importante în anii liceului brăilean. Promisese părintelui său că, atunci când va deveni funcționar de stat, îi va trimite lunar câte 10 lei și căuta să-și țină promisiunea.

Cu lanache Petică nu se putea glumi. Mai rămăsese acasă încă alți frați mai mici lanache trebuia să asigure fiecăruia câte-o situație. Să-i așeze pe toți într-o bună rânduială. Nu avea decât 40 de hectare de pământ din care deja vânduse câteva pentru achitarea taxelor școlare cerute de liceul din Brăila. Scriitorul Gabriel Drăgan care a făcut o documentare mai aplicată asupra familiei Petică a constatat că la sfârșitul liceului brăilean, suprafața deținută de familia poetului era diminuată cu câteva hectare, de unde conchide că acesta-a fost prețul taxelor școlare.

Ștefan Petică-150 de ani de la naștere

Nu mai avea posibilități să-i sustină la școli costisitoare și pe ceilalți, așa că a căutat alte forme de împlinire.

Cu excepția mezinului, a lui Tache Petică (1894-1972) rămas doar cu studii primare, alți doi au îmbrățișat cariere militare. Vasile (1882-1905) va deveni jandarm, iar Nicolae (1892 - 1962) va deveni cadru militar. La moartea poetului, Vasile era deja jandarm în Burdusaci, plasa Podu Turcului. Acolo i s-a telegrafiat de moartea fratelui. A pornit imediat la drum, a luat-o voinicește, de-a dreptul peste câmpuri, ca să ajungă cât mai repede. Mersul forțat pe o vreme sufocantă de toamnă (era în 17 octombrie 1904) i-a fost fatal. I s-au aprins plămânii și a decedat un an mai târziu.

Mai longeviv s-a dovedit Nicolae, Era plut. major și probabil a participat la operațiile Primului Război Mondial. Oricum, după război, deci După furtună a considerat că-i de datoria lui să dea seama despre eveniment mai ales că unul din frații lui. Andronache, și-a lăsat oasele pe câmpul de luptă, secerat de oastea lui Makensen. A scris acest poem dramatic (**După furtună**) bine apreciat de superiorii săi. Sigur, autorul nu are abilitățile lui Vasile Alecsandri, dar poemul său poate fi asociat cu **Dumbrava Roșie** a poetului de la Mircești.

Spirit practic și reticent în ceea ce privește școala și știința de carte. Lanache Petică își propusese chiar să-și retragă fiul de la liceu, iar un an de învățământ, clasa a șaptea, poetul chiar a rămas în afara școlii. Taxele unui an de liceu echivala cu valoare a două perechi de boi, constată Zina Molcuș în monografia sa. Era după reforma lui Cuza când boul păstra încă o valoare indicativă pentru actul împrumutării, și o garanție că cei împrumutați au cu ce lucra suprafața primită. Stăruia încă ideea că sărăcia nu poate fi scoasă afară din casă decât cu boii și ideea, cel puțin în mediul rural avea încă mare trecere.

Poetul va reveni în școală pentru ultimului an de liceu numai după ce și-a încredințat tatăl, că va avea o carieră strălucită și-i va trimite lunar,

cum am mai spus, câte 10 lei pentru amortizarea cheltuielilor făcute de familie.

Era un naiv. N-a anticipat că lumea politică, chiar mișcarea socialistă în care intrase cu entuziasm și speranță era marcată de atitudini rechinice, total nepotrivită firii sale poetice și idilice. Boala tot mai accentuată i-a surpat activitatea de creație, iar absorbția socialistilor de către liberali i-au curmat repede toate speranțele.

Știa că va muri și se complexa în ideea că n-a putut fi de nici un ajutor familiei, care făcuse atâtea sacrificii pentru el. Începea, totuși să-și țină făgăduința de a trimite familiei suma promisă. Ceea ce și-a făgăduit își voi trimite în fiecare lună, îi scria părintelui în februarie 1903, când deja boala devenise tot mai necrutătoare. Cum nu avea nici un venit sigur și regulat încerca să obțină câte ceva din publicistică. Scria la mai multe gazete ale vremii și folosea mu doar mai multe pseudonime, dar și titluri iritante, corosive și claxonate, pentru a se face important, pentru a atrage interesul redacțiilor și, firește al cititorilor. Nu aveau perspectiva și adâncimea cu care ne obișnuise publicistul Eminescu, dar activa, totuși, o critică destul de severă la adresa guvernărilor.

Nici situația în care se afla nu era comparabilă cu cea a înaintașului său de la **Timpu**. În timp ce Eminescu făcea publicistică din perspectiva unui partid aflat în opoziție și trăgea în partidul aflat la putere cu toată artileria pamfletară, socialistul Petică, devenit liberal peste noapte și peste voința lui, nu mai avea o țință precisă. Rămăsese, desigur, socialist în convingeri, dar partidul, la templul căruia oficiase atâtea ani dispăruse și-ar fi fost ridicol să slujească, în continuare, o cauză eșuată, irosită, convertită.

Nu este politician adevărat, spusese Clemenceau. cine n-a fost socialist până la vârsta de treizeci de ani. Or, poetul **Fecioarei în alb**, de vreme ce nu atinsese această vârstă (nici n-o va atinge vreodată) se încadra în prevederile acestui postulat. De-ar fi beneficiat de o longevitate mai generoasă, ar fi devenit probabil, prin voie vegheată. liberal sau conservator, dar cum destinul nu i-a dat să trăiască decât 27 de ani, n-a mai avut timp să-și remanieze convingerile politice.

Boala nemiloasă și netratabilă la acea vreme i-a produs tot timpul un disconfort de lume și de viață așa de zgrunțuros, de parcă at fi avut o pietricică în pantofi. Se spune despre Rilke c-a murit din cauza unei înțepături provocată de ghimpul unui buchet de trandafiri, dăruit de o admiratoare. **Ștefan Petică** n-a avut această șansă.

A murit, cum stă bine unui poet, buimăcit de parfumul unor roze ofilite.

„Prețul inițiativei: Reflecții personale la un eveniment de suflet”

ROMULUS-DAN BUSNEA

Se spune că proiectele culturale de succes au darul de a supraviețui timpului, iar acest lucru nu poate decât să îi bucure pe cei care le-au dat viață. Simpozionul „Pe urmele pașilor lui Ion Creangă la Slănic-Moldova”, organizat în Sala „Amfiteatru” a Complexului „Panoramic” din stațiunea

Slănic-Moldova, sâmbătă, 29 august a. c., cu ocazia Zilei Limbii Române și dedicat marelui povestitor român Ion Creangă, care a fost în trei rânduri la Slănic-Moldova pentru a se trata de bolile care nu-i dădeau pace, a ajuns anul acesta, la o nouă ediție, cea de-a patra, semn că ideea a fost una binevenită, de bun augur.

Privind însă nu doar de la distanță, ci chiar la filmul acestei noi ediții, am asistat la un exercițiu colectiv de amnezie pe cât de straniu, pe atât de trist.

Ca inițiator al acestui proiect, în care m-am implicat total, de la prima scânteie și până la detaliile organizatorice ale edițiilor trecute, am constatat că numele meu a fost complet șters din „scenariul” oficial.

Nicio invitație, niciun gest de curtoazie, nicio mențiune protocolară din partea organizatorilor, deși, în atare situație, din inerție și s-ar fi trecut ceea ce se cuvenea în programul și afișul evenimentului. Probabil că atunci când colaborezi des cu cineva, tinde să apară o familiaritate periculoasă, iar unii oameni încep să ia munca celui alt „ca și cum li se cuvine”, considerând că nu mai este nevoie să respecte formalitățile sau recunoașterea publică.

Însă, din păcate, nu a existat vreo reacție nici din partea invitaților aflați în sală, unii dintre ei, reprezentanți de seamă ai culturii băcăuane, omagiați în cadrul proiectului „Bacău - Personalități ale locului”, pe care l-am inițiat alături de poeta și muzeografa **Mihaela Băbușanu**.

Nici în articolele publicate după încheierea evenimentului nu s-a pomenit nimic despre inițiativa acestui proiect și implicarea inițiatorului în organizarea lui, bașca unul dintre ele, intitulat „Ion Creangă, readus și redescoperit la Slănic-Moldova” m-a determinat să-mi pun o întrebare retorică: oare cine l-a redescoperit pe Ion Creangă purtându-și pașii prin Slănic-Moldova și oare cine l-a readus în actualitate? Întrebare de baraj, răspunde cineva din sală?

Cel puțin pentru mine, acest tip de comportament oarecum amnezic, nu este un accident izolat, ci pare-se că devine o practică.

Îmi amintesc de luna decembrie a anului 2021, când am fost prezent în Sala „Amfiteatru” a Complexului „Panoramic” din Slănic-Moldova, la invitația primarului de atunci, cu ocazia evenimentului de lansare a volumului „Slănic Moldova - Perla Carpaților Orientali - Enciclopedie”, semnat de istoricul **Corneliu Stoica**, lucrare bazată, printre altele și pe cărțile subsemnatului și ale tatălui meu, regretatul medic balneolog Romulus C. Busnea (drept pentru care, acestea au fost menționate în această lucrare alături de noi, autorii lor).

Cu toate acestea, în sală, pauză totală, căci nici autorul, pe care l-am admirat și despre care am scris în presă în repetate rânduri, dar nici altcineva, nu au făcut vreo referire la realizările mele jurnalistice și literare sau ale tatălui meu, dedicate Slănicului-Moldova, cu o singură excepție: universitarul **Adrian Jicu**, directorul Bibliotecii Județene „Costache Sturdza” din Bacău, care a amintit pe scurt de o carte de-a mea, deși mă cunoștea mai puțin decât alți colegi de breaslă sau invitații aflați în sală. Sigur că, pentru enciclopedia lucrare lansată cu surle și trâmbițe, autorul târgocnean a fost uns „Cetățean de Onoare al orașului Slănic-Moldova”, în timp ce eu, bântuiam pe-acolo, precum „Fantoma de la Operă”...

(Continuare în pag. 19)

Premiul de consolare

Peste trei sferturi de ceas Ion și cei patru prieteni au trecut linia de centură, intrând în Străulești. Bărbatul de la volan zărea cum treceau ușor-ușor, pe cer, lanțuri de nori care împiedicau razele de soare să pătrundă peste trupurile oamenilor în stația de autobuz la restaurantul Doi Cocoși. Privind în parcaj, a văzut mașina lui Gigi Nețoiu, proprietar alături de Borcea, al vestitului restaurant creat de comuniști pentru protocoalele partidului.

Din senin, el se adresează celor patru din mașină, spunându-le scurt că ar dori să-i invite la un pui la proțat la restaurantul *Doi Cocoși*.

-Dar abia ne-am ridicat de la masă, spuse Nea Jupânescu, căruia nu-i dispăcea ideea de a conversa despre Brâncuși cu maestrul Barbu Brezianu, cu Ion Barbu și Teodor Bulza.

-Tu ce zici, Teodore, dragul meu tipograf, care-mi iei banii lunar de parcă am rate la tine, îi zise zâmbind Ion, privindu-l peste umăr.

-Ce spui tu, dragă Ioane, este lege pentru mine! rosti noul său vecin de la Mogoșoaia.

Sub privirile celor patru, a intrat în curtea interioară a restaurantului, unde-l întâmpină Sile, șeful cârciumii. Pe ușa restaurantului se vedeau ieșind un grup de tineri bucuroși de aerul curat, dar rece și de săgețile ce nu încălzeau ale unui soare cu dinți.

-Ce faci aici, dragă Gigi, îl cureți de lovele pe Mitică de la Ligă, rosti Ion mergând înaintea celor trei bărbați care-l urmau în elegantul restaurant din margine de București.

-Să trăiești, Nașule, mai am două trei-mâini și terminăm, așa că instalează-te la masa mea de lângă bar, unde te va conduce Sile și vin și eu imediat, rosti marele fermier de la Cetate.

-Să vii la noi la masă după ce termini partida, că vream să te inițiem în Brâncuși, poate cumperi tu Cumintenia Pământului, căăștia de la Guvern n-au bani, îi zise răsând Ion.

— Mă iei în băscălie, nea Ioane, am eu banii dumitale! zise olteanul de la Cetate.

-Deci, domnule Brezianu, eu cred că aici este cheia mistificării securiste, zise Ion, după ce se așezară comod la masa de zece persoane a restaurantului.

-Domnule Jupânescu, să recapitulăm: Brâncuși este menționat în două ședințe consecutive ale Secțiunii Academiei: 28 februarie și 7 martie 1951. Discuțiile sunt stârnite de comunicarea semnată de academicianul Ion Jalea, în care se vorbește despre Paciurea, așa-i?

Corect, domnule Brezianu, acest lucru l-am găsit în documentele Academiei.

-Brâncuși și Paciurea se cunoșteau din adolescența lor artistică, astfel că în 1909, Spiru Haret le împărțise frățeste premiul doi la „Expoziția specială de pictură, sculptură și arhitectură” de la București. Mai apoi, în 1913, Brâncuși și Paciurea, alături de Grigorescu, Luchian, Steriadi și Mirea își prezentau lucrările la München, în cadrul Expoziției internaționale de la Glasspalast, adăugă Brezianu, care ceru o cafea cu lapte mult.

Eu am găsit documente la Academia Română, din care reiese foarte că tema discuțiilor academice din 1951 aveau ca subiect paralelismul între cei doi artiști. Dacă ne uităm la *Rugăciunea* lui Brâncuși și lucrarea cu același nume a lui Paciurea, ne dăm seama cât de mult e influențat al doilea de primul, interveni Nae Jupânescu, sigur de el.

-Aveți dreptate, domnule profesor, acesta a fost subiectul discuției academicienilor! Nici vorbă de vreo donație! Dacă ar fi existat intenția de a dona un întreg muzeu, format din 230 de sculpturi, 41 de desene și 1600 de fotografii, ar fi fost un subiect de o așa mare anvergură, că ar fi fost ca un punct distinct pe ordinea de zi, explică Brezianu. La câțiva metri, dincolo de fereastră, se vedeau câțiva pescăruși ce se zbenguiau prin iarba pajistei de la malul apei, unde un grup de trei băieți aruncau undițele la pește în oglinda lucitoare de culoare verzuie, trăgând câte un crap mare spre malul lacului.

-Domule Jupânescu, să reluăm lucrurile, logic și cronologic. Intenția nemaiîntâlnită de a dona României un întreg muzeu ar fi trebuit să fie cap de afiș pe ordinea de zi a ședinței Secțiunii Academiei Române. Dacă se cerea avizul Secțiunii, trebuia să existe un suport oficial.

-Recunoscut unanim în Occident și cu o presă excelentă în România, Brâncuși nu era un artist oarecare, ci era o somitate în domeniu, se amestecă Nae Jupânescu în dialogul lor.

-Domnule profesor, acceptarea sau refuzul ar fi comportat lungi dezbateri, luări de poziție, pro și contra! Acolo erau academicieni! Oameni de mare cultură, nu Dej și Ilie Pintilie. Exista, desigur, o linie politică, impusă tot mai vizibil în artă, dar Academia avea greutate.

-Știu, domnule Brezianu, știu bine acest lucru! Dar Brâncuși, spre deosebire de alți artiști plecați, cum era cazul lui Eliade, Cioran, suspectați de simpatii legionare, Brâncuși era bine văzut în România. Arta sa era pură, neviciată de vreo politică. Nu fugise din țară. Plecase în Franța legal, cu bursă, înainte de primul război. Făcuse acolo tot timpul o bună reclamă spiritului românesc. Nu intrase în structuri „ostile puterii populare”. Nu avea ce să-i reproșeze.

-Aveți mare dreptate, domnule profesor și critic literar de calibrul, mai trebuie ținut cont de un aspect esențial. Brâncuși era și un excelent negustor. Muncea prea mult la operele sale pentru a le da unora degeaba. Se târguia mai mereu cu cei care cumpărau. Nu-i plăcea să se vândă ieftin, darmită să doneze, sublinie Ion Dulgheru, care-i știa pe cei doi mari critici, unul fiind specializat în Mihai Eminescu și Brezianu în Constantin Brâncuși.

-Are dreptate afacerisul ăsta de Dulgheru, care văd că se ocupă de artă, spuse Nețoiu, care se apropie de masă, după el venind Sile, aducând două platouri cu cinci pui dolofani.

Eu am făcut editură, presă, cultură, ziaristică, am investit și în fotbal, dar mai ales în cai de rasă, având ambele fete campioane și nepoatele așijderea, măi Gigele, pretine!

Știu, nea Ioane, nu ne-am întâlnit pe autostradă unde erai cu două remorci cu patru cai? Mergeai la Fontainebleau, în Franța, la Campionatul European de Sărituri peste Obstacole.

Atunci Ștefania Stoica, fiica fetei mele, Cristina și a lui Ștefan Stoica, a ieșit vicecampioană europeană, dragă Gigi, rosti Ion, cu glasul găuit de emoție.

Domnilor, sunt fericit că am un astfel de prieten, astfel că masa din seara aceasta este oferită de mine, în onoarea celui care m-a sfătuit să ies din poliție, să devin om de afaceri. Referitor la ce spunea Ion, privind negocierile la vânzare, am scris cum, deși domnișoara Peggy Guggenheim întreținea relații dintre cele mai intime cu Brâncuși, când îi cumpăra sculpturi pentru muzeul ei din Philadelphia, maestrul Costache era inflexibil. Avea un stil de a ține de preț cu dinții până-l obține pe cel dorit, le mărturisii Barbu Brezianu.

Foarte bine le făcea, domnule Brezianu! completă Ion Barbu de la Vâlcea.

-Desigur, în țară erau puține opere ale artistului, mai toate din adolescența sa creatoare. Linia sa modernă apare în *Rugăciunea* și devine pregnantă în *Cumintenia Pământului*, ambele găzduite de pe atunci de Muzeul de Artă din București, le aminti Brezianu.

(Urmarea în numărul viitor)

„Prețul inițiativei...” Și totuși, așa, ca un reper biografic, sunt o persoană cu o activitate neîntreruptă de peste

douăzeci și cinci de ani în jurnalism, turism și cultură, cu multe articole apărute în diverse publicații (aproape de cifra 4.000, dintre care o mare parte dedicate exclusiv stațiunii Slănic-Moldova), autor al unui număr de cinci volume (dintre care patru dedicate Slănicului și cu alte două volume aflate în pregătire), ca și al altor cincisprezece broșuri de promovare a județului Bacău, cu prezențe la târguri de turism și de carte, la radio și televiziune.

Toate acestea m-au făcut să cred că am oferit acestui spațiu și comunității băcăuane, proiecte de o valoare identitară incontestabilă, lansate adesea în premieră națională, precum: „Comorile județului Bacău”, „Pe urmele pașilor lui Ion Creangă la Slănic-Moldova”, „Curierul Slănicului Moldova - Povestea primului ziar care a apărut într-o stațiune din România”, „Colocviile stațiunii Slănic-Moldova - Legende, povești și povești”, „Bacău - Personalități ale locului” (împreună cu *Mihaela Băbușanu*), iar mai nou, un altul, intitulat „Cazinoul Regal Slănic-Moldova. Mărire, Decadență, Revenire - Istorii și mituri urbane”. Tocmai de aceea, cultura ar trebui să fie un spațiu al generozității, nu al excluderii.

Cu toate acestea, marea mea satisfacție și împlinire este că prin realizările mele, las ceva trainic în urma mea, un însemn curat al trecerii prin viața care mi-a fost dăruită de bunul Dumnezeu. Și pentru că, istoria unor astfel de proiecte aparține celor care le-au zămislit prin trudă, nu celor care doar le împrumută temporar. Oricât de mult s-ar strădui unii să șteargă urmele muncii onora dintre noi, documentele, miile de articole și cărțile scrise rămân mărturii de neclintit, infinit mai puternice decât amneziile oportuniste ale prezentului, iar ignorarea voluntară a inițiatorilor nu face decât să umbrească prestigiul unor evenimente precum cele organizate la Slănic-Moldova, sau oriunde altundeva.

Sper ca pe viitor, rigoarea istorică, fair-play-ul și bunele maniere să redevină repere de organizare a evenimentelor culturale în superba noastră stațiune. Și nu numai...

Îi mulțumesc pe această cale bunului meu prieten, poetul și scriitorul *Dan Sandu*, care a sesizat omisiunile din programul și afișul evenimentului și care și-a manifestat deschis uimirea și totodată nemulțumirea față de astfel de atitudini, total neavenite, ca să nu folosesc termeni mai duri... Dar, tuturor, cu aceeași aleasă considerație și mult respect, *Romulus-Dan BUS-NEA*, jurnalist, scriitor, promotor turistic și cultural, inițiator de proiecte culturale.

O zi de toamnă „nebacoviană”

Deși suntem la jumătatea toamnei, orașul zămisitor al liricii bacoviene este încă departe de plumburiul vremii ce va veni, cu cețuri și ploi. Bacăul este scăldat în lumină, iar feeria cromatică ce mărginește aleile și parcurile tonifică mintea și sufletul. Și totuși, ca într-o antinomie a trăirilor, Uniunea Scriitorilor din România – Filiala Bacău a organizat evenimentul cultural „Sub semnul lui Bacovia”, manifestare care a generat o mare bucurie sufletească.

Evenimentul a avut loc în Sala de conferințe a Hotelului Decebal din Bacău. Deschiderea activităților s-a făcut în duh de rugăciune, printr-o slujbă de pomenire a scriitorilor din cadrul filialei (și nu numai) plecați în veșnicie, oficiată de către părintele *Cornel Paiu*. Apoi, *Dumitru Brăneanu*, președintele instituției mai sus amintite, a urat bun venit tuturor invitaților și a anunțat programul de lucru. Acesta a precizat că, în cadrul reuniunii, pe lângă dezbaterile privind tema „AI – o fatalitate?” și prezentările de cărți și reviste, vor fi decernate premiile filialei pentru scriitorii al căror efort creator a fost apreciat de juriu.

Prima parte a evenimentului, dedicată dezbaterii despre impactul inteligenței artificiale în literatură, a fost moderată de *Dumitru Brăneanu*. În cadrul acesteia au luat cuvântul *Culiță Ioan Ușurelu*, *Liviu Chiscop*, *Gheorghe Mocanu*, *Valeriu Stancu*, *Petre Isachi*, *Adrian Matei*, *Ioan Uleanu*, *Doinița Ioneț*, *Dan Perșa*, *Cecilia Moldovan* și părintele *Cornel Paiu*.

Concluzia generală a discuțiilor a fost una fermă: inteligența artificială nu reprezintă nicidecum o fatalitate pentru mediul literar. S-a subliniat însă faptul că actul creator profund trebuie să aparțină în exclusivitate autorului, tehnologia rămânând doar un instrument ajutător în mâinile noastre.

Moderatorul secțiunii dedicate prezentărilor de cărți și reviste a fost doamna *Valeria Mantă Tăicuțu*. Recenziile și expunerile au fost susținute de *Culiță Ioan Ușurelu*, *Petre Isachi*, *Nicolai Tăicuțu*, *Cristina Ștefan*, *Viorel Dinescu*, *Victoria Furcoiu*, *Dana Bostan*, *Luminița Zaharia*, *Dan Perșa*, *Viorel Șerban* și *Viorela Savu*, *Cornel Galben*. În cadrul aceleiași secțiuni, am avut onoarea de a prezenta volumele „Safta Brâncoveanu – de la principesa la schimonahie”, „Mărturii peste veac – Trăiri în Văratec” și „Dincolo de prima respirație”, toate apărute la Editura „Salonul Literar – Vrancea”.

Momentul culminant al evenimentului, cel al recunoașterii valorii literare contemporane prin decernarea premiilor, a fost gestionat de președintele juriului, scriitorul *Adrian Lungu*, după cum urmează: Alese mulțumiri și profundă prețuire tuturor celor care au sprijinit organizarea acestui eveniment!

Îi mulțumesc din toată inima domnului președinte Dumitru Brăneanu pentru onoranta invitație

PETRU NICA

o contemplare
a sinelui din sine

timpul și spațiul,
relativități simultane.
uneori, le opresc din marea trecere
și, în joc, le topesc într-o inimă albastră.

doar ieșind din timpul și spațiul meu
și, mai ales, din trupul meu,
aflu cu adevărat cine sunt
și cel mai greu e să mă gândesc pe mine.

un flux de idei și sentimente,
un spectacol teribil
fără spectatori,
un extras, *din ceas dedus*, ritualic,
o criptică interogație înălțată lumii
de pe muntele de fosfor al luminii.

o contemplare a sinelui din sine.

să ardă flacără vie

liniștea dinaintea furtunii
pare abandon programat,
așteptarea, un test ratat.
când nu gândesc,
comit o trădare a propriei mele esențe.

totul merge haotic și pare că
sună bruiat, absurd,
când îmi doresc cel mai mult să visez.

dar mi-am învățat lecția,
am avut inițiatori de top,
nu mai intru în ringul de luptă
pentru confruntările
care nu sunt ale mele...

am să-mi dau foc aripilor pentru iubire.
să ardă flacără vie! așa renasc.
vreau o schimbare a vieții,
paradigma mea e depășită,
se prăbușește și
fac loc la ceva extraordinar,
o senzație tulburător de abisală.

nu mă mai recunosc în mediile
pe care le frecventez,
un teatru de măști,
relații formale,
goale și artificiale.
trăiesc un proces de exfoliere exuviană,
impus de panouri succesive
spre linia de sosire.
ignor suferința
și, mai ales, banii,
armura orgoliilor mărunte.
singurătatea,
un refugiu sacru, în sine.
aleg să fiu cu mine și
las să țâșnească creația mentală
dincolo de proiecțiile fataliste.

lucrurile nu sunt așa de simple

lucrurile nu sunt așa de simple,
cum par
nici pentru mine,
dar mai ales pentru restul.

în fiecare zi,
îmi modelez chipul și zâmbetul
după prieteni, colegi și vecini,

după mersul soarelui, după vreme
și nimeni nu este interesat să observe,
încât mă întreb cine mai sunt eu.

acum, sunt mai puțin visătoare,
dar mai reflexivă decât ieri.

și părinții mei s-au schimbat.
s-au mutat într-o casă mai mică,
cu pereți albi strălucind de negru.
florile le-au cotropit căsuța și
ascultă marșul funebru din ceruri
când lebăda neagră își susține
ultima reprezentație.

și anturajul meu s-a schimbat
și nu mai joc
fără să cunosc regulile în preview.

surprizele stau în fiecare colț de zâmbet.

și hainele mele s-au schimbat,
le port doar pentru mine.
și gândul și-a schimbat traiectoria,
nu mai hoinărește,
rămâne doar la mine.
și totul se schimbă...

veninoase clipe, dezolante, fulgere iuți,
doar trecerea mea prin trup
respectă același ritual.

neîntrerupt

cresc în fiecare zi în ochii celor vii
și mă apropii tot mai mult de cer
și scad în fața timpului.

noaptea, ca o lebădă neagră,
îmi aud plânsul apei învăluită
în umbre și mister.
mireasma florilor de iarnă
îmi mistuie trupul
când urc treptele-ntunecate
ale necunoscutului.

*S-a născut la
26 iulie 1875, în
Sevilla, Spania,
și a murit în 22
februarie 1939,
în Franța. În
1927 a devenit
membru al
Academiei
Regale Spaniole.
Opera sa
reprezintă
o sinteză a
modernismului
spaniol prin*

*asimilarea experiențelor oferite de poezia
spaniolă veche și mai nouă, de simbolismul
și parnasianismul francez, precum
și a cântecului folcloric andaluz.*
Traducere din spaniolă: **Ana Văcărașu**

Câmp

După-amiaza moare,
ca un foc ce se stinge
pe o vatră umilă.
Acolo, peste munți,
rămâne ceva jăratec...
Și acel arbore rupt

pe drumul alb
te face să-i plângi de milă...

Două ramuri în trunchiul rănit
și o frunză neagră
pe fiecare ram... stă moartă.
Plângi?
Între plopii de aur, departe,
umbra iubirii te așteaptă.

Un nebun

E o după-amiază tristă și dezagreabilă
dintr-o toamnă ce nu mai rodește,
pe un pământ steril și ros,
unde umbra unui centaur rătăcește.

Pe un drum din câmpia uscată,
între plopî veștezi,
doar de umbra și nebunia sa însoțit
umblă nebunul,
numai în strigăte vociferând grăbit.

Departe, se văd întunecate câmpii,
dealuri cu buruieni și arbuști
ce aspre culmi de munte încoronează.
Singur cu umbra și himera sa
nebunul vociferează.
E oribilă, grotescă figura lui:

e slab, neras și parcă-i maltratat.
Ochi înfierbântați luminează
chipul său bolnăvicios și nespălat.

Fuge de oraș... de biete răutăți,
rămășițe de virtuți și ocupații mercantile
de șmecheri plictisiți
și ticăloși cu apucături și gesturi abile.

Pe câmpul lui Dumnezeu,
nebunul avansează... ori așa pare,
în urmă pământul scheletic, uscățiv,
e roșu feros și gri de cenușă...
Un vis de crin în depărtare.

Fuge de oraș...
Plictiseală urbană, carne tristă și spirit înrăit.
Nu din cauza unui tragic amar
acest suflet desprins și frânt rătăcește;
păcatul altuia: luciditatea,
teribila luciditate a idiotului o ispășește.

II

*Pe cel care justifică neîncrederea noastră
îl numim dușman, hoț de speranță.
Prostul niciodată nu iartă,
dacă vede nuca goală pe care i-a dat-o
dintelui înțelepciunii să o spargă.*

Biblioteca PLUMB * Biblioteca PLUMB * Biblioteca PLUMB * Biblioteca PLUMB * Biblioteca PLUMB * Biblioteca

